

K. P. Papageorgiou

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΡΑΓΚΟΥ

ΑΝΘΥΠΟΜΟΙΡΑΡΧΟΥ

ΗΡΩΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΡΑΓΚΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1821.

ΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΤΕΡΑΙ ΜΑΧΑΙ ΑΥΤΟΥ

Μελέτη έρειδομένη επί επίσημων έγγραφων τοῦ 1821
έν παραλληλισμῷ πρὸς τοὺς ιστορικοὺς Έλληνας, Γάλλους,
“Αγγλους καὶ Γερμανοὺς.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ, ΑΡΙΘ. 3

1891

15.
31
991

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΡΑΓΚΟΥ

ΑΝΘΥΠΟΜΟΙΡΑΡΧΟΥ

ΗΡΩΪΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΡΑΓΚΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1821.

ΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΤΕΡΑΙ ΜΑΧΑΙ ΑΥΤΟΥ

Μελέτη έρεισμένη επί επίσημων έγγραφων του 1821
έν παράλληλισμῳ πρὸς τοὺς ιστορικοὺς Ἕλληνας, Γάλλους,
Ἄγγλους καὶ Γερμανοὺς.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΝΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ, ΑΡΙΘ. 3

1891

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

43726

DF

815

R3

R31

1891

(Don. Bib.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΤΟΥ ΚΛΕΙΝΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΒΑΘΥΤΑΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΕΝΕΚΕΝ

ΥΨΗΛΟΤΑΤΕ !

Ἐρεβος δουλικὸν ἐκάλυπτε τὴν ἔνδοξον ταύτην γῆν, στένουσαν ὑπὸ τὸ ῥυπαρὸν ἄχθος βαρβάρου ζυγοῦ, ὅτε ὁ κλῆρος, οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ προὔχοντες τῆς χώρας, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγεθθέντες, ἤραψαν τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, τραφέντος, ἐπὶ ἑπτὰ δὲκα ἔτη, διὰ χειμάρρων αἱμάτων καὶ χρηματικῶν θυσιῶν ἀνυπολογίστων!

Ἐσείσθη οὕτω ἀπὸ Ταιράρου ἄχρῖς Αἰμου ἅπασα ἡ χώρα, μεταβληθεῖσα εἰς ἐρείπια αἰμόφυρτα καὶ καπνίζοντα, ὡς ῥόδα δ' ἐν μέσῳ λευκῶνος ἀγρίου ἠρθησαν, ἐν μέσῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε σκότους τῆς βαρβαρότητος καὶ ἀμαθειας, οἱ διάφοροι ἥρωες τοῦ 1821, οἱ καταπλήξαντες δι' ἔργων ἀθανάτων κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἑόμπαρτα τὸν κόσμον, θέντες οὕτω φαιρινὴν κρηπίδα ἐλευθερίας.

Τὸν βίον ἐνδὸς τῶν στρατηγῶν τούτων γράψας, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων καὶ γρησιῶν εἰδήσεων, τολμῶ, τῇ Ἑμετέρᾳ ἐπινεύσει, διὰ τοῦ Σεπτοῦ ὀνόματός Σου νὰ κοσμήσω, ἀναθέτων τῇ Ἑμετέρᾳ Ἑψηλότητι τὸ ἀρτιγενὲς τοῦτο πόνημά μου, ὡς διηνεκὲς τεκμήριον βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας, ἵνα ὡς τάχιον διαλάμψῃ ἡ ἀγία ἡμέρα, καθ' ἣν δαφροστεφῆς θὰ μᾶς ὀδηγήσῃς εἰς τὰ πεδία τῆς τιμῆς καὶ δόξης πρὸς περὰλωσιν τοῦ ἡμιτελοῦς ἔργου τῶν πατέρων.

Ἀθήρησι τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1891.

Τῆς Ἑμετέρας Ἑψηλότητος

εὐπειθέστατος ὑπῆκοος καὶ πιστὸς στρατιώτης

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΡΑΓΚΟΣ

ἀνθυπομοίραρχος.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΡΑΓΚΟΣ

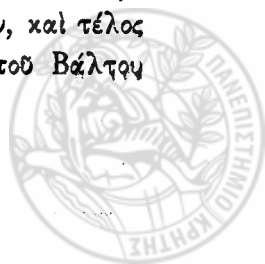

ΕΚ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1821

Δὲν ἐπαγγελλόμεθα οὔτε τὸν σοφόν, οὔτε τὸν ἱστοριογράφον, οὐδ' ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν ν' ἀποδοθῇ ἡμῖν τοιοῦτος τίτλος, ἀρμόδιος τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις. Διὰ τῆς παρούσης πραγματείας προτιθέμεθα νὰ ἐξιστορήσωμεν ὀλίγα σημαντικὰ γεγονότα ἀναμφισβήτητα καὶ παραλειφθέντα ὑπὸ τῶν διαφόρων ἱστοριογράφων, ἐρειδόμενοι ἔνθεν μὲν ἐπὶ ἀπείρων πρωτοτύπων ἐπιστολῶν καὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, διασωθέντων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ὡς ἐκ θαύματος καὶ περιελθόντων εἰς χεῖρας ἡμῶν, [αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, ὡς καὶ τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα, ἅτινα ὁ πανδαμάτωρ ἠλλοίωσε κατὰ τὸ χρῶμα φέρουσι σφραγίδα καὶ ὑπογραφὰς τῶν διαπρεπεστέρων στραταρχῶν τοῦ 1821, ἦτοι Ὑψηλάντου Ἀλεξάνδρου, Κολοκοτρῶνη Θεοδώρου, Μαυρομηχάλη Πετρόμπεη, Καραϊσκάκη Γεωργίου, Μπότσαρη Νότη, Μαυρομηχάλη Κυριακούλη, Ἀνδρούτσου Ὀδυσσέως, Παπαφλέσσα Γρηγορίου, Δημητρίου Ὑψηλάντου καὶ Ριχάρδου Τζούρτζι, ὡς καὶ ὄλων τῶν ἄλλων στατηγῶν τῆς ἱεῖρας ἡμῶν Ἐπαναστάσεως, ἀπευθυνομένας τῷ Στρατηγῷ Γιαννάκῃ Ῥάγκῳ ἐκ τῶν διαφόρων στρατοπέδων], ἔνθεν δὲ ἐπὶ τῶν Προκρίτων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὧν παρακατιόντες τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα ἐπίσης δημοσιεύομεν, τῆς Προσωρινῆς Γερουσίας, αὐτῶν τῶν Πρακτικῶν τῆς Βουλῆς τοῦ 1846, τῶν Ἑλλην. Χρονικῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Μάγερ τότε ἐκδιδομένων, καὶ τέλος αὐτῆς τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Πάνου Ῥάγκου Βουλευτοῦ Βάλτου

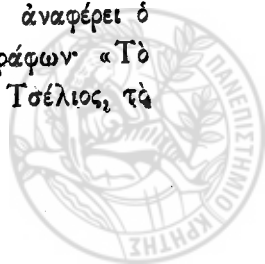

καὶ Πανελληνίου τῆ ἐποχῆ ἐκείνῃ (βρα ἐπιστολαὶ Καποδιστρίου Σελ. 280 καὶ σελ. 361 Πρόκες Ὅσπεν ἐν τόμῳ 2ῳ, καὶ Ἱστορ. Τρικούπη σελ. 296 ἐν τόμ. 2ῳ ν. ἐκδ.), ἀπομιμηθέντες οὕτω τὸ λαμπρὸν παράδειγμα τοῦ ὑποστρατήγου Γενναίου Κολοκοτρώνη, δημοσιεύσαντος ἅπασαν τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου πατρός του Θεοδώρου Κολοκοτρώνη καὶ σχηματίσαντος ἱστορικὸν πόνημα ἐν ᾧ διαλάμπει ἡ ἀλήθεια. Σώματα δὲ τοιαῦτα καὶ σήμερον ἐτι σώζονται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις.

Πρὶν ἢ δὲ προβῶμεν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν περὶ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ἱστορικῶν γεγονότων δεόν παρεκβατικῶς νὰ εἴπωμεν, ὅτι διεξελθόντες ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἄχρι τοῦδε κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἱερὸν πόλεμον τοῦ 1821 ἐκδοθείσας ὑπὸ διαφόρων ἱστοριογράφων, σεβαστῶν παρ' ἡμῖν, ἐπισημοτέρας ἱστορίας, ἦτοι τὴν τοῦ Κ. Παπαρρηγοπούλου (τὸν τελευταῖον τόμον, ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν), ἀοιδίμου Τρικούπη, Φιλήμονος, Κούμα (ἐπίσης τὸν τελευταῖον τόμον), Οἰκονόμου Μ. Γραμ. Γεν. Ἀρχ. τῶν Πελοποννησίων, ὡς καὶ τῶν ξένων φιλελλήνων Μενδελσῶνος (μεταφ. ἐκ τοῦ Γερμαν. ὑπὸ τοῦ κ. Βλάχου) καὶ Πρόκες Ὅσπεν (μεταφ. ἐκ τοῦ Γερμαν. ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντωνιάδου), παρατηρήσαμεν μετὰ περιεργείας εἰς τινὰς μάλιστα ἐξ αὐτῶν τῶν ἱστοριῶν, ὅτι ἀλλαχοῦ μὲν μικραὶ τινες ἀψιμαχίαι μεγεθύνονται εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὄντως θαυμάζει τις μόνον τὴν ῥητορικὴν δεινότητα περὶ τὴν ἀκριβεστάτην ἐκτύλιξιν τῶν ἀκροβολισμῶν, παριστανομένων διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων καὶ ἐπὶ προσώπων μάλιστα, εἰς ἃ ἔτρεφον, φαίνεται, (λέγει ὁ Χ. Ν. Φιλαδελφεὺς ἐν σελ. 120 καὶ Ἀπομνημονεύματα Γ. Κολοκοτρώνη ἐν σελ. 122), συμπαθείας, ἀλλαχοῦ δὲ μάχας σπουδαίας παρέτρεξαν, ἐτέρας τὰς ἐξέθεσαν ἐν συντομίᾳ καὶ ἄλλας σπουδαιοτέρας παρέλειψαν, διότι δὲν εἶχον, φαίνεται, ἀρκετὰ φῶτα, ἵνα στηριχθῶσιν, ἢ ἐν βεβηλοῖα τῶν παρελείφθησαν.

Εἰς μεταξύ τῶν ἀνωτέρω ἱστοριογράφων ξένων φιλελλήνων ὁ Ἀντώνιος Πρόκες Ὅσπεν ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ λέγει τὰ ἑξῆς· «Δὲν συγγράφει ἵνα ἐπαινεθῆ, συγγράφει ἐκ συνηθείας εἰς τὴν »ἐργασίαν καὶ κλίσεως εἰς τὴν ἔρευναν κ.λ.π. παρακατιῶν δέ, »αἱ φιλικαὶ μου σχέσεις μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν τότε πολιτικῶν »ἀνδρῶν, αὐτὸ τὸ ἀξίωμά μου, παρέσχον μοι πηγὰς, ἃς οὐδεὶς »ἄλλος ἠδύνατο νὰ συλλέξῃ. Ὅλα δὲ ὅσα ἐγράφησαν περὶ τοῦ »θέματος τούτου (τῆς ἱεράς ἡμῶν Ἐπαναστάσεως) εἶναι εἰτε »μεροληπτικὰ ἢ ὅλως ἀτελεῖ ἔργα». Οἱ κ. κ. Κοτζιάς καὶ Μεταξᾶς τὰ αὐτὰ διὰ τὸν ἀοίδιμον καὶ ἀξιοσέβαστον Τρικούπην ἐπαναλαμβάνουσι. Ὁ κ. Κολοκοτρώνης τ' αὐτὰ διὰ τὸν σεβαστὸν κ. Παπαρρηγόπουλον γράφει (σελ. 122). Ἐπιτραπέϊτω ἡμῖν ὁμως νὰ εἰπωμεν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Πρόκες Ὅσπεν πάνθ' ὅσα ἐγραψεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ του, ἣτις ὄντως, ὡς καὶ ἡ τοῦ σοφοῦ Μενδελσῶνος, διακρίνεται ἐπ' ἀφελείᾳ ὕφους, τὰ ἐγραψεν ἂν οὐχὶ μεροληπτικῶς, ἀλλ' ἐκ πηγῶν κατὰ πολλὰ μέρη ἀβασίμων, διότι οὐ μόνον περὶ Ῥάγκου δὲν κάμνει μνεῖαν τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαχῶν, ἀλλ' οὐδὲ περὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, Δημοτσέλιου π.χ. παρέλειψε τὰς οὐσιωδέστερας. Ὁ κ. Χ. Ν. Φιλαδελφεὺς ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτοῦ πραγματευόμενος περὶ τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ τῶν Πελοποννησίων Θ. Κολοκοτρώνη γράφει ἐν σελ. 8 τὰ ἑξῆς· «Καλὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν λεπτομερείᾳ »καὶ αἱ βιογραφίαι καὶ τ' ἀνδραγαθήματα ἄλλων ὀπλαρχηγῶν »ὡς ἡ τοῦ Δημοτσέλιου κλπ.» Ἐζήτησέ τις τῶν ἱστοριογράφων ἐγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἢ τὰς μάχας εἰς ἃς ἔλαβε μέρος; Οὐδεὶς. Ὅντως δ' ἐστρεβλώθησαν πολλὰ περὶ αὐτοῦ καὶ σχεδὸν οὐδαμοῦ ἀναφέρονται ἐν λεπτομερείᾳ αἱ μάχαι εἰς ἃς οὗτος ἔλαβε μέρος καὶ ἐπληρώθη, ἢ μόνον ἡ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τινῶν ἄλλων, ὅτε ἐπιέζετο δεινῶς διὰ τακτικῆς πολιορκίας. Ξηρὰ δὲ πλείοτερον ὄλων ἀναφέρει ὁ Πρόκες Ὅσπεν περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 400 τομ. 1 γράφων «Τὸ δυτικὸν μέρος κατεῖχον ὁ Στουρνάρης καὶ ὁ Δῆμος Τσέλιος, τὰ

»μέσον ὁ Μακρῆς καὶ τὸ δεξιὸν ἢ ἀνατολικὸν μέρος ὁ Τσόγκας, »ὁ Λιακατᾶς κλπ.» Κατόπιν σπανίως περὶ Δημοτσέλιου γίνεται μνεῖα. οὕτω δ' ἐτελείωσαν περὶ αὐτοῦ αἱ θυσίαι καὶ ἀγῶνες καὶ διὰ τὰ μὴ ἐπεκταθῶμεν πλείοτερον τ' αὐτὰ ταῦτα, ἀλλὰ μετὰ πλειοτέρων τινῶν προσθηκῶν ἐπαναλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱστοριογράφων· διατὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο; διότι ὁ ἀνὴρ οὗτος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτοῦ Βασιλείου ὑπέστη τὰ πάνδεινα μαρτύρια, καταδιωχθεὶς,¹ ἐξωρυχθεὶς, παρηγκωνισθεὶς ὡς ἄσπονδος συνωμότης κατὰ τῆς Ὀθωνικῆς Δυναστείας, ἐξ οὗ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Λονδίνον, ξῆθα ἢ αὐτοκράτειρα, ὡς λέγεται, περιέθαλψε χορηγήσασα αὐτῷ καὶ μισθοδοσίαν! Ὁ δ' αἰεμνηστος ἀρχιστράτηγος Τζούρτζ εἰς τοιαύτην περιωπὴν εἶχε τὸν ἄνδρα, ὥστε παρέλαβε τότε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κ. Δημοτσέλιον, ἤδη ἐπίλαρχον, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ προστασίαν. Ὁθεν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ ὁ Πρόεδρος Ὁστέν ἀτελὲς ἔργον ἐποίησε κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, καίτοι ἐπαίρεται ἐν τῷ προοιμίῳ του ὅτι τὰ τῶν ἄλλων εἰσὶν ἀτελεῖ καὶ μεροληπτικά. Βραδύτερον προτιθέμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν συντόμῳ τὴν βιογραφίαν τοῦ στρατηγοῦ Δημοτσέλιου, οὗτινος τὰ κατορθώματα καὶ ὁ βίος μένουσιν εἰσέτι ἄγνωστα ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἦδη δ' ἀρχόμεθα ἐκ τῆς ἐκτυλιξέως σκοτεινῶν ἄχρι τοῦδε εἰσέτι γεγονότων, ἤτοι περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Σουλίου τοῖς Σουλιώταις καὶ τῶν σημαντικωτέρων μαχῶν, τῶν λαβουσῶν χώραν ἐν τε τῇ Αἰτωλοκαρνανίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ, ὧν τὸ κῦρος αὐθεντικὸν καὶ ἀναμφισβήτητον, διότι τὰ ὅσα ἐκτίθεμεν δὲν εἶναι ἔπεα πτερόεντα, ἀλλ' ὁ καθρέπτης τῆς ἀληθείας, ἐφ' ᾧ κατερχόμεθα εἰς ἀγῶνα ἀποδείξεως οὐχὶ δυσχερῆ, καθόσον ἔχοντες ὡς προπύργιον τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ ἰστάμενοι μὲ τὴν δᾶδα ἀνὰ χεῖρας ἀνοίγομεν τοὺς σκοτεινοτέρους διαδρόμους τῆς περὶ Σουλίου ἱστορίας² μνημονεύοντες ἐν λεπτομερείᾳ ἤδη καὶ τὰς

¹ Ὁρα Γεν. Ἱστορ. Κρέμου σελ. 1060 τόμ. Δ'. Μέρ. Β'.

² Ὁρα καὶ Πραγματεῖαν ἡμῶν 1880 περὶ Σουλίου.

παραλειφθείσας, ως άνω εΐρηται μάχας του Στρατηγού 'Ράγκου. Τίς ήτον ο άνήρ το λαλει ή ιστορία, επειδή όμως πολλά εκ των ήρωϊκών αυτού κατορθωμάτων έμειναν σιωπηλά τουτο πράττομεν ήμεις σήμεραν έσον δυνάμεθα.

Και εν πρώτοις παραπέμπομεν τον αναγνώστην εις τὰ Πρακτικά της Βουλής των 'Ελλήνων τῷ 1846, εν σ. 666 τομ. 1 Συνεδριάσεως Ν λεχθέντα, εν εποχή δηλα δη οτε ο άγων εζή και οι διαπρεπέστεροι άγωνισταί ήσαν παρόντες, ουδεις δε τουτων άντέκρουσε και ουδέ γρη ειπεν, άλλ' άπάντων εν ενί στόματι παραδεχθέντων, διότι και αυτοι ουτοι εστηρίζοντο επί των διαμειβομένων εν ώρα επαναστάσεως επιτήμων έγγραφων των. Αυτόπτης μάρτυς μεταξύ όλων των άγωνιστών υπήρξε και ο Νικοθέου, οστις ειχεν έγγραφα επίσημα παρα του Νότη Μπότσαρη κλπ. Παραθέτομεν δε ήδη έτερα έγγραφα επίσημα, φέροντα τας των Προκρίτων της Δυτικης 'Ελλάδος υπογραφάς, την του Γεν. Γραμματέως του 'Υπουργείου των Πολεμικών, του Στρατάρχου Δημητρίου 'Υψηλάντου και της Προσωρινής Γερουσίας.

Δημοσιεύομεν δε κατωτέρω τας σοβαράς άγορεύσεις του τότε βουλευτου Βάλτου και μέλους του Πολεμικου Συμβουλίου Πάνου 'Ράγκου και Α. Μεταξά, οτε προυκειτο περι άπονομής πλειοτέρας συντάξεως των Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, Πλαπούτα και 'Ράγκου και ήναγκάσθη τότε να όμιλήση και να συνηγορήση υπέρ των μνημονευθέντων στρατηγών, ιδία δε υπέρ του αυταδέλφου του Στρατηγού 'Ράγκου. (Τας άγορεύσεις ταύτας παρελάβομεν αυτολεξει ως έχουσι, καθό δημοσιευθείσας και εν τῷ υπ' αριθ. 690 φύλλῳ του «Αϊώνος» της 18 Μαρτ. του 1846, εκδιδομένου τῇ εποχή εκείνη υπό του άειμνήστου πατρός του κ. Δημάρχου Φιλήμονος, καθ' ήν άπαντες οι υπάρχοντες σήμεραν 'Ράγκαι δέν υπήρχον εν τῷ κόσμῳ τούτῳ).

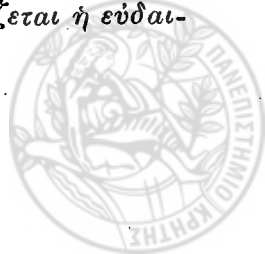
ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΠΑΝΟΥ ΡΑΓΚΟΥ

Βουλευτοῦ Βάλτου

ἐκφωνηθεῖσα ἐν τῇ Συνεδριάσει τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων τῇ 6

Μαρτίου 1846.

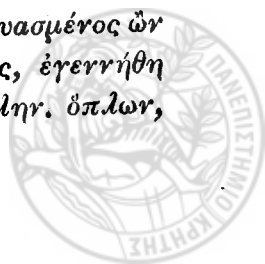
Οἱ στρατιωτικοὶ βαθμοί, Κύριοι, δίδονται διὰ τὰς πρὸς τὴν Πατρίδα ἐκδουλεύσεις, καὶ ἅπαντες οἱ διὰ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ τιμώμενοι θεωροῦνται ὡς καὶ τὰς αὐτὰς εἰς τὴν Πατρίδα προσερχόντες ὑπηρεσίας, οἱ δὲ μισθοὶ δίδονται διὰ τὰ διατηρητὰ ἢ ἀξιοπρέπεια τοῦ βαθμοῦ κτλ. Τὸ γὰρ μισθοδοτοῦνται ὁμοῦς διαφοροτρόπως ὁμοιοβαθμοὶ ἀξιοματικοὶ λαβόντες τοὺς βαθμοὺς ἀπὸ ὑπηρεσίας τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἔχοντες τὸν αὐτὸν προορισμὸν ἄνευ διαφορᾶς σώματος ἢ ὑπηρεσίας, τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὸ δίκαιον, ἀντιβαίνει εἰς τοὺς στρατιωτικὸς Κανονισμούς. Διὰ ποίους λόγους ἄρα γε ἡ Ἀντιβασιλεία παρεδέχθη τοιαύτην ἀρχήν; διὰ ποίαν αἰτίαν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀεγνώρισεν εἰς πολλοὺς τὰς αὐτὰς ἐκδουλεύσεις διὰ τῶν αὐτῶν βαθμῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς μὲν ἐτίμησε διὰ πλεονοσ, τοὺς δὲ δι' ἐλάσσονος μισθοῦ; Μήπως προπαρεσκεύαζεν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν τὴν εἰσαγωγὴν τῶν διακρίσεων; Ἄλλ' αἱ διακρίσεις, Κύριοι, γεννῶσι τὰς ἀντιζηλίας, αἱ ἀντιζηλῖαι συνεπιφέρουσι τὰ πάθη, καὶ τὰ πάθη ἐπομένως ἔχουσιν ὀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ πᾶσαν κοινωσίαν, πολλῶ δὲ μᾶλλον διὰ μιαν ἀρτισύστατον, ὡς εἶναι ἡ Ἑλληνική. Ἡ μήπως διὰ τῶν τοιούτων διακρίσεων ἠθέλησε τὰ ἐκφράση συμπαθείας ὑπὲρ τῶν μὲν καὶ ἀντιπαθείας κατὰ τῶν δέ; Ἄλλὰ καὶ τοῦτο, Κύριοι, εἶναι ἀτοκτεῖον εἰς μιαν Κυβέρνησιν, ἥτις ὄφειλε καὶ ὀφείλει τὰ ἔχη ὁδηγὸν τῶν πράξεών της τὴν δικαιοσύνην, μόνην τὴν δικαιοσύνην, μοναχὴν τὴν δικαιοσύνην, ἐπὶ τῇ βάσει της ὅποιας στηρίζεται ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ ἀληθὴς ὑπαρξίς τῶν ἐθνῶν.

Ἄλλ' ἂν καὶ τοιοῦτοι λόγοι δὲν ὑπῆρξαν, Κύριοι, δὲν ἀναγκαζόμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κακαὶ εἰσηγήσεις ἐπήρεασαν τὴν θέλησιν τῶν Κυβερνῶντων, καὶ ὡς ἐκ τούτου προσεγένετο βλάβη σημαντικὴ καὶ εἰς τὰ συμφέροντα καὶ εἰς τὴν φιλοτιμίαν ἀνδρῶν ἀγωνιστῶν πασιφανῶς καὶ πασιγνώστως διακεκριμένων καὶ διαπρεφάντων εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλως πως ὄφειλε καὶ ὀφείλει ἡ Πατρις νὰ ἀνταμείψῃ;

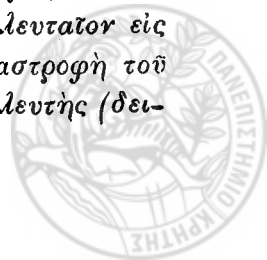
Ναί, Κύριοι, τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀναγκάζομαι καὶ ἐγὼ νὰ ὑποθέσω, διότι ἄλλως πως δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω, πῶς π.χ. ὁ Στρατηγὸς Κολοκοτρώνης, ἐνῶ καὶ μετ' ἄλλων πολλῶν ἐβαθμολογήθη Συνταγματάρχης πρότερον καὶ εἶτα Στρατηγός, δὲν λαμβάνει καὶ μέχρι σήμερον, εἰμὴ 230 Δρ., ἄλλοι δὲ ὁμοίοβαθοι αὐτοῦ λαμβάνουν 400 καὶ 500 Δρ., καὶ τοὶ μηδεμίαν ἔχοντες ἐνεργητικὴν ὑπηρεσίαν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ γέρον Στρατηγὸς Πλαπούτας, εἰς τῶν ἀρχαιότερων Στρατηγῶν, καὶ αὐτὸς μέχρι χθὲς ἢ καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγεται. Τὸ αὐτὸ δύναμαι νὰ εἶπω καὶ διὰ τὸν ἀναφερόμενον Στρατηγὸν Ῥάγκον, τοῦ ὁποίου τὰς πολυεῖδεσ θυσίας τουτέστι τὰς χρηματικὰς, τὰς κτηματικὰς, τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας ἐπιλήψει με ὁ χρόνος διηγούμενον. Μ' ὄλα ταῦτα ἐν πολοσιτιμῶριον ἐξ αὐτῶν ἐπιχειροῦμαι ἤδη νὰ ἐκθέσω, διὰ νὰ φέρω εἰς τὴν ἀρμοδίαν θέσιν πᾶσαν τυχοῦσαν παραμόρφωσιν, μμούμενος κατὰ τοῦτο τοὺς μεγάλους προγόνους μας, τοὺς ἐνδόξους Ἀπελλεῖς καὶ Φειδίας, οἵτινες, ὅταν ἤθελον νὰ κάμουν νὰ ἐννοήσωσι τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ ὕψος τῶν μεγαλουργημάτων, ἔβαρον εἰς τὴν ἀρμοδίαν θέσιν τοὺς θεατὰς αὐτῶν.

Ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος, Κύριοι, προπαρασκευασμένος ὦν καὶ συγκεκροτημένος πρὶν τῆς ἐπαραστάσεως, ἐγεννήθη Στρατηγὸς μετὰ τὴν πρώτην κλαγγὴν τῶν Ἑλλήνων ὀπλων,

ἤγουν μὲ τὸ πρῶτον Μπροῦμπ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος μετὰ τὴν ἐνδοξὸν ἐκείνην μάχην καὶ λαμπρὰν νίκην τῆς Λαγκάδος, ἣ ὅποια χρεωστέεται ἀποκλειστικῶς εἰς μόνους τοὺς Βαλτινοὺς, ἀρχηγούντος τοῦ Ἀνδρέου Ἰσκου, Γώγου Μπακώλα, Ἀναγνώστου Καραγιάννη καὶ Γεωργάκη Βαλτινοῦ, ἐπέταξε τῶντι ὡς ἀετὸς μὲ τοὺς ἀνδρείους Βαλτινοὺς καὶ τοὺς ἥρωας Ἀκαρνάνας, καὶ διατρέχων εἰς τὴν δυσχερῆ ταύτην ἐκστρατείαν τῆς Ἠπείρου 20 ὥρων διάστημα, καταδιώκων νυχθημερόν τὸν ἐχθρόν κατὰ ποδοῦ, ἔφθασεν εἰς τὰ περίξ τῶν Ἰωαννίνων εἰς Καλαρρύτες καὶ Συράκον εἰς τὰς σημαντικωτέρας πόλεις ἐκείνων τῶν μερῶν, εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὑπῆρχον εἰς Ἰωάννινα συγκεντρωμένα ἐχθρικά στρατεύματα ὑπὲρ τὰς 50,000 ἀρχιστρατηγούντος τοῦ τρομεροῦ Ῥοσοῦτ Πασᾶ. Πολιορκήσας δὲ ὁ Στρατ. Ῥάγκος ἐκεῖ τοὺς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, καταδιωκομένους ἐχθρούς, καὶ μετὰ στενὴν πολιορκίαν ἰκανῶν ἡμερῶν, οἱ μὲν παρεδόθησαν εἰς τὰ Ἑλληνας. αὐτὰ ὅπλα, οἱ δὲ διὰ συνθήκης (βερε) ἀνεχώρησαν διὰ τὰ Ἰωάννινα, καὶ οὕτως ἤρωσε τὰ ἥρωικά ἄρματα τῆς Ἀκαρνανίας μὲ τὸ πολεμικὸν χωρίον Γόκιστα, ἐξ οὗ κατάγεται καὶ ὁ Συνταγματάρχης Κ. Γιάννης Κώστας.

Μετὰ δὲ τὴν καταδίωξιν τῶν ἐχθρῶν ἐκ τῶν χωρίων τούτων, ὤρμησεν ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα πανστρατιᾷ κατὰ τῶν Ἑλληνας. ὅπλων τῆς προκειμένης ἐκστρατείας, καὶ μάχαι τρομεραὶ καὶ πεισματώδεις συνεκροτήθησαν ἐν τῷ διαστήματι 15 ἕως 20 ἡμερῶν. Ἄλλὰ τίς δύναται, Κύριοι, τὰ ἀπαριθμῆσαι τὰς τρομερὰς αὐτὰς μάχας; Λέγω δὲ μόνον ὀλίγας, ὅπου ἐκ τοῦ προχείρου ἐνθυμοῦμαι, ὡς ἐκείνην εἰς Καλαρρύτες, εἰς Χαλάσματα, εἰς Κριθάρια, εἰς Μελισουργούς, εἰς Ἀετόν, εἰς Ἄγναντα καὶ τελευταίον εἰς τὸν Σταυρόν, ὅπου ἐγεινεν ἡ παντελὴς καταστροφὴ τοῦ ἐχθροῦ. Ὑπῆρχε παρῶν μάλιστα καὶ εἰς βουλευτῆς (δει-

κρύει τὸν Νίκον Θεοῦ) συγχρόνως δὲ τότε ἔγειρε καὶ εἰς Σκορτσιάνα μάχη ἐπίσης τρομερά, κατὰ τὴν ὁποίαν κατεστράφη κατὰ κράτος καὶ ἡ ἄλλη πτέρυξ τοῦ ἐχθροῦ, ἦτις ἐξ Ἄρτης εἰς βοήθειαν ἤρχετο τῶν κατατροπωθέντων ἐχθρῶν εἰς τὸν Σταυρόν, καὶ συμπλακείσα εἰς τὸ μέρος αὐτὸ μετὰ τῶν ἐνδόξων Σουλιωτῶν, ἐρχομένων πρὸς βοήθειαν τοῦ Στρατ. Ῥάγκου κλπ., κατεστράφη τοιοντοτρόπως. Ἀπὸ τὰς τρομερὰς μάχας αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἡπείρου ἔγειρε μέγας ἀντιπερισπασμὸς εἰς τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος κινήματα τοῦ ἐχθροῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Στρατ. Ῥάγκος ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι τοπικῆς Γερουσίας, ἐπεχειρίσθη καὶ τὴν πλέον δυσχερεστέραν ἐκστρατείαν τῆς Θεσσαλίας πρὸς ἀποστόμωσιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐτοιμαζομένου ἐκεῖθεν νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Δυτικ. Ἑλλάδος. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, Κύριοι, τὴν κατὰ τῆς Θεσσαλίας, εἶχεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του καὶ τὸν ἀείμνηστον Καραϊσκάκη, τὸν ἐνδοξον μετὰ ταῦτα Ἀρχηγρὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡς ἐκ τούτου δύνασθε νὰ ἐννοήσητε, εἰς ποίαν ὑψηλὴν περιωπὴν ἦτον ὁ Στρατ. Ῥάγκος, ὅτε προχωρῶν εἰς τὴν ἐκτεταμένην κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐπαρχίαν τῶν Ἀγρῶν, κατεδίωκε καὶ ἐκεῖ τὸν ἐχθρὸν κατὰ ποδοῦ, διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ ἐντελῶς εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Ἑλλην. ὄπλων, θεωρουμένην ὡς μέρος πολλὰ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Δυτ. Ἑλλάδος, καὶ διὰ τοῦτο συνεκροτήθησαν μάχαι τρομεραὶ καὶ εἰς Πετρίλον καὶ εἰς Κερασιὰ καὶ εἰς Στοῦγκον, ὅπου καὶ ἐφρονεύθη ὁ Ἀλάμπης τῆς Λαρίσσης, καὶ εἰς Βουνέσι καὶ εἰς Μεσινικόλα, ὅπου ἐνῶ ἐπολιορχοῦντο οἱ διασωθέντες ἐχθροὶ ἀπὸ τὰς μάχας Κερασιᾶς καὶ Στοῦγκου, ἐφάνη εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας σμήνος ἐχθρικῶν στρατευμάτων ἐρχομένων πρὸς

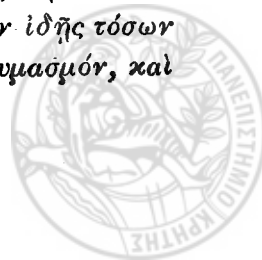
βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων εἰς Βουρέσι. Ἐνθα ὁ Στρατ. Ῥάγκος σπεύσας κατέβη μεθ' ἰκανῆς δυνάμεως καὶ κατετρόπωσε τὴν ἐρχομένην ἐχθρικήν βοήθειαν, ἐζώγησε μάλιστα καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς Μεχμέμπηνη Χουρούπστα τὸν ὁποῖον καὶ ἔστειλεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν Ἀγραύων εἰς τὸ Μοναστήρι Σπηλιᾶ καλούμενον δι' ἀσφάλειαν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ γὰρ τὸν ἀνταλλάξωμεν μὲ μέγαν ἀριθμὸν ὁμογενῶν μας οἰκογενειῶν, τὰς ὁποίας ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐνδεχόμενον ἦτον γὰρ ρίψῃ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ.

Τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ὑπῆρξαν τὰ κατορθώματα ὑπὲρ Πατρίδος τοῦ Στρατ. Ῥάγκου, καὶ ταῦτα δὲν εἶνε λόγοι πτερόεντες, ὡς ἄλλων τινῶν, ἀλλ' εἶνε ἔργα καὶ πράγματα καὶ ἰδὸν γράμμα τοῦ ἀειμνήστου Ὑψηλάντου, Πληρεξουσίου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου, ἐκ τῆς πολιορκίας Τριπόλεως, καὶ ἡ διαταγὴ τῆς Γερουσίας διὰ τὴν προμνησθεύσαν ἐκστρατείαν. (Τότε ἀναγινώσκει τὸ ἐγγραφον καὶ τὴν διαταγὴν ὡς εἶνε ἐνταῦθα, ἀντιγραφέντα ἐκ τῶν πρωτοτύπων).

(Τ. Σ.) •Φιλογενέστατε καὶ Γενναϊότατε Κύριε

«Γιαννάκη Ῥάγκο.

» Ὅσα μέχρι τοῦδε ὠφέλησας τὴν Πατρίδα καὶ στρατηγῶν καὶ πολιτευόμενος διεκήρυξεν ἡ φήμη ἕως εἰς ἡμᾶς
» καὶ ἐπεκύρωσεν ἡ ἀξιόπιστος μαρτυρία τοῦ Κυρίου Ἡθου
» Ῥήγα. Τὴν ἐπὶ τούτοις χαρὰν μου δεικνύων γράφω πρὸς
» τὴν φίλην μου Εὐγενεῖαν σου, συγχαίρων ἅμα μετὰ σοῦ
» διὰ τὴν ἐκ τούτου τιμὴν καὶ δόξαν, μὲ τὰ ὅποια θέλει
» ἀνταμείψῃ τὸν ζήλόν σου ἢ πρώτη Ἀρχὴ τοῦ Γένους,
» ὅταν ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς παρηγύρεως τῶν ἐλευθεριῶν
» συγκαλέσῃ ὡς εἰς θέατρον ὄλον τὸ Ἑλληνικὸν Γένος.
» Ἐδῶ φαντάσον, ἀδελφέ, τὴν χαρὰν ἐκείνην, τὴν ὅποian
» θέλει συναισθανθῆ ἡ γενναία σου ψυχὴ, ὅταν ἰδῆς τόσων
» θεατῶν ὄμματα γ' ἀποβλέπωσιν εἰς σὲ μὲ θαυμασμόν, καὶ

» νὰ σὲ δακτυλοδεικτῆ ἕκαστος εἰς τὸν πλησίον του. Αὐτὴ
» μὲν ἡ χαρὰ εἰς τὰς αἰσθητικὰς ψυχὰς εἶνε ὁ μόνος ἐλα-
» τήρ, καὶ εἶθε νὰ αισθανθῶσι τὴν δύναμιν τούτου ὅλοι οἱ
» ὁμογενεῖς, ὅσοι δύνανται νὰ ὠφελήσωσι τὴν Πατρίδα
» καὶ πολιτευόμενοι καὶ στρατηγοῦντες καὶ κατὰ πάντα
» τρόπον συνεργοῦντες, κατὰ τὸ ἰδικόν σου παράδειγμα.
» Πόσον δὲν πρέπει νὰ ἐνθουσιάζῃ ἡ βεβαία ἐλπίς τῆς
» μελλούσης ἀντιμισθίας, ἣτις ἀπόκειται εἰς τοὺς ἀγωνι-
» ζομένους τὸν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα, τὸν ὑπὲρ Πίστεως καὶ
» Πατρίδος! Ὑγίαινε, ἀδελφέ, καὶ ζῆθι διὰ νὰ ἐποικοδο-
» μήσῃς λαμπρὸν κτίριον ἐπάνω εἰς τὰς χρυσαῖς κολώνας,
» δεῖξας τὸ τέλος σύμφωνον μὲ τὴν ἀρχήν.»

«Τὴν 27 Ἰουλίου 1821. Ἐκ τῆς Πολ. Τριπολιτῆς.

«Ὁ Πατριώτης

«ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

«Πληρεξούσιος τοῦ Γεν. Ἐπιτρόπου.»

«Τῷ Φιλογεγεστάτῳ καὶ Γενναϊστάτῳ

«Κ. Γιαννάκη Ῥάγκῳ.»

Ἐκούσατε, παρακαλῶ, Κύριοι, καὶ τὴν διαταγὴν τῆς
Γερουσίας (ἀναγινώσκει τὴν διαταγὴν ὡς ἔπεται, ἀντιγραφεί-
σαν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου) :

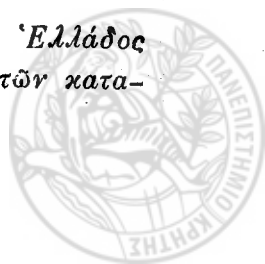
Ν° 46.

Διοίκησις (Σφρ. Γερ.) Προσωρινή.

Ἡ Γερουσία τῆς Δυτ. Χ. Ἑλλάδος,

«Πρὸς τὸν Γενναῖον Στρατηγὸν Κ. Γιαννάκη Ῥάγκον,
ἐκλελεγμένον Ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἀγρῶρων.

«Τὸ Συμβούλιον τοῦ Πολέμου τῆς Δυτ. Χ. Ἑλλάδος
ἀπεφάσισε τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν κατα-

κρατούντων τὰ Ἄγραφα, καὶ ἡ Γερουσία αὐτὴ διὰ σημε-
ρινοῦ αὐτῆς θεσπίσιμος ἐδιορίσατό σε Ἀρχηγὸν τῆς ἐκ-
στρατείας ταύτης, ἕως ὅπου ἡ ὑπερτάτη Βουλὴ τῆς Ἑλλά-
δος νὰ στείλῃ τὰς προσταγὰς τῆς.

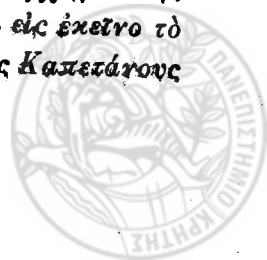
Ἄϊδου συντροφεύεται μιὰ προκήρυξις ἐκ μέρους ταύτης
τῆς Διοικήσεως πρὸς τοὺς Καπετάνους, Προεστῶτας καὶ
κατοίκους τῶν Ἀγρῶν, τὴν ὁποίαν θέλετε κοινοποιήσει
πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφούς, διὰ νὰ τοὺς γίνῃ γνωστὴ ἡ
φωνὴ τῆς Πατρίδος, ὅπου τοὺς προσκαλεῖ νὰ τὴν βοηθή-
σουν, καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν ἀδικὸν θάνατον.

Ἄϊδου καὶ διάφορα γράμματα πρὸς τοὺς Καπετάνους,
τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐτέρων μερῶν, τὰ ὁποῖα στέλλετε καὶ
ἀγροικηθῆτε μὲ αὐτούς, διὰ νὰ εἴσθε σύμφωνοι, καὶ νὰ κά-
μητε τὰ πολεμικὰ κινήματά σας μὲ τάξιμ καὶ μὲ καλὴν
προετοιμασίαν, διὰ νὰ εὐδοκημήσητε καὶ νὰ ἐλευθερώσητε
τοὺς ἀδελφούς μας, διὰ νὰ γίνουσι εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα
σύντροφοί μας.

Ἄδιορίζεται καὶ ὁ Χιλιάρχος Γκοτζαμάνης νὰ διηγήσῃ
μετὰ τῶν Χιλιάρχων Σιαδῆμα, Ἀραπογιάννη καὶ Γκιολ-
δάση, διὰ νὰ μελήνῃ ἡ ἀνάλογος δύναμις εἰς τὸ μέρος τοῦ
Καρπενησίου, καὶ ἕνα μέρος δυνάμειως μαζὶ σας διὰ τὰ
Ἄγραφα.

Ἄϊδου καὶ γράμμα διὰ τοὺς Χιλιάρχους τῆς Ἀνατολι-
κῆς Ἑλλάδος Σκαλτσοδημον καὶ Παουρτζιά· θέλετε τὰ
στελλεῖ ἀγροικούμενοι καὶ μὲ τούτους, διὰ νὰ μάθητε τὰ
κινήματα καὶ ἐκείνου τοῦ μέρους καὶ νὰ ὀδηγηθῆτε.

ἌΚαλὸν εἶναι τὰ κινήματά σας νὰ γίνουσι σύμφωνα μὲ
ἐκεῖνα τῆς Ἀνατ. Ἑλλάδος, διότι ὁ ἐχθρὸς ὄσον ἀπὸ πε-
ρισσότερα μέρη κτυπηθῆ, τόσο εὐκολοτέρως θέλει τὸν κα-
ταστρέψωμεν. Μ' ὄλον τοῦτο ὡς διωρισμένος Ἀρχηγὸς τῆς
ἐκστρατείας αὐτῆς, καθὼς ἰδῆς τὰ πράγματα εἰς ἐκεῖνο τὸ
μέρος, ἀφοῦ ἀγροικηθῆς μὲ τοὺς πλησιωχόμενους Καπετάνους

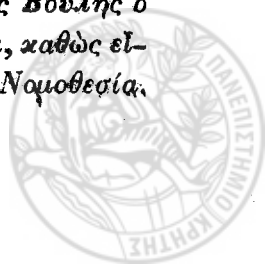
καὶ ἀδελφούς, συμβουλευσὺν μὲ τοὺς λοιποὺς Χιλιάρχους ὅπου ἔχεις μαζὴ σου, καὶ ἑτέρουσ ἀξιωματικοίς, καὶ ἀκολούθησον ἐκεῖ, ὅπου γνωρίζεις ὠφέλιμον πρὸς εὐδοκίμησιν τῶν Ἑλληνικῶν δπλων καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν Χριστιανῶν.

«Σὰς παραγγέλλομεν μὲ θερμότητα, ὅτι ὡς Ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας νὰ δώσητε τὰς ἀναγκαίας προσταγὰς εἰς ὄλους τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας νὰ φερθοῦν μὲ εὐταξίαν καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς ἀνωτέρους, νὰ δώσουν βοήθειαν καὶ προστασίαν εἰς τοὺς ἀδελφούς μας Χριστιανοὺς Ἑλληνας καὶ εἰς τὰ μέρη τὰ ὅποια θέλει κυριεύσητε, νὰ μὴ πειραχθῆ κανένας ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, οὔτε καμμίαν ἀρπιαγὴν νὰ γίνῃ εἰς τὸ πρᾶγμα τοὺς ἢ εἰς τὰ ζῶά τοὺς, ἢ εἰς κάθε ἄλλο, ἀλλὰ μάλιστα νὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ νὰ γίνουν σύντροφοί μας.

«Ὅσοι Τοῦρκοι εἰς τὰ νικηφόρα Ἑλλην. ἄρματα, τοὺς δεχθῆτε, καὶ νὰ φυλάξητε ἀπαρασαλεύτως, ὅτι συνθήκη μὲ αὐτοὺς κάμετε, τῶν ὁποίων ἀφοῦ τοὺς πάρετε τὰ ἄρματα τοὺς στέλλετε εἰς ἕνα μέρος ἀσφαλές καὶ παράμερον, ὅπου νὰ μὴν ἦναι ὑποψία νὰ κάμουν ἀνταπόκρισιν μὲ ἄλλους ἐχθρούς, ἢ ἐπιβουλὴν κάμνῃ.

«Ὅσοις δὲ πιάσετε σκλάβους νὰ τοὺς στείλετε πρὸς ἡμᾶς νὰ εὐρίσκωνται φυλαγμένοι νὰ κάμωμεν ἀνταλλαγὴν, διότι οἱ Νόμοι ἐμποδίζουν τὸ νὰ βαστάξωμεν σκλάβους. Ἡ σκλαβία εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι συγχωρημένη.

«Λάφυρα (ἦτοι πλιάτσικα) δὲν εἰμπορεῖτε νὰ κάμητε, παρὰ μόνον ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Αὐτὰ τὰ λάφυρα εἶναι ὑποκειμενα εἰς τοὺς Νόμους. Ὅθεν, ὅτι πλιάτσικα πάρετε, νὰ τὰ συνάξητε εἰς ἕνα μέρος καὶ νὰ τὰ κάμητε καταγραφὴν, ἕως ὅπου νὰ μᾶς σταλῆ παρὰ τῆς Ὑπερτάτης Βουλῆς ὁ στρατιωτικὸς Νόμος, καὶ τότε θέλετε τὰ μοιράσει, καθὼς εἶναι τῆς ὑπερτάτης Διοικήσεως καὶ τοῦ Γένους ἢ Νομοθεσίας.

«Ταῦτα προσωρινῶς διατάττομεν μέχρι τῆς Σεβαστῆς προσταγῆς τῆς Ὑπερτάτης Διοικήσεως καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Στρατιωτικῶν Νόμων.

«Ἐν Βραχωρίῳ, τῇ 20 Μαρτίου 1822.

«Διὰ τὸν Ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον Γεώργιος Πραΐδης, Πάνος Γαλάνης, Λογοθέτης Ζώτου, Ἀναγνώστης Καραγιάννης, Ἀντώνιος Ἀναστασίου, Γεωργάκης Καναβός, Ἀναγνώστης Ἀθανασίου, Ἀναγνώστης Διαλέτης.

«Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

«Ν. Λουριώτης.

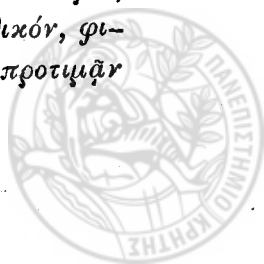
«(Τ. Σ.) Ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Πολέμου
Ἦθος Ῥήγας.

«Τῷ γενναίῳ στρατηγῷ τῆς Δυτ. Ἑλλάδος κυρίῳ Γιαννάκῃ
Ῥάγκῳ Ἀρχηγῷ τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἀγράφων.»

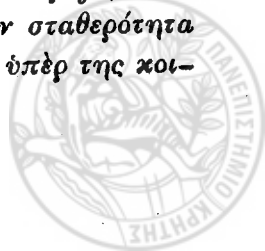
Ἄλλὰ, Κύριοι, τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ εἶπω περὶ τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων καὶ πατριωτικῶν αἰσθημάτων τοῦ Στρατ. Ῥάγκου; Τὸ ἐνδοξον φρούριον τοῦ Σουλίου, αὐτὸ τὸ μέγα προπύργιον τῆς Πατρίδος, γνωρίζετε βέβαια διὰ τὸ 1821, πρὶν τῆς ἐπαναστάσεώς μας μῆνός τινος, ὑπῆρχεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ, πολιορκουμένου εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ δταν οἱ Σουλιῶται ἀπεστάτησαν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν πατρίδα των, αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ ἐχθροῦ ἐγένοντο μὴ κατόπιν τῆς ἄλλης κατ' αὐτῶν· οὗτοι δὲ μὴ ἔχοντες κανένα καταφύγιον πολεμουμένοι πανταχόθεν, ἐφθασαν εἰς μεγάλην ἀμνηχανίαν καὶ ἀπελπισίαν, μὴ πειθόμενοι κατ' οὐδένα τρόπον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ φρούριον ἢ ἀρθέξουν εἰς τὰ Σουλτανικὰ στρατεύματα. Τὸ φρούριον αὐτὸ ἠξέυρετε, Κύριοι, τίς τότε κατώρθωσε διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Σουλιωτῶν; Ναι, ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος, ὅστις κατώρθωσε διὰ τῆς ὁποίας ἔχαιρεν ἐμπιστοσύνης καὶ εὐνοίας νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τῶν πέραν τοῦ πο-

ταμοῦ Βωβοῦ τοποθετημένων Σουλιωτῶν, ἐπὶ τῷ προσχήματι μὲν, ὡς ἠλπίζον οἱ Τοῦρκοι τοῦ νὰ πείσῃ τοὺς Σουλιώτας μ' αὐτὴν τὴν συνέντευξιν νὰ προσκνηθῶσιν εἰς τὸν Ὅμηρ Πασσᾶν, κυρίως ὅμως τὸ σκοπούμενον ἦτο νὰ ἐγχειρίσῃ τὸ παρὰ τοῦ Καμποδίστρια τότε ἐλθὼν γράμμα πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, διαπραγματευόμενον περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ εἰρημένου φρουρίου εἰς τοὺς Σουλιώτας πρὸς σωτηρίαν του κλπ. Τοῦτου δὲ γενομένου, μετέβη ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος εἰς τὸ μέρος, εἰς ὃ οἱ εἰρημένοι Σουλιῶται εὐρίσκοντο τοποθετημένοι μετὰ τῶν συνεταιριστῶν Στρατηγ. Ἀλεξίου Βλαχοπούλου, καὶ τοῦ Γερονσιαστοῦ Ἀθανασ. Ληδωρῆκη, καὶ ἑμοῦ, καὶ ἐνεχείρισε τὸ γράμμα αὐτὸ εἰς τὸν Νότην Μπότσαρη καὶ λοιπούς, καὶ συγχρόνως κατὰ τὴν μικρὰν ταύτην συνέντευξιν, τὴν ὁποῖαν ἔκαμαν, τοῖς ἔδωκε καὶ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίες περὶ τῶν τότε διατρεχόντων, καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς ὅσον οὐπω γενικῆς ἐπαραστάσεως ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων τῆς Δυτ. Ἑλλάδος, τὸ δὲ γράμμα διαβιβασθὲν μετὰ ταῦτα εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶ ἔφερε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου μεθ' ὄλων τῶν ἀναγκαιῶν εἰς τοὺς Σουλιώτας. Καὶ ἰδὼν ἔγγραφον ἐπιβεβαιῶν τούτους λόγους μας. (Ἀναγινώσκει τὸ ἔγγραφον, ἔχον οὕτω):

« Διάσημος καὶ περιφανῆς ἐστάθη ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Ἰωάννου Ῥάγκου εἰς τὴν ἐποχὴν ὅλης τῆς τυραννικῆς σειρᾶς τοῦ ἐν τῇ Ἠπείρῳ Πυγμαλῶνος, καθ' ὃν καιρὸν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ γενναιότης μόλις εὐρίσκον καταφύγιον μέσα εἰς ὄλην τὴν περιφέρειαν τῆς Διοικήσεώς του. Αὐτὴ ἐφάνη ἀείποτε μὲ ὄλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τιμιότητος καὶ ἀγαθοεργίας. Αἱ μεταβολαὶ τῶν περιστάσεων δὲν παρήλλαξαν ποσῶς τὸ φρόνημα τούτου τοῦ Γενναίου ἀνδρός, ὅστις ἔχων διὰ βᾶσιν τῶν πράξεών του τὸ ἠθικόν, φιλόανθρωπόν τε καὶ ἐλευθέριον, καὶ μάλιστα τὸ προτιμᾶν

» τὰ κοινὰ συμφέροντα μᾶλλον, ἢ τὰ ἴδια ἀγαθὰ, ἔκαμεν
» ἔνεκεν τούτων ἢ ἀντηχοῦν αἱ φάραγγες καὶ αἱ κοιλά-
» δες ἀπὸ τὰς εὐγνώμονας φωνὰς τῶν ὁμογενῶν του. Ἄπε-
» δείχθη καὶ τώρα ἄλλος φιλογενέστατος εἰς ταύτην τὴν
» ἀποστασίαν. Ἐπειδὴ δτε κατ' ἀρχὰς εἰδοποιήθη περὶ τῆς
» ὀργανιζομένης κατὰ τῶν βαρβάρων συνωμοσίας, ἀγχαλὰ
» καὶ ἐφάνη ἀεὶποτε ἐπιθυμῶν τὴν ἀναβολὴν τοῦ ἔργου εἰς
» ἄλλον πλέον ἀρμόδιον καιρὸν, ἐνῶ δηλ. ἠμπόρουν τὰ δο-
» θέντα τῆς ἐπιτυχίας νὰ ἦναι περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς
» ἀποτυχίας, μολοῦτοῦτο ἀφοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἐφθα-
» σεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅπου μὲ τὴν πρᾶξιν
» ἔκαμε κατάδηλον τὴν ὑπόθεσιν εἰς ὄλους, μολοῦτοῦτο οὐ-
» τος ὁ φιλογενὴς οὐ μόνον δὲν κατεδέχθη νὰ πραγμα-
» τευθῇ τὸν καιρὸν διὰ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλοντος καὶ
» νὰ ἐπιμεινῇ μέχρι τινὸς κἂν εἰς τὴν στενωτάτην οἰκειό-
» τητα ὅπου εἶχε μὲ τὸ πρῶτον βαρβαρικὸν ἐλατήριον διὰ
» τὴν ἀσφάλειαν τῆς οἰκογενείας του, καὶ τῶν ἰδιαιτέρων
» ἀγαθῶν, καθὼς ἄλλοι τινὲς ἀσυνείδητοι καὶ βαρβαρολά-
» τραι ἔπραξαν, ἀλλ' ἅμα ὅπου ἐπροκαλέσθη ἀπὸ τὴν Πα-
» τρίδα του, διὰ νὰ μὴ δώσῃ παραμικρὰν τινα ὑπόνοιαν
» εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἀναβολὴν
» του ἐκλεξάμενος αὐθημερὸν τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἀπεσπά-
» σθη ἀμέσως ἀπὸ τὸν βάρβαρον, καὶ καταλιπὼν εἰς τὴν
» διάκρισιν του στενοὺς συγγενεῖς, καὶ ἅπασαν σχεδὸν
» τὴν κατάστασιν του, κινητὴν καὶ ἀκίνητον, ἐφάνη ὁ
» πλέον σχετικὸς μὲ αὐτόν, ὡς ὁ πλέον ἄσχετος, εἰς τρό-
» που ὅπου καταδιώκων τὸν ἐχθρὸν ἐπὶ κεφαλῆς ἰκανῶν
» στρατιωτῶν μὲ τοὺς συχροὺς πολέμους του τοῦ ἐπροξέ-
» νησε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν βαρ-
» βάρων. Ἐξακολουθεῖ λοιπὸν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ
» βαρβάρου ὄλαις δυνάμεσι, καὶ μὲ τὴν ἰδίαν σταθερότητα
» καταφρονῶν ὄλα: τὰ βᾶσανα τοῦ πολέμου ὑπὲρ της κοι-

»της ἐλευθερίας ὅθεν μὲ τὸ νὰ εἴμεθα μάρτυρες αὐτό-
»πται ἡμεῖς τοιούτων πράξεων ἀνδρός, ὄντως ἀπο-
»γόνου ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγόνων μας, ἔχομεν
»χρέος ἐκτὸς τῆς παρουσίας συνοπτικῆς καὶ ἐμμαρτύρου
»ἀποδείξεως νὰ κάμωμεν πλέον λεπτομερῆ τὴν ἀναφορὰν
»ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Πρὸς τοὺς ἄλλοις ὁμοῦς ἐκεῖνο, ὅπου
»θέλει διαιωγίσει τὸ ὄνομά του περισσότερο, εἶναι ὁ
»τρόπος, τὸν ὅποσον ποικιλοτρόπως καὶ πολυεξόδως
»μετεχειρίσθη, καὶ κατώρθωσε διὰ νὰ λάβουν τὸ φρού-
»ριον τοῦ τόπου τῶν οἱ Σουλιῶται εἰς μίαν περίστασιν
»ὅπου εὐρίσκοντο εἰς ἄκραν ἀπελπισίαν, καὶ ἐξολο-
»θρευμὸν ἀναμφίδολον καὶ αὐτῶν μερικῶς καὶ τῶν
»λοιπῶν γενικῶς, ἂν αὐτὸ δὲν ἐγένονταν καθὼς τὸ μαρ-
»τυρεῖ μὲ τὸ ἔγγραφόν του ὁ Νότης Μπότσαρης κατὰ
»τὸ ἔτος 1821 Μαρτίου 9 Σουλῆ.

»1822 Ἰανουαρίου 15 Κάρλελι.

»Οἱ Πρόκριτοι τῆς Δυτ. Ἑλλάδος.

»Ἄρτης Πορφύριος βεβαιοῦ, Λιτσᾶς καὶ Ἀγράφων Δοσίθεος βεβαιοῦ,
»Πάνος Γαλιάνης, Γεωργάκης Λογ. ὁ Καναβός, Ἀναγνώστης Ἀθανασίου,
»Ἰωάννης Τρικούπης, Γεωργάκης Μαυρομάτης, Γ. Ἀναγνώστης Διδα-
»σκάλου ὁ ἐξ Ἀγράφων.

»Ἐθεωρήθη καὶ ἐπικυροῦται ἀδεία τῆς Σεβ. Διοικήσεως
»ὑπ' ἀριθ. 1693 τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν τοῦ Στρατηγοῦ
»Κ. Ἰωάννου Ράγκου τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα πολλῶν καὶ
»μεγάλων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων, τὰς ὁποίας ὀφείλει ἡ Πα-
»τρις ν' ἀνταμείβῃ κατ' ἀξίαν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν
»τῶν πραγμάτων.

»Ἐν Τριπολιτσᾷ, τῇ 14 Ἰουνίου 1828.

»Περίοδος 6' τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως.

»Ὁ Γεν. Γραμ. τοῦ Ἐπουρχείου τῶν Πολεμικῶν
»(Τ. Σ.) Δημήτριος Τομαρᾶς.»

Τὸ Σούλι μετὰ ταῦτα χρησιμεύσας ὡς καταφύγιον τῶν Σουλιωτῶν, οἵτινες ἀφοῦ ἔλαβον τὸ φρούριον ἐφωδιασμένοι μὲ δλα τὰ ἀναγκαῖα, ἐπησχόλησαν τὰ σμήνη τῶν ἐχθρῶν σχεδὸν δύο ἔτη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐννοεῖται, Κύριοι, πόσος μέγας ἀντιπερισπασμὸς ἐγείρειν ἐκεῖ, ἐπασχολουμένον ὄλου τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ πρὸς ὄφελος τοῦ ἐθνικοῦ κινήματός μας, ἀλλ' ὕστερον μετὰ τὴν δυστυχῆ ἤτταν τῶν Ἑλληνικῶν δπλων εἰς τὴν Πλάκα, ἀρχηγούντων τοῦ Μάρκων Μπότσαρη, Ἀνδρέου Ἴσκου, Βαρνακιώτου, Καρατάσιου, Γάτσου καὶ λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν, καὶ μετὰ τὴν παρτελεῖ καταστροφὴν σχεδὸν ὄλου τοῦ ἐν τῇ Δυτ. Ἑλλάδι Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου, εἰς τὴν ἀτυχῆ μὲν, πλὴν περιβόητον ἐν Πέτα μάχην, καὶ μετὰ τὴν μετ' οὐ πολὺ φθάσασαν φρικαλέαν περὶ τῆς πτώσεως τοῦ Σουλίου εἰδησίην, γενομένην κατὰ τὴν 29 Αὐγούστου 1822, ὧ, ποτος φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων! Ὅσοι εὐρέθησαν εἰς τὸν πόλεμον τῶν Τρικόρφων τῆς Τριπόλεως μὲ τὸν Ἰμπραήμην Ἀράπην, ἐκεῖνοι μόνον δύνανται νὰ κρίνωσι καὶ περὶ τῆς περιστάσεως ἐκείνης. Τότε, Κύριοι, ἐμφοβοὶ καὶ ἐντρομοὶ οἱ ἀνθρώποι, μαθόντες μάλιστα διὰ ἐκινήθη παρστρατιᾷ ὁ Ὁμὲρ Πασᾶς Βρυώνης μετὰ τοῦ Κιουταχῆ, καταπεπληγμένοι, δὲν ἐσκέπτοντο μὲ ποῖον τρόπον νὰ θέσῃ ἕκαστος ἑαυτὸν εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰ δάση καὶ τὰ σπήλαια. Ἐν τοιαύτῃ θλιβερᾷ καταστάσει μόλις οἱ προκριτώτεροι ἠδυνήθημιεν, στρατιωτικοὶ τε καὶ πολιτικοί, νὰ συνέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον Κουνουπίνα τοῦ Ξηρομέρου, ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Διευθύνων τότε τὰ τε στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὁ Μάρκος Βότσαρης, ὁ Βαρνακιώτης, ὁ Βαλτινός, ὁ Ἀναγνώστης Καραγιάννης, ὁ Τρικούπης, ὁ Πάνος Γαλάνης, ὁ Τσόγκας, ὁ Μακρὺς, καὶ ἐγώ¹,

¹ Ἦτοι ὁ Πάνος Ῥάγκος.

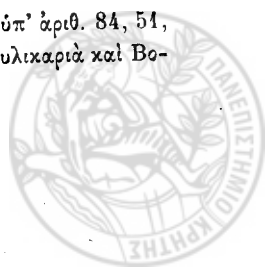
καὶ ἀφοῦ ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὴν δεινὴν ἐκείνην περίστα-
σιν τῶν πραγμάτων μας, καὶ συνρεσκέφθημεν, ἐγνωμοδό-
τησεν ὁ Κ. Μαυροκορδάτος εἰπών, ὅτι ἄλλην θεραπείαν
δὲν γνωρίζει, εἰμὴ ὅτι ὁ Βαρρακιώτης ὡς ἀνώτερος τῶν ἄλ-
λων ὀπλάρχῃων, καὶ πρὸ πάντων σχετικῶς μετὰ τὸν Ὁμέρ
Πασᾶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιφορτισθῆ νὰ ἐνεργήσῃ ὅποιαν-
δήποτε διαπραγμάτευσιν δυνηθῆ μετὰ αὐτόν, ὥστε νὰ ἀνα-
χαιτισθῆ ἡ ἐχθρική ὀρμὴ, καὶ νὰ κερδίσωμεν τοῦλάχιστον
δεκαπέντε ἕως εἰκοσιν ἡμερῶν καιρὸν· αὐτὸς δὲ ὁ Κ. Μαυ-
ροκορδάτος ἐζήτησεν ἄδειαν λόγῳ τοῦ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν
Πελοπόννησον διὰ τοῦ Μεσολογγίου, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ
ἐπιταχύρῃ τὴν ἔλευσιν τῶν Πελοποννησιακῶν στρατευμά-
των, καὶ πλοίων πρὸς ἐπιτυχῆ ἀπόκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ
σωτηρίαν τοῦ τόπου, προσθέτων ὅτι ἐβλεπε τὴν διαμοιρῆν του
ἐν τῇ Δυτ. Ἑλλάδι ἀνωφελῆ εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν.
Ἐγκριθείσης τῆς γνωμοδοτήσεως ταύτης τοῦ Κ. Μαυρο-
κορδάτου παρ' ὄλων, ἀπεποιήθη ὁ Βαρρακιώτης νὰ δεχθῆ
αὐτὸ τὸ βᾶρος πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς μῶμου ἐξ ἐνδεχο-
γένης παρεξηγήσεως· ἀλλὰ παρακληθεὶς καὶ προτραπείς
παρ' ὄλων ἐπιμόνως μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ τὸν ἐξασφα-
λίσωμεν δι' ἐγγράφου μας ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐφοβεῖτο, ὡς ἀνω-
τέρω ἐρρήθη, ἐκλινεν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ προτεινομένου
μέτρου, λαβὼν τὸ ἀνωτέρω ἐγγράφον, ὑπογεγραμμένον παρὰ
τοῦ Κ. Μαυροκορδάτου, κ.λ.π. Ἐπομένως ὁ Κ. Μαυροκορ-
δάτος ἀνεχώρησε διὰ Μεσολόγγιον, ὁ δὲ Βαρρακιώτης με-
ταβὰς εἰς Μακρονόρος συνεννοήθη μετὰ τὸν Ὁμέρ Πασᾶν
Βρυώνην διὰ τὴν διαπραγμάτευσιν, ἀλλ' ἔλαβεν ἀλαζονι-
κὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἂν δὲν ἐνταμωθῆ μετὰ αὐτόν προσωπικῶς,
δὲν δύναται νὰ ἐνδώσῃ εἰς καμμίαν παρατήρησίν του. Ὁ-
θεν ὡς ἐκ τοῦ ἀμεταθέτου τρόπου τοῦ Πασᾶ, καὶ ὡς ἐκ τῆς
δυστυχοῦς καὶ δεινῆς περιστάσεως τοῦ τόπου ἔκρινε προτι-
μώτερον νὰ ριψοκινδυνεύσῃ αὐτὸς μᾶλλον, παρὰ νὰ ἀφήσῃ

τὸν ἀλαζόνα καὶ ὑπερήφανον ἐχθρὸν νὰ εἰσβάλη ὡς λέων ὠρνόμενος εἰς τὸν τόπον θύων καὶ ἀπολλύων πᾶν τὸ προστυχόν. Διὸ παραλαβὼν τοὺς Ῥάγκον, Ἰσκον καὶ Βαλιτόν, ὡς σημαντικωτέρους καὶ σχετικούς τοῦ Πασᾶ, μετέβη εἰς Ἄρταν, εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ὅπου ὁ Πασᾶς, ἀφοῦ τοὺς ἐδέχθη τόσον καλὰ ὡς δὲν ἤλπιζον, τοὺς εἶπε τὰ ἀκόλουθα.

«Ὅποιαν ἀνάγκην ἔχετε σεῖς διὰ νὰ ἀσφαλιστε τὸν τόπον σας, τὴν αὐτὴν ἔχω καὶ ἐγὼ ν' ἀσφαλίσω τὸν ἑαυτόν μου ἀπὸ τὸν Σουλτάνον διὰ μέσου σας καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτὴ θεραπεύεται, ὅταν μοῦ δώσητε ἐν ἐρέχυνρον (φέξιμ) διὰ νὰ πεισθῶ ὅτι δὲν ἔχετε σκοπὸν νὰ μὲ ἀπατήσητε». Ὅθεν διὰ νὰ τὸν ἀποκοιμήσουν, παρέδωκαν ὡς τοιοῦτον τὸν Κ. Γιαννάκη Στράτον, καὶ πρῶτον ἐξάδελφον τοῦ Ἀνδρέου Ἰσκου· πρὸς ἀσφάλειαν ὁμως τοῦ Στράτου τῷ ἐδόθη ὑπόσχεσις ὁμοῦ μὲ 8,000 γρόσια, ὅτι ἅμα πλησιάσῃ ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἐμελλον νὰ κτυπήσουν τὸν Πασᾶν ἀπὸ τὰ ὀπίσθια, νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ὁ Ἀνδρέας Ἰσκου, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ φύγῃ καὶ διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀνωτέρω γροσίων. Οὕτω λοιπὸν εὐελπισθεὶς ὁ Πασᾶς καὶ προχωρῶν εἰς τὰ ἐνδότερα βραδέως καὶ ἀβλαβῶς, ἅμα ἤθελε φθάσει εἰς τὰ πέριξ τοῦ Μεσολογγίου, ἐνόμιζε τῷ ὄντι ὅτι οἱ Πρόκριτοι τοῦ Μεσολογγίου ἤθελον ἐξέλθει πρὸς προῦπάντησιν του ὥστε μόλις μετὰ 22 ἡμέρας ἔφθασεν ἐκεῖσε, ὅπου ἐστρατοπέδευσε εἰς τὰ πέριξ τοῦ Αἰτωλικοῦ, καὶ μὴ φανέντων τῶν προκρίτων κατὰ τὰς ἐλπίδας του, ἔστειλε τὸν Ῥάγκον εἰς τὸ Αἰτωλικόν, διὰ νὰ πληροφορηθῇ πόθεν προήρχετο ἡ τοιαύτη ἀναβολή· ὁ δὲ Ῥάγκος ὠφελθὲν ἀπ' αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς Αἰτωλικόν, ὅπου ἐνταμώθη μὲ τὸν στρατηγὸν κ. Ἀλέξ. Βλαχόπουλον κλπ. προκρίτους, καὶ ἀφοῦ συνεσκέφθησαν περὶ τοῦ πρακτέου διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ μὲν Ῥάγκος τοῖς ἔδωκε

γνώμην νὰ ὀχυρωθῶσιν ἐντὸς τοῦ ὀχυρώματος τοῦ Μεσολογγίου, χωρὶς νὰ δώσωσι παραμικρὰν αἰτίαν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὡς ὄντα πολὺ ἰσχυρὸν καὶ ἀκράτητον μέχρις οὗ φθίασῃ ἡ Πελοποννησιακὴ δύναμις καὶ τὰ πλοῦτα. Οὗτοι δὲ ἀπήτησαν ἀπὸ τὸν Ῥάγκον νὰ κατορθώσῃ, ὥστε νὰ βασιτάξῃ τὸν ἐχθρὸν δέκα μόνον ἡμέρας, δικαιολογῶν τοῦτο μὲ τὸν λόγον ὅτι, ἐπειδὴ καὶ εἶνε περισπερμία ἐντὸς τοῦ Μεσολογγίου, Σουλῶνται, κλέπται, ρησιῶνται καὶ ἄλλοι, ἔχουν ἀνάγκην αὐτῆς τῆς προθεσμίας διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ πληρῶσουν τοὺς μισθοὺς των, καὶ οὕτως ἀποδιώκοντες αὐτοὺς μὲ ἡσυχίαν, νὰ ἐξέλθουν ἔπειτα νὰ τοὺς πάρουν μέσα. Ἐπρόσθεσαν συγχρόνως εἰς τὸν Ῥάγκον, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἀπὸ μέσα δὲν εὐκόλυνοντο, νὰ φροντίσῃ ὅπως ἡμπορέσῃ νὰ καύσῃ ὅλας τὰς τροφάς, αἱ ὅποσαι εὐρίσκοντο ἐν ἀφθονίᾳ μεγάλη εἰς τὰ περίξ χωρία, μοναστήρια κλπ. ὡς καὶ ἔπραξεν ἅμα ἐπέστρεψε, καταφανίσας ὅχι μόνον τὰς τροφάς, αἱ ὅποσαι εὐρίσκοντο εἰς τὰ περίξ χωρία, ἀλλὰ κατορθώσας καὶ αὐτὰς τὰς ἀνὰ χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ νὰ λάθῃ ἐπὶ ὑποσχέσει πληρωμῆς μετὰ ταῦτα, καὶ νὰ τὰς μεταφέρῃ διὰ τῶν χωρικῶν καὶ βλάχων εἰς τὸν Βάλτον. Πεισθέντες δὲ οἱ Βεζυράδες ὅτι μετὰ παρέλευσιν τῆς δεκαήμερου ταύτης προθεσμίας ἤθελον πραγματοποιήσῃσι οἱ πρόκριτοι Μεσολογγίου τὴν ὑπόσχεσίν των, ἀπεσύρθησαν πέραν τοῦ Μεσολογγίου τρεῖς ὥρας μακρὰν εἰς χωρίον Μποχωῖρι καὶ Γαλατᾶν. Ἐπειδὴ ὁμως μετὰ τὴν λήξιν τῆς τελευταίας ταύτης προθεσμίας οἱ πρόκριτοι δὲν ἐφάνησαν, ἐσηκώθη ὁ ἐχθρὸς μὲ ὄλον τὸ στρατόπεδόν του, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐξῶθεν τοῦ Μεσολογγίου, διὰ νὰ κάμῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὰς διαπραγματεύσεις του. Ὁ δὲ Μάρκος Μπό-

¹ Ὅρα ἑλλ. Χρονικὰ γερμ. Μάγιερ, ὅστις ἀναφέρει ἐν τοῖς ὑπ' ἀριθ. 84, 51, 50, 49, 66, 42 τοῦ Α' τόμου ὅτι κατέκαυσε καὶ τὰ χωρία Σκουλικαριά καὶ Βολενικιὸν καὶ ἠρήμωσε τὸν τόπον.

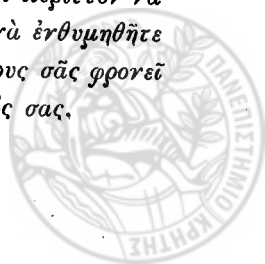

τσαρης ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ φρούριον καθ' ἐκάστην τέσσαρας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἀπατῶν μὲ τὰ ἴδια στρατηγήματα τὸν ἐχθρὸν, διὸ δηλ. θὰ κενωθῆ ἡ πόλις ἀπὸ τὴν παρσπερμίαν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔβγουν οἱ πρόκριτοι γὰ τοὺς προσκυρήσουν, ἀφοῦ πρῶτον οἱ Βεζυράδες ἠθελον δώσει εἰς αὐτὸν καὶ ὄσα χρήματα τοὺς λείφουν πρὸς ἀποπληρωρῆν τῆς παρσπερμίας. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐφθασαν τὰ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα μὲ τὰ πλοῖα, ὁ καιρὸς προέβη, ὁ χειμὼν ἐπέστη, ἡ παρτελής ἔλλειψις τῶν τροφῶν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐγείρειν ἐπαισθητή, ἡ συνεννόησις καὶ μὲ τοὺς ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ μὲ τὸν Καραϊσκάκη ἔλαβε τὸ σύνθημα. Καὶ ἀμέσως ὁ μὲν Ῥάγκος, συμπαραλαβὼν τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν καπετὰν Ἀνδρέαν Γριδογεώργον ἀπεσκήρτησε, καὶ μὲ τὴν πλέον μεγαλητέραν ταχύτητα φθάσας εἰς τὸν Βάλτον συνεκρότησε μάχην μὲ τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ ἐχθροῦ, οὕσαν τοποθετημένην εἰς τὸ χωρίον Λεπενού, καὶ κατέστρεψε μετὰ τῶν Ἀκαρνανῶν, καὶ τινῶν δύο ἄλλων ὀπλαρχηγῶν Μανιατῶν Δραγονάκου καὶ Κουσιουνάκου τὸν Μάτσαν Χουτοχόδαν μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς του. Ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τῶν εἰρημμένων μεταβὰς εἰς Μακρυνόρος ἐστρατοπέδευσε, διακόψας πᾶσαν τοῦ ἐχθροῦ κοινωνίαν μὲ τὴν Ἡπειρον. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐγείρειν, Κύριοι, ἀπὸ τῆν 26 Ὀκτωβρίου ἕως 15 Δεκεμβρίου 1822, καθὼς τὰ παρόντα ἐγγράφα τὸ μαρτυροῦν. (Ἀναγινώσκει τὰ ἐγγράφα ἔχοντα οὕτω).

Πρὸς τοὺς Γενναιοτάτους Χιλιάρχους

Γιαννάκη Ῥάγκον καὶ Γεώργιον Καραϊσκάκη.

Ἄποσην χαρὰν μᾶς ἐπροξένησεν ἡ ἐρωσίς σας εἶναι περιττὸν γὰ νοῦς τὸ παραστήσωμεν. Ἐρωμένοι ἀδελφικὰ χωρὶς γὰ ἐρθυμηθῆτε ἢ πλέον καθὲν ἀπὸ τὰ περασμένα, θέλετε φανῆ ὅποιους σᾶς φρονεῖ ἢ ἡ Πατρίς, καὶ θέλετε κάμει ἔργα ἀξία τοῦ ὀνόματός σας.

«Γενναιότατε 'Ράγκε, ἀπ' ἀρχῆς ἐδούλευσες πιστά, καὶ ἔκαμες
»ὄ,τι ἠμπόρεσες διὰ τὴν ἐλευθερίαν· αἱ περιστάσεις δὲν σὲ ἐβοήθη-
»σαν, καὶ αἱ ἴδιαι περιστάσεις σ' ἀνάγκασαν νὰ εὐρεθῆς μεταξὺ
»τῶν ἐχθρῶν τῆς Πιστεως καὶ Πατρίδος, τῆς ὁποίας ὅμως φαίνε-
»σαι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν στιγμήν τέκνον καθαρὸν καὶ ἄξιον, ἐπιχει-
»ριζόμενος τὸν ἐξολοθρευμὸν τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους ἡ προ-
»δοσία, ἴσως ὅμως καὶ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἔφερεν ἕως εἰς τὴν
»πόρταν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπὸ τὸ μέρος μας θέλουν γενῆ ὅλα τὰ
»ἀναγκαῖα κινήματα, καθὼς στοματικῶς θέλει σὲ πληροφορήσει ὁ
»ἀνθρωπὸς σου, ὁ ὁποῖος καὶ τὰς ἐδῶ εὐρισκομένας δυνάμεις εἶδε
»καὶ διὰ κάθε ἄλλο ἐπληροφορήθη.

«Γενναιότατε Καραϊσκάκη. Ἦξεύρομεν ὅτι ἡ ἀπόφασίς σου εἶνε
»r' ἀποθάρης χριστιανὸς καὶ μὲ τοὺς χριστιανοὺς. Παρετήρησες
»ὅμως πόσον κακὸν ἔκαμαρ εἰς τὴν χριστιανοσύνην αἱ διχόνοιαι.
»**Πρέπει ν' ἀποφασίσῃς νὰ ἦσαι ἀδελφὸς τοῦ 'Ράγκου,**
»**καθὼς καὶ ὁ 'Ράγκος θέλει εἶναι ἐδικὸς σου ἀδελφός.**
»Πρέπει χωρὶς ἄλλο νὰ καταβῆς ὁ ἴδιος καὶ νὰ ἐρωθῆς μὲ τὸ σῶμα
»τῶν Βαλτινῶν. Τώρα εἶνε καιρὸς νὰ μὴ γλυτώσῃ οὔτε ποδᾶρι ἀπὸ
»ἄσους ἐμβῆκαρ. Χρειαζέται ὅμως ἔρωσις, καὶ πάλιν ἔρωσις.

«Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀπὸ τοὺς δύο σας προσμένομεν δοῦλευσιν ἀξίαν
»τοῦ ὀνόματός σας καὶ τοῦ ζήλου σας. Ἐρρωσθε.

10 Δεκεμβρίου 1822, ἀπὸ Μεσολόγγιον.

«Οἱ Πατριῶται, Α. Μαυροκορδάτος, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Ἄν-
»δρέας Ζαΐμης, Κανέλλος Δεληγιάννης, Πάνος Γαλάνης. Μάρκος Μπό-
»τσαρης.

«Ἐθεωρήθη καὶ ἐπικυροῦται ἀδελφ τῆς Διοικήσεως τὸ ὑπ' ἀριθ.
»1693 ἔγγραφον τοῦ Στρατηγοῦ Κ. Γιαννάκη 'Ράγκου τῶν πρὸς
»τὴν Πατρίδα πολλῶν καὶ μεγάλων ἐκδουλεύσεων αὐτοῦ, τὰς
»ὁποίας ὀφείλει ἡ Πατρις r' ἀνταμείψῃ κατ' ἀξίαν μετὰ τὴν ἀπο-
»κατάστασιν τῶν πραγμάτων.»

Ἐν Τριπολιτσᾷ τὴν 14 Ἰουνίου 1823.

Περίοδος 6' τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως

Ὁ Γεν. Γραμ. τοῦ Ἐργείου τῶν Πολεμικῶν

(Τ. Σ.)

Δημήτριος Τομαρᾶς.

Πρὸς τὸν Γενναϊότατον Στρατηγόν

Γιαννάκην Ῥάγκον.

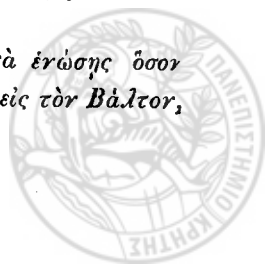
«Μὲ πόσῃ χαρὰν ἀεγνώσαμεν τὸ Γράμμα σου, πόσας εὐχὰς
»ἐλάβες ἀπὸ ὄλους μας, καθὼς καὶ ἀπὸ ὄλους τοὺς καλοὺς πατρι-
»ώτας, εἶναι περιττὸν γὰρ σοὶ τὸ γράψωμεν· διότι καὶ μόνος σου τὸ
»ἐννοεῖς· **τώρα ἐστεφάνωσας τοὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀγώνιάς σου,**
»οἱ ὅποιοι ἐπεταὶ γὰρ λάβουρ καὶ τὸ τέλος αἰσίου. Σὲ περικλείομεν
»καὶ γράμμα ἀπὸ τὸν Χιλιαρχὸν Σκαλτσᾶν, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποῖον
»μᾶς γράφουρ καὶ ὄλοι οἱ λοιποὶ Καπετάνοι τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος
»ὥστε ἐλπίζομεν, ὅτι δὲν θέλει ἀργήσῃ γὰρ μᾶς φθάσῃ καὶ αὐτὸ τὸ
»νιμπτᾶτι· ἡ ἐναντιότης τῶν ἀρέμων εἶναι αἰτία ὁποῦ μέχρι σήμε-
»ρον δὲν ἠμπορέσαμεν γὰρ βάλωμεν εἰς πρᾶξιν τὴν ἐκστρατείαν
»τοῦ Ξηρομέρου, προσμένομεν γὰρ μαλακώσῃ μόνον ὁ καιρὸς, καὶ
»ἀμέσως γίνεται. Μολονότι δὲν ἠμποροῦμεν γὰρ στοχασθῶμεν τὸν
»Βαρρακιώτην φίλον τῆς Πατρίδος ἐνδὸς ὑπάρχει ὁ Ὅμηρ Πασᾶς,
»τὸ μόνον τῆς λατρείας του ἀρτιχειμερον, θέλομεν μεταχειρισθῆ
»τὰ ὅσα μᾶς γράφεις, ὀδηγοῦμενοι ἐν ταυτῷ καὶ ἀπὸ τὰς περι-
»στάσεως.

«Πρὸς τὸν Καραϊσκάκην ἐγράψαμεν διὰ γὰρ φθάσῃ μίαν ὥραν
»προτῆτερα εἰς βοήθειάν σας, καὶ τὸν λέγομεν παστρικά διὰ γὰρ
»λείψουρ εἰς τὸ ἐξῆς τὰ καπάκια, τὰ ὅποια ὄχι μόνον ὠφέλειαν
»δὲν προξεροῦν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην βλάβην.

«Πρὸς τὸν Ὀδυσσεύ, Σκαλτσᾶν καὶ λοιποὺς, γράφομεν γὰρ ἐλ-
»θωσιν εἰς Μποτινρον, καὶ γὰρ πιάσουρ καὶ τὴν Κακὴν Σκάλαρ, καὶ
»ἂν ἕως τότε οἱ ἐχθροὶ μένουρ πάντοτε ἐδῶ, ἠμποροῦμεν γὰρ τοὺς
»βαρέσωμεν, ἐκείνοι ἀπὸ τὰ ρῶτα, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸ πρόσωπον.

«Ἡ Γερραϊότης σου, μετὰ τῶν λοιπῶν, φρόντισον γὰρ καταλά-
»βῃς τὴν θέσιν τοῦ Κραβασαρά καὶ Λεπενοῦς, καὶ οἱ ἀπὸ τὸ μέρος
»τοῦ Ξηρομέρου θέλουρ πιάσει τὸν Μαχαλᾶν, καὶ ὅποιον ἄλλο
»μέρος εἶναι ἀναγκαῖον, διὰ γὰρ κοπῆ ὀλοτελῶς τοῦ ἐχθροῦ ἢ κοι-
»νωρία.

«Προσπάθησε πρὸ πάντων, καλὲ πατριῶτα, γὰρ ἐνώσης ὅσον
»δύνασαι τὰς διαφόρους φατρίας καὶ τὰ σχίσματα εἰς τὸν Βάλτορ,

»διότι χωρὶς τὴν ἐρωσιν πάλιν θέλομεν κινδυνεύσει γὰ ὑποπέσω-
»μεν εἰς τὰ πρῶτα.

«Τὸ Ἀνάπλι ἐκυριεύθη, καὶ τῶρα ἔχομεν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φοβερόν
»αὐτὸ φρούριον καὶ λιμένα θανατάσιον διὰ τὰ καράβια μας.

«Αἱ σχέσεις μας μὲ τοὺς Ἄγγλους ἤλλαξαν διόλου, καὶ ἀντὶ
»ἐχθρῶν τοὺς ἔχομεν μᾶλλον φίλους, ἀνεγνώρισαι ἐπισήμως καὶ
»τὸν πλόκον ἀπὸ Πρεβέζης μέχρι Βώλου. Ἐλπίζομεν ὅτι ὅσον οὐ-
»πω καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων αἱ σχέσεις μας θέλουρ λύσει
»καλλίστην μορφήν. Οἱ ἐναντιοὶ ἄνεμοι ἐμποδίζουρ τὸν ἐρχομὸν
»ἐδῶ ἐνὸς καραβίου, τὸ ὁποῖον ἤλθερ ἀπὸ Λιδόρρον εἰς Ζάκυνθον
»καὶ ἔρχεται γὰ μᾶς φέρη εἰδήσεις.

«Ἐρρωσο καὶ ἀνδρίζου κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

15 Δεκεμβρίου 1822 ἀπὸ Μεσολόγγιον.

«Οἱ Πατριῶται Α. Μαυροκορδάτος, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Ἀν-
»δριάς Ζαΐμης, Κανέλλος Ἀσιγηγιάννης. Μάρκος Μπότσαρης, (Τ. Σ.) Γε-
»ώργιος Τσόγγας, (Τ. Σ.) Δημήτριος Μακρὺς.

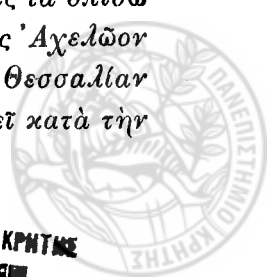
«Ἐθεωρήθη καὶ ἐπικυροῦται ἀδεία Διοικήσεως τὸ ὑπ' ἀριθ. 1693
»ἀποδεικτικὸν τοῦ Στρατηγοῦ Κ. Γιαρράκη Ῥάγκου τῶν πρὸς τὴν
»Πατρίδα πολλῶν καὶ μεγάλων ἐκδουλεύσεων, τὰς ὁποίας ὀφείλει
»ἡ Πατρίς γ' ἀνταμεΐψη κατ' ἀξίαν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν
»πραγμάτων».

Ἐν Τριπολιτῶ 14 Ἰουνίου 1823.

Περίοδος 6' τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως.

Ἄ Γεν. Γραμ. τοῦ Ἐπουργείου τῶν Πολεμικῶν
(Τ. Σ.) Δημήτριος Τομαρᾶς.

Οὕτω εὐρεθεὶς ὁ ἐχθρὸς ἀμηχανῶν καὶ ἀπηλπισμένοσ
παρταχόθεν ἐν τῷ μέσῳ δριμυτάτου χειμῶνος, ἔκαμε τὴν
ἐφοδον ἐναντίον τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὴν 25 Δεκεμ-
βρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ ἀποτυχῶν ἐστρέψεν εἰς τὰ ὀπίσω
διὰ τὴν Ἡπειρον, ἀλλ' εὐρῶν τὸν σύμμαχόν μας Ἀχελῶον
πλημμυρισμένον καὶ ἀδιάβατον ἐξέφυε διὰ τὴν Θεσσαλίαν
ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Σοβολάκου, ὅπου εὐρεθεὶς ἐκεῖ κατὰ τὴν

συνεννόησιν μας ὁ Ἀρχηγὸς Καραϊσκάκης τὸν κατέστρεψε κατὰ μέγα μέρος, οἱ δὲ διασωθέντες ἐτράπησαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ κατῆλθον πάλιν εἰς τὸν Ἀχελῷον, καὶ ἐνῶ ἐπέρουν αὐτόν, οἱ μὲν ἐπιτίγησαν, οἱ δὲ διαβάντες ἐπέρασαν εἰς Καρβασαράν καὶ ἐκεῖθεν διέπλευσαν εἰς Πρέβεζαν.

Ταῦτα, Κύριοι, τὰ στρατηγήματα μὲ τὰ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα καὶ τὴν γενναίαν ἀντίστασιν τοῦ Μεσολογγίου, ἔφερον τὴν παντελῆ ἀπώλειαν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀφοῦ δὲ ἀπηλλάχθη τὸ ἔδαφος τῆς Πατρίδος ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνῆλθεν ὀλη ἡ Δυτ. Ἑλλάς εἰς συνέλευσιν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν καὶ ἐγένετο σκέψις περὶ τοῦ πῶς ῥ' ἀσφαλίσουν τὸν τόπον ἀπὸ τὴν ἐπαπειλουμένην εἰσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὸ προσεγγίζον θέρος, καὶ περὶ τοῦ ποιοὶ θεωροῦνται ὡς κατάλληλοι διὰ τὰ ὑπάγουν μετὰ τοῦ Κ. Μαυροκορδάτου εἰς τὴν ἐν Ἀστρεὶ Ἔθν. Συνέλευσιν τῆς 6' Περιόδου ὡς πληρεξούσιοι. Τότε ὀλοι ἠτένισαν πρὸ τὸν Ἴσικον καὶ Ῥάγκον, καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἐξελέξαντο Ἀρχηγὸν ὀλων τῶν ἀρμάτων τῆς Δυτ. Ἑλλάδος διὰ ῥ' ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τῆς ἐνδεχομένης εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ, τὸν δὲ Ῥάγκον ἐξελέξαντο γενικὸν Πληρεξούσιον ὀλων τῶν ἀρμάτων τῆς Δυτ. Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐν Ἀστρεὶ Ἔθν. Συνέλευσιν. Ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Ἴσικος, Κύριοι, μετὰ ταῦτα εὐχαριστήσας τὴν Συνέλευσιν διὰ τὴν ὀποίαν τῷ προσέφερε τιμὴν, εἶπεν ἀντ' αὐτοῦ τὰ ἐκλέξωσι τὸν Μάρκον Μπότσαρη, ὡς καὶ ἐξελέχθη αὐτὸς παμψηφεὶ. Καὶ ὄσοι, Κύριοι, ἐξ ὀμῶν εἴχετε τὴν τιμὴν τὰ ἤσθε Πληρεξούσιοι εἰς τὴν ἐν Ἀστρεὶ Ἔθν. Συνέλευσιν, ἐνθυμεῖσθε, βέβαια, ὄτι ὁ μὲν Στρατηγὸς Ῥάγκος ἦτον ἐκ μέρους τῶν ἀρμάτων ὀλων τῆς Δυτ. Ἑλλάδος Γενικὸς Πληρεξούσιος, ἐγὼ δὲ τῆς ἐπαρχίας.

Ταῦτα, Κύριοι, ἀφοῦ ἐπιβεβαιῶνται ἀναμφιλέκτως ἀπὸ

τὰ ἀναγνωσθέντα ὡς ἀνωτέρω ἐγγραφα, προσεπιβεβαιούν-
ται καὶ ἀπὸ τῆν ὁποῖαν καὶ αὐτὸς ὁ τόπος κατ' ἐκείνην
τὴν περίστασιν, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἀνταπέδωκεν
εὐγνωμοσύνην ἐμπιστευθεὶς εἰς ἀμφοτέρους τούτους τὰς
πλέον ὑψηλοτέρας θέσεις, τῷ μὲν ὡς Ἀρχηγῶ, τοῦ δὲ
ὡς Γενικοῦ Πλήρεξουσίου, δείγματα τρανώτατα τῆς πρὸς
αὐτοὺς ὑπολήψεως τοῦ τόπου, διὰ τὰς μεγάλας καὶ πο-
λυεῖς πρὸς αὐτὸν ἐκδουλεύσεις των.

Τὰς τοιαύτας ὅμως σημαντικὰς ἐκδουλεύσεις, Κύριοι,
βεβαίως ἄνθρωποι τῆς κατωτέρας τάξεως καὶ μὴ μεμνημέ-
νοι τὰ μυστήρια καὶ τὰ ὑψηλὰ συμβούλια τῶν τότε τόσο
ὑψηλῶς καὶ μεγαλεπιβούλως διαβουλενομένων διὰ τὰ πρὸς
σωτηρίαν τῆς Πατρίδος, δὲν ἠδύναντο γὰρ τὰς γνωρίσωσι
καὶ γὰρ τὰς ἐκτιμήσωσι πρεπόντως, τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα στρα-
τιωτικοὺς ἀγῶνας, ἐστρατείας καὶ πολέμους διαρκῶς ἀπὸ
τοῦ 1823 μέχρι τοῦ 1830, ὅστις δὲν εἶχε τὴν τιμὴν γὰρ
παρευρεθῆ εἰς αὐτάς, καὶ ἐπιθυμεῖ γὰρ πληροφορηθῆ περὶ
αὐτῶν, ἃς λάβῃ ὑπ' ὄψει τὰ Ἑλλ. Χρονικὰ καὶ μετὰ
ταῦτα τὴν τότε δημοσιογραφίαν, καὶ θέλει μάθει ἀλη-
θῶς ποῖοι ἐκ τῶν ὀπλαρχηγῶν ἀπὸ κἀτροῦ εἰς καιρὸν
συνεκρότουν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἀλλαγῶ τὰς μά-
χας, καθὼς εἰς Μύτικα, Δραγαμέστον, Ἅγιον Παν-
τελεήμονα, Μάνινα, Μαχαλᾶ, Λεσίνη, εἰς τὸ ἐπὶ τῆς
Ἀγόρανης τῶν Κραυδάρων, Μακρυόρας καὶ Παπα-
διά, εἰς Κρεμύδι, εἰς τὸν Ἀνηφορήτη, Θήβας, εἰς
Καρπενήσι, καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας σημαντικὰς μά-
χας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ Στρατη-
γὸς Ῥάγκος δὲν λαμβάνει, εἰμὴ τὸν μισθὸν τοῦ ἀπο-
μάχου Συνταγματάρχου. Σεῖς οἱ ἀγωνισταὶ αὐτοῦ
καὶ τῶσων ἄλλων ἀδικημένων, λαθόντες ὑπ' ὄψιν ταῦτα
πάντα, δύνασθε, ὡς ἀντιπρόσωποι μάλιστα τοῦ ἔθνους
ν' ἀποφασίσητε ὅ,τι ἐγκρίνετε.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἀριδῆλως καὶ ἀδιστάκτως ἐμφαίνονται οὐ μόνον αἱ σημαντικώτεραι μάχαι τοῦ Ῥάγκου, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Σουλίου ἐγένετο τῇ ἐπιρροῇ καὶ συνδρομῇ τῶν Ῥάγκων, ὅπερ προπύργιον τῆς Ἑλλάδος ἐθεωρεῖτο τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, ἐπαναλέγομεν δ' ὅτι οἱ ἐπιζήσαντες καὶ ἐν τῇ Βουλῇ ἐκείνῃ παρόντες τότε διαπρεπεῖς ἀγωνισταί, οὓς ἐπέδεικνε κατὰ τὴν ἀγόρευσίν του ὁ βουλευτὴς Πάνος Ῥάγκος, τοὺς στρατηγούς π.χ. Θ. Κολοκοτρώνην, Πλαπούταν, Γρίβαν, Μεταξᾶν, Κριεζώτην καὶ τόσους ἄλλους, οἵτινες ἀναφέρονται ὀνομαστὶ ἐν τοῖς τότε Πρακτικοῖς τῆς Βουλῆς (σώζονται δ' ἔτι καὶ σήμερον ἐν τε τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐν τῇ Βουλῇ), ὑπεστήριξαν ἐν ἐνὶ στόματι ταῦτα, οὐδεὶς δὲ οὔτε ἐκ τῶν πολιτικῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οὔτε τῶν στρατιωτικῶν βουλευτῶν ἀντέκρουσε τὰ λεχθέντα (ἀναδιφήσατε ἅπαντας τοὺς τόμους τῶν Πρακτικῶν τῆς Βουλῆς τῶν ἐτῶν 1845, 1846, 1847, 1848 κλπ. ὡς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικὰ τοῦ Μάγερ καὶ θέλετε ἶδει τὴν ζῶσαν ἀλήθειαν, διότι οὐδεὶς ἐπὶ αὐθεντικῶν γεγονότων εἶχε τὴν τόλμην ν' ἀντικρούτη). Ὁ δὲ Στρατηγὸς Θ. Γρίβας ἐν σελ. 352 τόμ. 1 τῶν Πρακτικῶν τῆς Βουλῆς τῆς Δευτέρας Συνόδου ὁμιλῶν λέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι ἡπασίγνωστοι εἶναι αἱ θυσίαι καὶ οἱ ἀγῶνες οὐ μόνον ἐν Ἀκαρνανίᾳ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου».

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἀγόρευσιν ἐγερθεὶς ὁ Α. Μεταξᾶς, οὔτινος τὸ ἐνδοξὸν ὄνομα διαλάμπει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος, εἶλεξε τάδε·

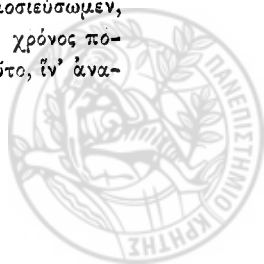
«Εὐρεθεὶς τότε εἰς τὴν Αὐτ. Ἑλλάδα, ἐπικυρῶ τὰ ὅσα ἐδιηγήθη ὁ Βουλευτὴς Βάλτου, καὶ προσθέτω μόνον ἐν περιστατικῶν τὸ ὅποτον τοῦ διέφυγε τὴν μνήμην, ὅτι εἰς τὴν κατὰ τὴν Θεσσαλίαν ἐκστρατείαν τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ἦτον διωρισμένος καὶ ὁ Χιλίαρχος Γεράσιμος Φωκᾶς μετὰ τὸ σῶμα τῶν Κεφαλλήνων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ

Ῥάγκου, συνετέλεσε δὲ τὰ μέγιστα, λαβὼν μέρος εἰς ὄλας τὰς μάχας τὰς γενομένας κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς ἐκείνην τὴν ἐκστρατείαν». (Ὅρα καὶ «Αἰῶνα» 690 τοῦ 1846 καὶ Πρακτικὰ τῆς Βουλῆς ἰδίου ἔτους). Ὅρα ἐπίσης πραγματεῖαν ἡμῶν «περὶ Σουλίου» τοῦ 1880.

Περὶ τῆς παρ' ἡμῶν ἐκδόσεως πραγματείας «περὶ Σουλίου», ἐν ἣ μετὰ βραχεῖαν μνείαν περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Σουλίου κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀφηγούμεθα καὶ ἕτερα ἱστορικὰ ἀνέκδοτα ἐκ τῶν ἐνδόξων πολέμων τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ, εἰς ἐκ τῶν λογιωτέρων καὶ μᾶλλον διακεκριμένων δημοσιογράφων ὁ κ. Φιλήμων ἔγραψεν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 3,521 φύλ. τοῦ «Αἰῶνος» τῆς 21 Ἀπριλ. 1881 μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς: «ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰω. Ῥάγκου πραγματεία θεωρεῖται ὡς »ἀρίστη συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας, »διότι οὔτε ὑπὸ τοῦ Περραιβοῦ, οὔδὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱστοριογράφων ταῦτα ἀναφέρονται, φαίνεται δὲ ὁ γράψας ὅτι τὰ ἤκουσε »βεβαίως ἐκ στόματος τῶν γηραιῶν ὀπλαρχηγῶν κλπ.» Ἴδου ἤδη καὶ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων ἐπιχέμεν φῶς καὶ πεπεισμεθα ἀδιστακτικῶς ὅτι οἱ ἱστορικοὶ μας καὶ ὅσοι τῶν νεωτέρων συγγραφοῦσιν, εἰδικοὶ περὶ τὰ τριαῦτα, θ' ἀρύονται γεγονότα ἀναμφισβήτητα, ὧν τὸ κῦρος αὐθεντικόν. (Ἐὰν δέ τις τῶν ἱστοριογράφων ἢ τῶν περιέργων διστάζῃ, εὐχαρίστως θέλομεν ὑποδεχθῆ αὐτὸν οἴκαδε, ἐνθα θέλει εὔρει καὶ ἄλλην ὕλην ἀφθονον διὰ διάφορους μάχας, οὐ μόνον τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου, ἀλλὰ καὶ ἐτέρων ὀπλαρχηγῶν).

Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ ἐπιστολῶν¹ δημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ τῶν Προκρίτων τῆς Ἑλλάδος Πορφυρίου Ἄρ-

¹ Τὰς πρωτοτύπους ταύτας ἐπιστολάς καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ πρὸς τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον ἀπευθυνόμενα δὲν δυνάμεθα ἅπαντα νὰ δημοσιεύσωμεν, διότι ἀπαιτεῖται πρὸς ἐκτύπωσιν αὐτῶν καὶ δαπάνη οὐ μικρά, καὶ χρόνος πόλος, καὶ κόπος οὐκ ὀλίγος. Τοῖς ἱστοριογράφοις ὅθεν ἀπόκειται τοῦτο, ἵν' ἀναγνώσωσιν ὅ,τι ἂν θέλωσιν ἐκλεκτόν.

της, Λιτσᾶς και Ἀγράφων Δοσιθέου, Πάνου Γαλάνη, Γεωργάκη Λογοθ. τοῦ Καναβοῦ, Ἀναγνώστου Ἀθανασίου, Ἰωάννου Τρικουπῆ, Γεωργάκη Μαυρομμάτη, Γ. Ἀναγνώστου, ἐπικεκρωμένον ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως τῶν Πολεμικῶν Δημητρίου Τομαρᾶ.

Ἐν τούτοις δυνάμεθα, φρονούμεν, ν' ἀπευθύνωμεν τὴν ἐρώτησιν πῶς δὲν ἀνέφερον ὁ ἀείμνηστος ὑποστράτηγος Περραιβός, οὐδ' ἕτεροι ἱστοριογράφοι ὑπὸ τίνος ἐγένετο ἀποκλειστικῶς ἡ παράδοσις τοῦ Σουλίου τοῖς Σουλιώταις και τίνι τρόπῳ ἐγένετο, και συνεπῶς ἐπῆλθεν ἔνεκα και τῶν ὄντως ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τῶν Σουλιωτῶν και ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους, διότι μία τῶν σπουδαιότερων θέσεων ὑπὸ στρατηγικὴν ἐποψιν ἐξεταζομένη, ἦτοι τὸ κλειδί τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐθεωρεῖτο και τὸ Σούλι, ἐὰν δὲ δὲν ἐγένετο τοῦτο (λέγει ὁ ἀείμνηστος Καραγιαννόπουλος Βουλευτής), θὰ εἴμεθα διεσχορπισμένοι τῆδε κάκεισε (βρα «Αἰῶνα» 1846, ἀριθ. 692, και κατωτέρω ὀμιλίαν Νοταρᾶ). Διατί ὄθεν σιγῶσιν οἱ κύριοι ἱστοριογράφοι; Ἐὰν τὰ ὅσα ἐκτίθενται δὲν ὡσι πραγματικὰ γεγονότα και στηρίζονται ἐπὶ ἐτέρων ἐπισήμων ἐγγράφων, ἄς προβῶσιν εἰς τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν. Ἄλλως δέον νὰ χυθῆ φῶς εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν και νὰ μὴ τηρῆται νεκρικὴ σιγή, ἀφ' οὗ και ὁ ἀείμνηστος Νότης Μπότσαρης ἐπισήμως περὶ τούτου ποιεῖ μνησίαν.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς ἕτερον ἀντικείμενον, ὅπερ ἀφορᾶ εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς Ἀρχηγίας τῶν Ἀγράφων τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου, και ὅπερ ὁ σεβαστὸς παρ' ἡμῖν κ. Παπαρρηγόπουλος ἐξιστόρησεν οὐχὶ ἐν πλήρει καθαρᾷ λεπτομερείᾳ. Ἐν τῇ τοῦ αἰοδίμου ἐνδόξου Στρατάρχου Καραϊσκάκη βιογραφίᾳ ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος ἀναφέρει (ἐν σελ. 25 και 138) τὸν Ῥάγκον, ὡς ἀρχηγὸν μόνον τῶν Ἀγράφων, «ὄτε, ἐπιλέγει, αἱ μεγάλαι τοῦ »Καραϊσκάκη ἀρεταὶ δὲν εἶχον εἰσέτι ἀναδειχθῆ, ὁ δὲ Γεν. Διευθυντής και Σερασκέρης ἐπέμεινεν ἀποποιούμενος νὰ δώσῃ τὴν

»ἀρχηγίαν τῶν Ἀγράφων, διότι ὑπεστήριξε τὸν Ῥάγκον, παρα-
»κατιῶν δ' ἐξακολουθεῖ ὁ συγγραφεὺς λέγων, ὅτι ὁ Καραϊσκάκης
»ἔχων συναρρωγούς τοὺς Τζαβελαίους καὶ ἱκανῆς μετ' αὐτῶν
»ἄρχων δυνάμεως ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Αἰτωλικῷ ἠγωνίζετο νὰ
»ἀρπάσῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Ἀγράφων ἀπὸ τὸν Ῥάγκον (σελ.
»138), ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε μεγάλη ἀνωμαλία τῶν πραγμά-
»των. Τοῦτο δὲ ὑπῆρξε τὸ μᾶλλον ἀξιοκατάκριτον μέρος τοῦ
»βίου τοῦ Καραϊσκάκη κτλ.»

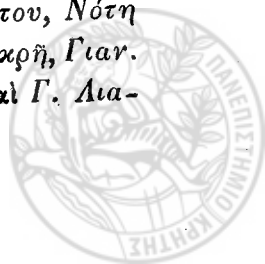
Ἐν ᾧ δὲν προέκυψε μόνον ἀνωμαλία τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ
ἐμφύλιος πόλεμος, διότι ὁ Ῥάγκος ἦτον ὁ σιδηροῦς μοχλὸς τοῦ
τόπου ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποστηρίξεως τοῦ Σερασκέρη, ἔχομεν ἐγ-
γραφα ἐπίσημα (ἔρα κατωτέρω ταῦτα) καὶ ἐπιστολάς ὄλων τῶν
προκρίτων τοῦ τόπου, δι' ὧν βεβαιοῦται τοῦτο, ὁ δὲ Καραϊσκά-
κης κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ῥάγκου φοβερά (ἔρα καὶ ἱστορ. Τρικ.
σελ. 232, τόμ. 2 ν. καὶ παλ. ἐκδ.), ὅστις ἀναφέρει, ὅτι «πρού-
κειτο ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Καραϊσκάκη καὶ Ῥάγκου».

Ἴδου καὶ ὁ Ἄγγλος George Finlay, εἰς τῶν σπουδαιότερων
ἱστορικῶν ἐν σελ. 273 τόμ. 6 τί λέγει:

«The district of Agrapha, or rather that portion which still
»adhered to the cause of the Revolution, was laid waste by
»the CIVIL BROILS OF RHANGOS AND KARAISSAKI».

Ἦτοι «ἡ ἐπαρχία τῶν Ἀγράφων ἢ μᾶλλον τὸ μέρος τὸ ὁποῖον
»ἔμεινεν ἀκόμη πιστὸν εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα ἠρημώθη
»ἐνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων τοῦ Ῥάγκου καὶ Καραϊ-
»σκάκη».

Ἀγανακτήσας δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ μετέπειτα ἐνδοξὸς Στρατάρ-
χης τῆς Ἑλλάδος Καραϊσκάκης, ἐτράπη εἰς συνεννόησιν μετὰ
τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ὑποσχεθεὶς τὴν παράδοσιν τοῦ Μεσολογγίου
καὶ Αἰτωλικοῦ, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ πρωτότυπος καταδικαστικὴ
ἀπόφασις ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῶν Α. Μαυροκορδάτου, Νότη
Μπότσαρη, Γ. Τσόγκα, Δημ. Σκαλτσᾶ, Δημ. Μακρῆ, Γιαν.
Γιολδάση, Α. Βλαχοπούλου, Χ. Καραγιάννη καὶ Γ. Λια-

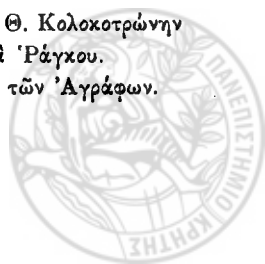

κατὰ, ἣν ἔχομεν πρωτότυπον καὶ δι' ἧς ἐστερεῖτο καὶ τοῦ βαθμοῦ του τῆ 2 Ἀπριλίου 1824 (ᾠρα καὶ Γυμνασιάρχην κ. Τσαγκρῆν σ. 161) ἐπίσης Δ. Παππαθεοδώρου καθηγητὴν σελ. 154—155) ἐν τοῖς βίοις περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, οἵτινες ῥητῶς ποιοῦσι μνεῖαν τῶν ἀνωτέρω, ἀλλ' οὐχὶ ἐν τοιαύτῃ λεπτομερείᾳ. Περὶ δὲ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ᾠρα καὶ ἱστορ. Οἰκονομ. Γραμ. τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ τῶν Πελοποννησίων Θ. Κολοκοτρῶνη, καὶ μετὰφρ. Μιχ. Παπαρρηγοπούλου Μενδελσῶνος Βαρθόλδου σ. 612—613.

Ὁ κ. Δημοσθένης Κυριακὸς ἐν τοῖς σκηνογραφῆμασιν αὐτοῦ ἐν σ. 136 τοῦ ἔτους 1888 περιγράφει τὸ ἀνωτέρω σπουδαῖον γεγονός, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Καραϊσκάκη κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον, διότι διετελεῖ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συμβάντων. «Ὁ »Καραϊσκάκης, λέγει, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Γιαννάκη Ῥάγκου »ἀνεγνωρίσθη καπετάνος οὐ μόνον τῶν Ἀγράφων¹, ἀλλὰ καὶ »τῶν Πασάδων τῆς Λαρίσης», παραλείπει δὲ τὰ σπουδαιότερα συμβάντα, ἅτινα οὐ μόνον ἡμεῖς ἐξεθήκαμεν, ἀλλὰ καὶ οἱ σπουδαιότεροι φιλέλληνες ιστοριογράφοι². Πότε δὲ συνεφώνησεν ὁ Ῥάγκος μὲ τὸν Καραϊσκάκην εἶναι γνωστὸν καὶ ἐκ τοῦ πρόσθεν δημοσιευθέντος ἐπισήμου ἐγγράφου τῶν διαπρεπῶν στρατηγῶν, ἐν ᾧ γίνεται μνεῖα ὅτι πρέπει ὁ εἰς μὲ τὸν ἄλλον νὰ γίνωσιν ἀδελφοί, ἵνα μὴ λείψῃ ποδᾶρι ἀπ' ὅσους ἐμβῆκαν κτλ. ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Α. Μαυροκορδάτου, Ἀνδρέου Ζαίμη, Κανέλλου Δηληγιάννη, Πάνου Γαλάνη καὶ Μάρκου Βότσαρη ἀπὸ 10 Δεκεμβρ. 1822 ἐκ Μεσολογγίου (ᾠρα καὶ Φιλαδελφέα περὶ Κολοκοτρῶνη ἐν σ. 22). Τοιοῦτοτρόπως τὰ καυμένα τὰ παιδιὰ ἀναγινώσκουσιν εἰς τὸ σχολεῖον σκοτεινὰ πράγματα, διότι δὲν ἐκτίθενται ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβεῖᾳ τὰ γεγονότα, ὁ δὲ σεβαστὸς παρ' ἡμῖν κ. Παπαρρηγόπουλος ἀναφέ-

¹ Ὅρα κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ Μπουκουβάλα πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην ἀπευθυνομένην τί γράφει ἐν Ἀγράφοις περὶ Καραϊσκάκη καὶ Ῥάγκου.

² Ὅρα κατωτέρω καὶ ἔγγραφον ἐπίσημον τῶν Προκρίτων τῶν Ἀγράφων.

ρει ὅτι τὸν Ῥάγκον τὸν ἤθελεν ὡς Ἀρχηγὸν τῶν Ἀγράφων ὁ Σερασκέρης Γεν. Διευθυντῆς τοῦ τόπου. Ἀντιδοξοῦμεν δ' εἰς τοῦτο, διότι ἐκ τοῦ ἐπισήμου ἐγγράφου τῆς προσωρινῆς Γερουσίας, ὅπερ ἐδημοσιεύσαμεν πρόσθεν κατανοεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅποιαν τοπικὴν ἐπιρροὴν ἐξήσκει ὁ Ῥάγκος οὐ μόνον ἐν Ἀγράφοις, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅλης τῆς Αἰτωλοακαρνανίας. Ἰδοὺ δὲ καὶ ὁ Ἄγγλος ιστοριογράφος Finlay τί γράφει περὶ τούτου καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐναργέστατα ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ ἐπὶ Καποδιστρίου ἀκόμη ὁ Ῥάγκος ἔχαιρε τὴν μεγαλητέραν ἐπιρροὴν, ἐπιδοκιμάζει δὲ τὰ γραφόμενα ἡμῶν, ἐν τόμῳ 7^ῳ σελίδι 76.

«Several Romeliot captains belonged to the Capodistrian party; of these the most influential were the Suliot CHIEF KITZOS DJAVELLAS AND RHANGOS a captain of armatoli».

Ἦτοι «Διαφόροι Ῥουμελιῶται καπεταναῖοι ἀνήκον εἰς τὸ κόμμα τοῦ Καποδιστρίου, ἐξ αὐτῶν οἱ μᾶλλον ἔχοντες τὴν ἐπιρροὴν ἦσαν ὁ ἀρχηγὸς Κίτσος Τζαβέλλας καὶ ὁ καπετάνιος τῶν ἀρματωλῶν Ῥάγκος».

Ὡστε, κατ' οὐδένα λόγον ἐπέτρεπε τὴν ἀρπαγὴν τῆς ἐξουσίας τῶν Ἀγράφων (βρὰ κατωτ. ἡμερολόγιον Βρετοῦ σ. 373 καὶ 145 τοῦ 1866) εἰς ἄλλον καὶ διότι καὶ ἐπὶ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐν ἔτει 1818 φονευθεὶς τοῦ πατρὸς του Γεωργίου Ῥάγκου περιωνύμου ἀρματωλοῦ τοῦ Βάλτου καὶ Ἀγράφων ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος εἶχε τιμηθῆ τότε μὲ δόξαν καὶ μὲ πλοῦτη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἕνεκα τῆς φοβερᾶς τοπικῆς δυνάμεως ἣν εἶχε, βραδύτερον δὲ (ἐν παρόδῳ ἀναφερόμεν) συμπλακεῖς ἐπὶ Βελῆ-Γκέκα, καθὼ γραμματεὺς αὐτοῦ (ἦτοι πρὸ τῆς ἐκκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως) ἐπληγῶθη ἐν ὄρα σκοπεύσεως κατὰ τὴν κάτω δεξιᾶν σιαγόνα δεινῶς εἰς τὴν συμπλοκὴν, θραυσθείσης ταύτης ὡς καὶ ὀλίγον τοῦ δεξιοῦ λιχανοῦ.

Ἄμα δὲ τῇ ἐκκρήξει τῆς Ἐπαναστάσεως ἔχων συναρρωγούς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ Πάνον Ῥάγκον, Χρηστάκην καὶ Κωνσταντῖνον, ἀνεδείχθη Στρατηγὸς μὲ τὴν πρώτην κλαγγὴν τῶν ὄπλων

καὶ παρίστα ἑκατόγχεῖρα γίγαντα, ὅστις καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τοῦ αἱματηροῦ ἑπταετοῦς ἀγῶνος, παντοῦ ὄπου ὁ κίνδυνος τῆς πατρίδος τὸν ἐκάλει ἔσπευδε σπείρων τὴν σφαγὴν καὶ τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Ἴδου ὁ κ. Ἀνδρέας Νοταρᾶς, εἰς τῶν σεβαστῶν ἱστορικῶν προσώπων, τί γράφει ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2528 φύλλῳ τοῦ «Αἰῶνος» τῆς 22 Ἰανουαρίου 1870, ἀποθανόντος τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ἐν Αἰτωλικῷ καὶ ἐνταφιασθέντος ἐν Μεσολογγίῳ εἰς τὰ Ἡρῶα μεταξὺ Βύρωνος καὶ Μπότσαρη. «Ὁ στρατηγὸς Ῥάγκος δὲν » ὑπάρχει πλέον εἰς τὴν ζωὴν. Παρὰ τὴν ἐνδοξὸν πόλιν τοῦ Με- » σολογγίου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, πλήρης ἡμερῶν καὶ ἀκηράτου » δόξης, παρὰ τὴν πόλιν ἐκείνην, ὑπὲρ ἧς ἐκθύμως ἠγωνίσθη τὸν » ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἱερὸν ἀγῶνα, καὶ εἰς τὸ κλασικὸν » ἔδαφος τῆς ὁποίας ἐνεταφιάσθη μεταξὺ Βύρωνος καὶ τοῦ αἰοιδί- » μου αὐτοῦ συναδέλφου Βότσαρη».

«Ὁ στρατηγὸς Ῥάγκος, ἀνὴρ φύσει εὐφυῆς, δραστήριος καὶ » γενναῖος, γεννηθεὶς ἐν ἡμέραις δουλείας ἐκ πατρὸς ἀρματωλι- » κῆς καταγωγῆς, ταχέως παρηκολούθησε τὰ βήματα τοῦ πα- » τρός του καὶ παιδισθεν περὶ τὸ ὄπλον ἠσχῆθη· ὥστε ἤδη ἐφη- » βος ὢν ἐξεδικήθη τὸν διὰ προδοσίας ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ » πατρὸς αὐτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ τὸ φυσικὸν αὐτοῦ πνεῦμα καὶ ἡ » ἀνδρεία του ἐπέσυραν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς » Ἡπείρου Ἀλῆ-Πασσᾶ, ὅστις οὐ μόνον ἀξιώμασιν ἐτίμησεν αὐ- » τὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς του, ἀλλὰ καὶ κτήσεις παρεχώ- » ρησεν αὐτοῖς μεγάλης ἀξίας, ἐν Πρεβέζῃ καὶ ἐν Ἄρτῃ. Οὕτως » ἐν μέσῳ ἰσχύος καὶ πλοῦτου διατελῶν, οὐδέποτε ἐπαύσατο λη- » σμονῶν τὴν δούλην πατρίδα, καὶ προθύμως ἐμυθήθη τὰ τῆς Φι- » λικῆς Ἐταιρίας μυστήρια, χωρὶς οὐδὲ εἰς ἣν παρὰ τῇ ὀθωμα- » νικῇ ἐξουσίᾳ κατεῖχεν ὑψηλὴν θέσιν ν' ἀποβλέψῃ, οὐδὲ εἰς τὰ » πλοῦτη, ἄπερ ἔμελλε ν' ἀπωλέσῃ ριπτόμενος εἰς τὸ δυσχερές τοῦ » ἀγῶνος. τούτου. Τὸ πρῶτον δὲ καὶ μέγα αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Γέ- » νους ἔργον ὑπῆρξεν ἢ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὀπλαρχηγῶν Σουλιω-

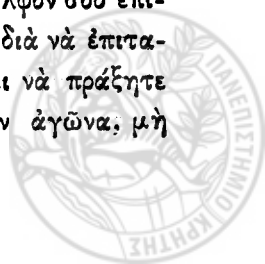
» τῶν παραδόσις τοῦ Σουλίου, ὅπερ ὑπῆρξε τὸ προπύργιον συμ-
» πάσης τῆς μετέπειτα ἐμπολέμου Ἑλλάδος· καὶ τοῦτο κατώρ-
» θωσε διὰ τῆς μεγάλης ἐμπιστοσύνης, ἣν παρὰ τοῖς ὀθωμανοῖς
» ἔχαιρε. Κατόπιν δὲ ἅμα τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκραγείσης, φέρων
» ὡς χαλιβδίνους αὐτοῦ βραχίονας τοὺς ἀδελφούς του Κωνσταν-
» τίνον, Πάνον καὶ Χρηστάκη, καὶ τὴν πολυάριθμον αὐτοῦ ἐξ
» ἄρρενογονίας συγγένειαν, παρίστα ἑκατόγχεира γίγαντα, ὅστις
» καθ' ὅπου ὁ κίνδυνος τῆς πατρίδος τὸν ἐκάλει, ἔσπευδε σπεί-
» ρων τὴν σφαγὴν καὶ τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἔχθρους τῆς Πατρίδος.
» Καὶ ταῦτα μαρτυροῦσιν αἱ τόσαι· κατὰ τε τὴν Στερεάν καὶ
» τὴν Πελοπόννησον μάχαι αὐτοῦ, αἵτινες ἀπαρτίζουσιν ὠραιο-
» τάτας σελίδας τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, Στρατηγὸς πανίσχυρος
» καὶ πλουσιώτατος, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐπαναστάσεως διε-
» κρίνετο μεταξύ τῶν στρατηγῶν διὰ τὴν φρόνησίν του εἰς τὰ
» πολεμικὰ συμβούλια καὶ τὴν ἀνδρείαν εἰς τὰς μάχας, αἰείποτε
» μισῶν καὶ ἀποστρεφόμενος τὰς ἐμφυλίους ἔριδας, δι' ὅπερ οὐδέ-
» ποτε κατὰ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς ἐφάνη λαβῶν μέρος,
» διστάμενος μόνον πρὸς τὸν Καραϊσκάκη, ἀμφισβητοῦντα αὐ-
» τοῦ τῶν Ἀγράφων τὴν καπετανίαν, καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν
» Ἴσκον, δι' ἐπιτοπίους λόγους, ὡς ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς τοῦ
» ἀοιδίμου Καποδιστρίου ἐξάγεται :

Πρὸς τὸν κύριον Πάνον Ῥάγκον

« Ἀπαντῶ εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν σου καὶ σὲ εὐχαρι-
» στῶ διὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς πρὸς σὲ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου
» σταλείσης, τὴν ὅποιαν καὶ σοὶ ἐπιστρέφω ἐμπερικλειστον.

« Συμφώνως μὲ τὰς δι' αὐτῆς ἐκφραζόμενας ἐπιθυμίας, εὐχα-
» ριστῶς θέλω συνδράμει εἰς τὴν ἐκπλήρωσίν των.

« Ἐσο πολὺ βέβαιος καὶ σὺ ὁ ἴδιος, καὶ τὸν ἀδελφόν σου ἐπί-
» σης βεβαίωσε, ὅτι θέλω κάμει πᾶν τὸ ἐπ' ἐμοί, διὰ νὰ ἐπιτα-
» χύνω τὴν ὥραν ταύτην. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον πρέπει νὰ πράξῃτε
» ἐν τοσαύτῃ εἶναι τὸ νὰ εὐδοώσωμεν τὸν κοινὸν ἀγῶνα, μὴ

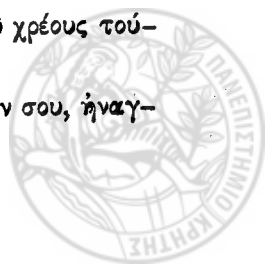
»έπηρεαζόμενοι από τὰ μικρὰ ἐμπόδια, ἅτινα φαίνονται ἐναντι-
»ούμενα εἰς αὐτόν. Εἶναι μικρὰ τὰ ἐμπόδια ταῦτα, διότι δὲν
»ἐμπόδισαν τὸ μέγα ἀποτέλεσμα τῆς ὡς ἐκ θαύματος κυριεύ-
»σεως τοῦ κόλπου τῆς Πρεβέζης. Πρόκειται μόνον νὰ διατηρή-
»σωμεν τὴν θέσιν ταύτην καὶ νὰ κάμωμεν τὸν ἐχθρὸν νὰ μὴ
»δυνηθῆ νὰ μᾶς βιάσῃ εἰς τὸ νὰ ὑποχωρήσωμεν.

«Εἰς τοῦτο συνίσταται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ σωτηρία τῆς Πα-
»τρίδος. Ὁ ἀδελφός σου προσκαλεῖται ἐπ' αὐτὸ τοῦτο νὰ συν-
»δράμῃ, δίδων ὄχι μόνον δείγματα ἀνδρείας καὶ ἀφοσιώσεως,
»ἀλλὰ καὶ φρονήσεως καὶ μετριότητος. Ὅποια καὶ ἂν ἦναι τὰ
»παράπονά του, εἴτε αἱ μετὰ τοῦ καπετὰν Ἰσκου διαφιλονεική-
»σεις του, χρεωστῆ νὰ τὰς λησμονήσῃ, καὶ τοὺς ἀγῶνάς του
»νὰ διευθύνῃ τοιοιουτρόπως, ὥστε, μὴ συναπαντώμενος οὔτε
»κατ' εὐθείαν, οὔτε πλαγίως, μετὰ τὸν ἀντίζηλόν του, νὰ δύναται
»νὰ κάμῃ καλὸν καὶ νὰ ὠφελῆ.

«Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅποια ἀπὸ μέρους τοῦ ζητῶ δείγματα φρονή-
»σεως καὶ μετριότητος. Τί θέλει κερδίσει ὁπότεν ἤθελε θριαμβεύτῃ
»κατὰ τοῦ καπετὰν Ἰσκου, εἴτε ρίπτοντάς τον εἰς τὸ τουρκικὸν
»σύστημα, εἴτε ταπεινώνωντάς τον ἔμπροσθεν τῶν συμπατριωτῶν
»του, καὶ μία νέα καταστροφή ἤθελεν ἀποσύρει τὸ στράτευμα
»ἐκ νέου εἰς τὸν Μύτικα, καὶ ἐν βῆμα ὀπισθοχωρήσεως εἰς αὐτὴν
»τὴν περίστασιν θέλει μᾶς κάμει νὰ χάσωμεν τὸν τόπον, τὸν
»ὄποσον ὑστέρον δὲν θέλομεν ἀνακτῆσαι πλέον, ὅσους καὶ ἂν κα-
»ταβάλωμεν ἀγῶνας; Οἱ καιροὶ ἤλλαξαν, δὲν εἴμεθα πλέον
»μόνοι, καὶ ἡ τύχη τῶν δυτικοελλαδιτῶν ἀδελφῶν μας δὲν εἴμ-
»πορεῖ κατ' εὐχὴν ν' ἀποφασισθῆ, εἰμὴ καθόσον θέλομεν κατέ-
»χει θέσιν, δικαιοῦσαν τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος συστημάτισιν
»αὐτοῦ τοῦ τόπου.

«Ἐπιθυμῶ νὰ κοινοποιήσῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου ὅλας ταύ-
»τας τὰς παρατηρήσεις. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους τού-
»του, ἀπολύομαι πλέον πάσης εὐθύνης.

«Ἡ οἰκογένειά σου, ὡς καὶ αἱ τῶν συμπατριωτῶν σου, ἤναγ-

» κάσθησαν νὰ παραιτήσωσι τὸ ἄσυλον τοῦ Καλάμου. Ἡ καρ-
» δία μου συντριβεται ἀπὸ τὴν λύπην, καθότι αἰσθάνομαι τὴν
» ἀδυναμίαν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ νὰ τὰς βοηθήσῃ, ὅσον ἐπι-
» θυμεῖ και ὀφείλει. Μολαταῦτα εὐθύς, ἀφ' οὗ μάθω ποῦ εὐρί-
» σκονταί, πόσοι εἶναι, ὅποια ἡ κατάστασις των, και τί πρὸς ἀνα-
» κούφισίν των εἰμπορεῖ νὰ πράξῃ ἡ Κυβέρνησις θέλω σπεύσει νὰ
» πληρώσω τὸ χρέος μου, ἐφ' ὅσον πραγματικῶς δύνανται νὰ
» μᾶς συγχωρήσωσι τὰ ἀνά χεῖράς μας μέσα.

« Διέταξα και θέλω διατάξει κατὰ συνέπειαν τὰ δέοντα, και
» μὴ ἀμφιβάλλῃς ὅτι με εἰλικρίνειαν και ἐγκάρδιον προσπάθειαν
» θέλω σπουδάσει ν' ἀνακουφίσω τὴν θέσιν ταύτην τῶν ἀθώων
» θυμάτων.

« Μὴ με ζητῆς δὲ ἀδύνατα, και θέλεις με εὐρεῖ εἰς ἄκρον εὐ-
» διάθετον. Σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω και πάλιν, θὰ πράξω τὰ πάντα
» διὰ νὰ σὲ δικαιώσω και σὲ εὐχαριστήσω.

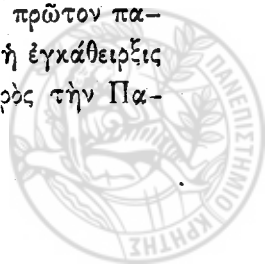
« Σὲ ἀσπάζομαι και μένω,

» Ὅλος Σός, **I. Α. Καποδίστριας.**

» Ἐν Πόρῳ τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1828».

« Τοῦ Καποδιστρίου ἀναλαβόντος τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, ὁ
» Στρατηγὸς Ῥάγκος ἐτιμήθη μεγάλως διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ Στρα-
» τηγοῦ και γενικοῦ τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρα-
» τευμάτων ἀρχηγοῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποῦ ἑτέθη-
» σαν δώδεκα τῶν κατόπιν ἀναδειχθέντων στρατηγῶν.
» Καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ ὁ στρατηγὸς Ῥάγκος διεκρίθη εἰς τὰς
» ἀνωμάλους περιστάσεις ὡς γενναῖος και εὐσταθής, οὐδόλως με-
» ταβαλὼν φρόνημα, και μετὰ τὸν τοῦ Καποδιστρίου θάνατον
» διόπερ, ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν ἐστίαν του, ἠῤῥητο μόνον, ἵνα ἡ Πα-
» τρις εὐδαιμονήσῃ.

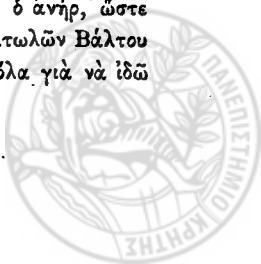
« Τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας ἐγκαθιδρυθείσης, τὸ πρῶτον πα-
» ράσημον, ὅπερ ὁ γέρων στρατηγὸς ἔλαβεν, ἦτον ἡ ἐγκαθήριξις
» αὐτοῦ εἰς τὰς τοῦ Ναυπλίου φυλακάς, διὰ τὰς πρὸς τὴν Πα-

» τριδα ἐκδουλεύσεις καὶ θυσίας του, καί, συνελόντι εἰπεῖν, τρια-
» κονταετῆς συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος καταφορά, χωρὶς ποτὲ νὰ
» βαρυθυμῆση διὰ τοὺς ἀδίκους διωγμούς, οὓς ὑπέστη, καὶ τὸν
» ἐντελῆ παραγκωνισμόν¹. Οὐδέποτε ἀφ' ἑτέρου ἀπ' ἀρχῆς τῆς
» Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος ἄχρι τέλους αὐτῆς ἐπάτησε τὸ ἔδαφος
» τῆς πρωτευούσης, εἰμὴ ἐκτάκτως καὶ δι' ἰδιαιτέρας του ὑπο-
» θέσεις, οὐδὲ κατεδέχθη ποτὲ νὰ μετέλθῃ τρόπους καὶ μέσα, ἀπά-
» δοντας πρὸς τὸ ἔνδοξον παρελθόν του, ἵνα καταπραύνη τὸν ἰδιο-
» τρόπως παρωρισμένον κατ' αὐτοῦ Ὁθωνα, ἀλλά, ὡς ἄλλος
» Ῥωμαῖος Κιγκινάτος, ἔμεινε μακρὰν τῶν πραγμάτων, ἀείποτε
» ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης τὰ συμφέροντα τῆ Πατρὶδι ἐπιθυμῶν.

« Κατὰ τὸ 1833 ὁ συνταγματάρχης Γερμανὸς Φεϊδιὸς Ῥάγ-

¹ Καὶ κατὰ τὸ 1844, ἐπικειμένων βουλευτικῶν ἐκλογῶν, συνελήφθη ὁ στρα-
τηγὸς Ῥάγκος καὶ ἐτέθη ἐν ταῖς εἰρκταῖς Μεσολογγίου, ἵνα ματαιωθῇ πᾶσα
ἐνέργεια αὐτοῦ, ὡς ἀείποτε ἀσπόνδου ἐχθροῦ κατὰ τῆς Ὁθωνικῆς δυναστείας.
Πληροφρηθέντες ὅμως τοῦτο οἱ Βαλτινοὶ καὶ Ἀχαρῶνες συνεκεντρώθησαν
περὶ τοὺς ὀκτακοσίους τὸν ἀριθμὸν καὶ κατελθόντες ἐκ Βάλτου, μετέβησαν ἐπι-
τοπίως καὶ ἠπέιλησαν τὴν πυρπόλησιν τῆς Νομαρχίας καὶ τοῦ Μεσολογγίου,
εἰάν δὲν τοῖς παραδώσωσι τὸν Ῥάγκον. Τοῦθ' ὅπερ παραχρῆμα ἐγένετο, παρα-
δοθέντος τοῦ Στρατηγοῦ εἰς αὐτούς, τὸν συνώδευσαν δ' οὗτοι μέχρι Συντέκνου
τῆς ἐπαρχίας Βάλτου. Ἀείποτε δὲ παρώτρυνε καὶ καθυσήχραζεν αὐτοὺς ἐκ τῆς
ἀγανακτήσεως, ἀγανάκτησιν, ἣν ἐνέπνευσεν ἡ ὄλιω ἀπροδόκητος καὶ ἄνευ λό-
γου τοῦ Στρατηγοῦ ἑτέρα σύλληψις καὶ ἐγκάθειρξις αὐτοῦ ἐν ταῖς φυλακαῖς.
Ἐν Συντέκνῳ διέμεινε μέχρι πέρατος τῶν ἐκλογῶν, ὅτε κατελθὼν ὁ Ῥάγκος ἐν
Καρθασαρᾷ ἐξηπατήθη δι' εὐγενοῦς τρόπον ὅτι καταζητεῖται ἀπὸ τῆς Βασι-
λείας τοῦ ἀειμνήστου Ὁθωνος, καὶ ὅτι δέον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ νὰ παρουσια-
σθῇ, ἐφ' ᾧ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ, καὶ τοι ἐκ τῶν προτέρων ἠνθόνησεν ὅτι κἄτι
ἐκ νέου ἐτεκταίνοτο κατ' αὐτοῦ. Καὶ ὄντως αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο τοῦθ' ὅπερ
καὶ κατὰ τὸ 1839, ἐν ἣ ἐποχῇ ἐτέθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς Ἀκροναυπλίας συγ-
κατηγορηθέντων ἐπὶ συνομοσίᾳ κατὰ τῆς Ὁθωνικῆς δυναστείας καὶ ἐτέρων δια-
πρεπῶν στρατηγῶν. Ἀλλὰ δικασθέντες βραδύτερον ἠθωώθησαν. Ὁμολογητέον,
ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περιπτώσει λίαν εὐχερῶς ἤδυνάτο ὁ Ῥάγκος νὰ ὑποκινήσῃ
ἐπανάστασιν ἐν Βάλτῳ καὶ εἶτα ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθῆρ νὰ μεταδοθῇ ἀνὰ πᾶ-
σαν τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν. Τοιαύτην δὲ καρτερίαν ψυχῆς εἶχεν ὁ ἀνὴρ, ὥστε
καὶ τοι προγενοσετέρως ἠρωτήθη περὶ τούτου ὑπὸ τῶν τότε ἀρματωλῶν Βάλτου
τὸ ἀπέκρουσε κατηγορηματικώτατα ἐπειπὼν «θὰ τὰ ὑπομείνω ὅλα γὰ νὰ ἰδῶ
τί θ' ἀπογίγη».

»κος, σχετισθείς μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, συνέδεσε
»στενάς σχέσεις καὶ συγγενικῶς πρὸς αὐτοὺς ἐφέρετο· διότι ἤξιου
»δι ἦτον ἑλληνικῆς καταγωγῆς· διὰ δὲ τὴν πρὸς τοὺς τὸ αὐτὸ
»δνομα φέροντας ἀγαθὴν συμπεριφορὰν ταχέως ἀπεμακρύνθη,
»καὶ ἐκ Γερμανίας, πρὸς ἐνδειξιν τῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς του,
»ἐπεμψε τὸ ἐξῆς ἐκ τοῦ στελέχους τῆς οἰκογενείας ἔγγραφον, με-
»ταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Στράϊτ, ὡς ἐξῆς :

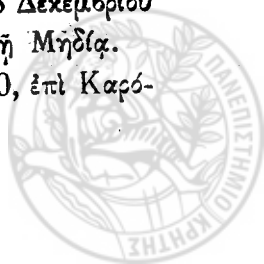
«Ἡ ἀρχαιοτάτη εὐγενὴς καὶ μεγάλη οἰκογένεια τοῦ Ῥάγκου
»κατάγεται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὅθεν κατὰ τὸ 532 μ. Χ. μετῴκη-
»σεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου πολλὰ μέλη αὐτῆς ἐφάνησαν Κό-
»μητες, Μαρκῆσιοι, Καρδινάλιοι, Ἐπίσκοποι, Ἀρχιεπίσκοποι, καὶ
»Στρατηγοί.

«Κατὰ τὸν ἑνατον αἰῶνα ἔζη ὁ Ὀλυμπος, κατὰ τὸν ἐνδέκα-
»τον ὁ Λουδολφος, κατὰ τὸν 15ον Γαβριήλ ἐπίσκοπος Ἀγρίας
»καὶ κατὰ τὸν 16ον Ἡρακλῆς Ῥάγκος, οἵτινες ἅπαντες ὑπῆρ-
»ξαν Καρδινάλιοι.

«Ἐν ἔτει 1340 μ. Χ. ἦλθε κατὰ πρῶτον ἡ οἰκογένεια αὕτη
»εἰς Σαξωνίαν ἐν τῷ Νικολάῳ Ῥάγκῳ, ὅστις προσήνεγκε στρα-
»τὸν πρὸς τοὺς δούκας τῆς Σαξωνίας. Ὁ νεώτατος τοῦ ρηθέντος
»υἱὸς μετέβη εἰς Πομερανίαν καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὰ περίξ τῆς
»Κολπέργης, ὅπου ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐξηπλώθη μέχρι νεωτά-
»των χρόνων. Μεταγενέστεροι ἀπόγονοί εἰσι Τιβούρτιος, Ἰωάν-
»νης κανονικὸς ἐν Μαγδεμβούργῃ, ἀποθανὼν τῷ 1690, Ἰωάν-
»νης Κάρολος, Φριδερίκος ἰδιοκτῆτης ἐν Γρελῆρ καὶ διάκονος
»τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἱερῶν ἐν Κουλβέργῃ ἀπέθανε τῷ 1771.
»Υἱοὶ τοῦ ρηθέντος εἰσὶ Φριδερίκος, Ἑρρίκος, Λουδοβίκος, γεννη-
»θεὶς τὴν 20 Ἰουλίου 1753 ἐν Λατζιγίῳ, κτήματι τῆς μητρὸς
»αὐτοῦ, καταγομένης ἐκ τῆς οἰκογενείας Μίνχιβ· ἀπέθανεν ἐν
»Ἀστερλίτζῃ τῷ 1828.

«Κάρολος Φριδερίκος Γουλιέλμος, γεννηθεὶς τὴν 8 Δεκεμβρίου
»1764 ἐν Τριλάφῃ, ἀπέθανε τῷ 1821 ἐν Πρωσσικῇ Μῆδιᾳ.

«Κλάδος τις τῶν Ῥάγκων ἀναφάνεται τῷ 1530, ἐπὶ Καρό-

»λου τοῦ Ε', οὐ μέλος ἦν ὁ αὐτοκρατορικὸς συνταγματάρχης
»Κόμης Φεῖδιος Ῥάγκος. Πλὴν ὁ κλάδος οὗτος κατὰ πᾶσαν
»πιθανότητα ἐξέλιπε.

«Τὸ ἔμβλημα τῆς οἰκογενείας εἶναι κυανοῦς θυρεός, ἐντὸς
»τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται δύο κυνηγετικάι σάλπιγγες ἀργυραῖ
»τεθειμέναι ἢ μία ὑπὸ τὴν ἄλλην, καὶ τέσσαρες ἀργυροὶ ἀστέ-
»ρες. Ἐπὶ τῆς ἐστεμμένης περικεφαλαίας ἴσταται νεᾶνις, κρα-
»τοῦσα εἰς τὴν δεξιάν χρυσοῦν ἄνθος. Τὰ χρώματα τοῦ ἐμβλή-
»ματος καὶ τοῦ καλύμματος τῆς περικεφαλαίας εἰσι κυανᾶ καὶ
»λευκά».

«Πολλάκις ὁ γέρων στρατηγὸς ἔλεγεν ὅτι οἱ Γερμανοί, καί-
»τοι συγγενεῖς, δὲν μᾶς ἀγαπῶσιν, ἐννοῶν τὴν κατ' αὐτοῦ κατα-
»φορὰν τῆς Βαβαρικῆς δυναστείας.

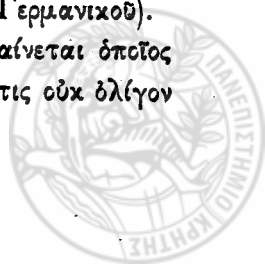
«Καὶ μολαταῦτα ἰδῶν, ὅτι κατὰ τὸ 1854 ἐγένετο τὸ παρά-
»τολμον ἐκεῖνο κατὰ τῆς Τουρκίας κίνημα, οὐκ ὤκνησεν ὁ στρα-
»τηγός, ἀλλὰ προθύμως καὶ τὰ πάντα λησμονῶν ἐν ἡλικίᾳ
»δύω προβεβηκυῖα συνεκρότησε σῶμα ἰσχυρὸν ἰδίῳι ἀναλώ-
»μασι καὶ ἐξετέθη εἰς τὰς κακουχίας τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης,
»φρονῶν, ὅτι ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

«Ἐπὶ τέλους πλήρης ἡμερῶν ἐξεμέτησε τὸ ζῆν ἐν Αἰτω-
»λικῷ εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ πανδαμάτο-
»ρος χρόνου, ὅστις οὐδόλως ἡμαύρωσε καὶ τὰς τὸν ἐνδοξον αὐτοῦ
»τάφον κοσμούσας πολεμικὰς δάφνας.

»ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΟΤΑΡΑΣ»

(Περὶ τῶν ἐτέρων Ῥάγκων, τῶν διτχυριζομένων ὅτι κατά-
»γονται ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι εἰσὶν Ἑλληνες, δὲν δυνάμεθα
»νὰ ἐκφέρωμεν τὰς κρίσεις ἡμῶν, διότι διατελοῦμεν ἐν ἀγνοίᾳ
»τούτων, παρετέθησαν δὲ εἰς τὴν ὀμίλιαν τοῦ κ. Νοταρᾶ, διότι
»ταῦτα μετεφράσθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Στράϊτ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

Ἐπίσης ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐναργέστατα καταφαίνεται ὁποῖος
»ἦτον ὁ ἀνὴρ καὶ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ ὅστις οὐκ ὀλίγον

έβοηθείτο πρὸ πάντων ὑπὸ τοῦ αὐταδέλφου του Πανελληνίου τότε Πάνου Ῥάγκου, γινώσκοντας ξένας γλώσσας καὶ διατελοῦντος μετὰ τῶν διπλωματῶν εἰς ἀλληλογραφίαν (δρα καὶ Κυβερνήτου Καποδιστρίου ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μεταπεφρασμένοι ὑπὸ Μιχαὴλ Σχινᾶ ἐν τόμῳ 1ῳ, σελ. 280, τί γράφει πρὸς τὸν Πάνον Ῥάγκον ὁ Κυβερνήτης).

Καὶ ταῦτα ἀρκοῦσι, νομίζομεν, τὰ περὶ τῆς ἀρχηγίας τῶν Ἀγράφων. Ἦδη μεταβαίνομεν εἰς ἕτερον θέμα, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὰς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν συνθηκολογήσεις τῶν ὄπλαρχηγῶν καὶ τὰ λεγόμενα *Καπάκια*.

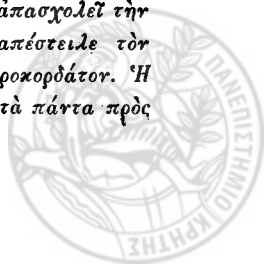
Ὁ υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου Θ. Κολοκοτρῶνη ὑποστράτηγος Γενναῖος ἀντικρούει διαρρηθὴν τὸν σεβαστὸν κ. Παπαρρηγόπουλον (ἐν σελ. 81 τῶν Ὑπομνημάτων του) γράφοντα τὰ ἐξῆς (ἐν σελ. 771, τόμ. 5 τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας του περὶ τῆς ἐν Πέτα μάχης κτλ.): « Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ οὐ μόνον ὁ Γῶγος, ἀλλὰ καὶ »οἱ ἰσχυρότατοι τῶν ἀρματωλῶν Αἰτωλοακαρνανίας Ἴσκος, »Ῥάγκος καὶ Βαρνακιώτης ἐσυνθηκολόγησαν μὲ τοὺς Τούρκους». Παραθέτομεν δὲ αὐτολεξεὶ ὅσα γράφει καὶ ὁ Κολοκοτρῶνης (ἐν τῇ ἄνω μνημονευθείσῃ σελίδι 81).

« Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Πέτα καὶ εἰς Προφήτην Ἠλίαν κατὰ »τὴν ἐπαρχίαν Ξηρομέρου, ἰδόντες οἱ Ἕλληνες τὴν μεγάλην »δύναμιν τῶν Τούρκων, ἀπεφάσισαν ἐπιτηδείως νὰ τοὺς ἀπά- »σχολήσωσι, μέχρις οὗ φθάσῃ ἡ ἀναμενομένη βοήθεια ἀπὸ τὴν »Πελοπόννησον. Ὅθεν συναινέσει τοῦ Μαυροκορδάτου¹ μετέβη-

¹ Ὅρα κατωτέρω ἔγγραφον ἐπίσημον τοῦ Στρατάρχου Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Ῥάγκον, ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος προὔκειτο νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἵνα ὀργανίσῃ τὰ ἐκεῖσε πράγματα. (Ὅρα Κολοκ. σελ. 33). Ἴδου ἡ ἐπιστολή:

Γερραιότατε καπετὰν Γιανᾶκη Ῥάγκε !

« Ἡ τραγικὴ σκηνὴ τῆς δυστυχοῦς Ρούμελης πρὸ πολλοῦ ἀπασχολεῖ τὴν »προσοχὴν μου· καὶ, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τούτου ὁ θεὸς μᾶς ἐξαιέσσειλε τὸν »φιλογενέστατον μέγαν Ποστέλικον κύριον Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον. Ἡ »εὐγένειά του εἶναι ἄδρας εὐγενής, ἐπιτήδειος νὰ ὀργανίσῃ τὰ πάντα πρὸς

»σαν εἰς τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν
»ὁ Γ. Βαρνακιώτης καὶ ὁ Ῥάγκος. Ἄλλὰ προφθασάσης τῆς Πε-
»λοποννησιακῆς βοηθείας, ὁ μὲν Βαρνακιώτης ἔμεινεν εἰς τοὺς
»Τούρκους, ὁ δὲ Ῥάγκος ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν»
»στρέψας τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους οὐκ ὀλίγον
»ἔβλαψεν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω ἐπισήμων ἐγγράφων
»τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ λοιπῶν διαπρεπῶν στρατηγῶν». (Πα-
ραθέτει δὲ ταῦτα ἐν σελ. 83 τοῦ αὐτοῦ).

Ἔσπευτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ὅτι ἐπλανήθη ὁ σεβασ-
τός κ. Παπαρρηγόπουλος γράφων ὅτι ἐσυνθηκολόγησε καὶ ἔμει-
νεν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ὁ Ῥάγκος μετὰ τοῦ Βαρνακιώτου.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Φίνλεϋ ἀσπάζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. Παπαρ-
ρηγοπούλου, ὑπέπεσε δὲ καθ' ἡμᾶς καὶ ὁ διάσημος ἄγγλος ιστο-
ρικὸς εἰς σφάλμα, διότι τὸν στρατηγὸν Βαρνακιώτην, τὸν με-
ταξὺ τῶν πρώτων παραμείναντα εἰς τοὺς Τούρκους παρασιωπᾷ
καὶ παραθέτει τὸν Ῥάγκον μετὰ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν, ὡς
ὑποταχθέντα καὶ ἀναγνωρίσαντα δημοσίως τὴν ἐξουσίαν τοῦ
Σουλτάνου, ἐν ᾧ ὁ στρατηγὸς Ῥάγκος ἦτο πάντοτε ἀνυπότακτος.

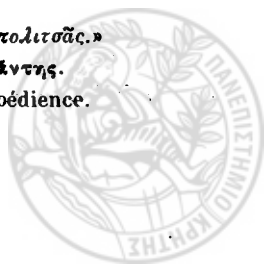
Ἴδου δὲ τί γράφει ἐν τόμ. 6ῳ σελ. 400, ἅτινα ἀποσπῶμεν :
«During the month of June 1826 he fixed his head—quar-
»ters at Mesolonghi, and many of the Creek chieftains sub-
»mitted to him, and publicly recognized the sultan's autho-

»τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς πατρίδος καὶ ἔτοιμος νὰ χύσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ὑστε-
»ρην ἰσχυροτάτην τοῦ αἵματός του πρὸς ὑπεράσπισίν της. Μετ' ὀλίγας
»λοιπὸν ἡμέρας καταφθάσει ὁδὸς εἰς Ῥούμην πληρεξούσιος καὶ ἐφωδια-
»σμένος ἀπὸ τὰς ὁδηγίας μου· εἰς τούτου τὰς σοφὰς συμβουλὰς καὶ διαταγὰς
»πειθόμενος, θέλετε ἰδεῖ ἐντός ὀλίγων τῆν ἐντελῆ ἐλευθερίαν καὶ καλὴν ἀπο-
»κατάστασιν τῆς κατὰ τὸ παρὸν ἀκαταστάτου Ῥούμης καὶ ἡμεῖς θέλομεν
»μάθει τὸντο μὲ χαρὰν μὰς ἀρέφραστον διὰ γραμμάτων σας. Ἐν τοσούτω
»σας ἀσπάζομαι ἀσπασμῶ πατριωτικῶ καὶ εὐχομαι παρὰ θεοῦ δόξαμι εἰς
τὰ ἱερὰ ὄπλα σας»,

Ἐτῆρ 26 Ἀυγούστου 1821. Ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς.»

Ἡ Πατριώτης Δημήτριος Ἰψηλάντης.

Ἡ Ὁρα καὶ Pouqueville ἐν σ. 280—284 τ. 4 revient à l'obédience.

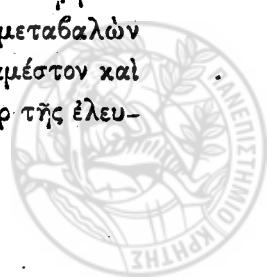
»rity Rhangos, Siphacas, Dyouniotes, Kontoyannes, and
»Ardreas Iskos all owned allegiance to the Porte, acce-
»pted the rank of captains of armatoli, and forgot the he-
»roisme of the defenders of Mesolonghi».

Ἦτοι: «Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ τῷ 1826 οὗτος ἴδρυσε τὰ Στρα-
»ταρχεῖον ἐν Μεσολογγίῳ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀρμα-
»τωλῶν ὑπετάχθησαν εἰς αὐτὸν καὶ δημοσίως ἀνεγνώρισαν τὴν
»ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου, οἱ Ῥάγκος, Σιαφάκας, Δουσβουνιώτης,
»Κοντογιάννης καὶ Ἀνδρέας Ἴσκος, ἅπαντες δ' αὐτοὶ ὠμολόγη-
»σαν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Πύλην, ἐδέχθησαν τὸν βαθμὸν τῶν κα-
»πεταναίων τῶν ἀρματωλῶν καὶ ἐλητημόνησαν τὸν ἥρωϊσμὸν
»τῶν τοῦ Μεσολογγίου ὑπερασπιστῶν».

Ἐνταῦθα, ὡς βλέπει ὁ ἐνδιαφερόμενος, καὶ ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς
πολὺ βεβαίως παρεξέτράπη, διότι ἀναφέρει ὅτι ὠμολόγησαν ἀφο-
σίωσιν οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες στρατηγοὶ λησημονήσαντες
τὸν ἥρωϊσμὸν τοῦ Μεσολογγίου (sic). Πλὴν ἀλλ' ὁμως παρε-
λείφθη ὁ Στρατηγὸς Βαρνακιώτης καὶ γίνεται μνεῖα περὶ τοῦ
Ῥάγκου, Δουσβουνιώτου κλπ.

Πρὸς πλειοτέραν δὲ διευκρίνισιν καὶ ἵνα γίνῃ γνωστὸν, ἐὰν ὄν-
τως καὶ ὁ Ῥάγκος συμμετεῖχεν εἰς τὰ μετὰ τῶν Τούρκων λε-
γόμενα *καπάκια*, ἧ ἐὰν ἦτον ἀνεξάρτητος καὶ ἀνυπότακτος
Στρατηγὸς παραθέτομεν αὐτολεξεῖ ὅσα γράφει ὁ αὐτὸς αἰόδιμος
Κολοκοτρώνης ἐν σελ. 579, § 2 τῶν Ὑπομνημάτων του, ἅτινα
ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Φιλαδελφῆως. Ἴδου δὲ τί γράφει:

«Ἀφ' οὗ, ὡς ἐρρέθη, μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ χέρ-
»σος Ἑλλάδος ἅπασα ὑπετάχθη εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ πλεῖστοι
»τῶν ὄπλαρχηγῶν τῆς, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Ἀχαρναντίας, μετε-
»χειρίζοντο τὰ λεγόμενα *Καπάκια*. Ὁ Τζούρτζι περὶ τὸν Ὀκτώ-
»βριον μετὰ τὴν ἐν Πύλῳ ναυμαχίαν ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ μετὰ
»2,000 περίπου ἐν Τροιζῆνι, πλὴν μετὰ ταῦτα, μεταβαλὼν
»σχέδιον, ἀπῆλθε περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου εἰς Δραγαμίστον καὶ
»ἐξέδοτο διακήρυξιν ἵνα δράξωσιν αὐτίς τὰ ὄπλα ὑπὲρ τῆς ἐλευ-

»θερίας κ.λ.π. Καὶ τῷ ὄντι ὁ πλείστος λαὸς τῆς Ἀκαρνανίας
»ἔδραμε καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὰς Ἑλληνικὰς σημαίας. Ἄλλ' οἱ
»ὀπλαρχηγοὶ τῆς Ἀκαρνανίας ἐπέμενον ἀκολουθοῦντες τὰ Τουρ-
»ρικὰ στρατόπεδα ἐκτὸς τοῦ Τσόγκα, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς
»κατωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ Ῥάγκου».

Παραθέτει δὲ τὴν πρὸς τὸν ἀείμνηστον πατέρα του Θ. Κο-
λοκοτρῶνην ἀπευθυνθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Ῥάγκου, διότι ὁ ἔν-
δοξος Στρατάρχης διετέλει εἰς ἀένναον ἀλληλογραφίαν μετὰ
τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει οὕτω (βρα σελ.
Κολ. 581).

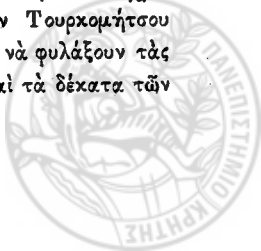
*Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Γεν. Ἀρχ. τῶν Πελοποννησίων
Θ. Κολοκοτρῶνην.*

Ἐξοχώτατε Ἀδελφέ,

Θεῖα χάριτι μάθε ὅτι ὑγιαίνομεν, τὸ αὐτὸ ἐπιθυμοῦντες καὶ διὰ τὴν ἐξοχό-
τητά σου· εἰς τὰς 16 τοῦ παρελθόντος εὐδωδάσαμεν μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου
εἰς τὴν Γῆν τῆς Ροῦμελης, ἐστρατοπεδεύθη ὁ Ἀρχιστράτηγος εἰς τὸ σκάλωμα
Δραγαμέστου, εἰς τοῦ ἀγίου Ἡλίου, καὶ εἰς τὸ χωρίον Δραγαμέστου.

Ἡμᾶς μᾶς ἐδιώρισε καὶ ἤλθομεν ἐδῶ μὲ ἰκανὴν δύναμιν, δι' ἐμπροσθοφυ-
λακῆν, οἱ ἐχθροὶ ἐτραβίχθησαν κατὰ τὸ Λυγοβίτσι, Μαχαλᾶ, καὶ ἐκείσε ὁ Βε-
ληκογιάτσης μ' ὄλην τὴν δύναμίν του, καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Τουρκοκαπε-
ταναίων Ἀνδριούλαν τοῦ Ἴσκου, ὅστις εἶνε διάδοχος τοῦ Μωάμεθ, Εὐαγγέλη
τοῦ Τουρκομίτσιου Κοντογιάννη, Τουρκοσταίκου ἀπὸ Βλωχόν, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ
τοῦ Παλαισιούρκου Γώγου, συμποσούμενοι ὡς χίλιοι ἐστρατοπεδεύθησαν εἰς
τὴν Σφῆκταν ἕναντι τοῦ Μαχαλᾶ, πεφοβισμένοι ὅμως καὶ κατατρομασμένοι,
ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὅλος, οἱ οἰκοῦντες τὴν Δυτικοελλάδα προσέτρεξαν εἰς τὴν ἔνω-
σιν τῶν ἀδελφῶν των Ἑλλήνων Χριστιανῶν, καθὼς καὶ ὁ στρατ. Κ. Τζόγκας,
ὅστις ἐκβαρκαρισθεὶς εἰς τὸ σκάλωμα μᾶς ἤλθε μεθ' ἰκανῆς δυνάμεως καὶ
ἠνώθη μεθ' ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν του.

Τοὺς δρόμους τοῦ Μεσολογγίου τοὺς ἐκόψαμεν ὅλους καὶ οἱ ἐν Μεσολογγίῳ
ἔχουν μεγάλην ἀπορίαν τροφῶν· τὸ Βασιλάδιον πολιορκεῖται παρὰ τοῦ Ἄστυγ-
γος, τὸ ὅποιον ὅσον οὕπω ἐλπίζω νὰ παραδοθῆ, πρὸς τὸ παρὸν δὲν εἶνε καμ-
μία ἐχθρική δύναμις, παρὰ ἐπειδὴ ὁ Κιουταχῆς ἐσυμπεθέρευσε τὸν Τουρκογεν-
νημένον Ἀνδρεούλην Ἴσκου μὲ τὸν Τουρκομητῆσον Κοντογιάννην καὶ ἐνωμ-
φεύθη τὴν θυγατέρα του ὁ Ἀνδρέας, ἄφησε τὸν γέροντα τὸν αἰσθητὸν ἀντίχρι-
στον Ῥεζέμι εἰς τὸν Κιουταχῆν, καὶ ὁ Τουρκοανδρέας μὲ τὸν Τουρκομητῆσου
Εὐαγγέλην καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Βελέμπεγη, ἤλθον διὰ νὰ φυλάξουν τὰς
ἡῆσεις, τῶν ὁποίων ὁ Κιουταχῆς ἐχάρισεν ἀπὸ ἑνα τσιφλίκι καὶ τὰ δέκατα τῶν

ἐπαρχιῶν των, καὶ τοὺς Κισιάδες διὰ τοὺς μισθοὺς των· τοῦ ἔδωσαν καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν ὀπαδῶν των Τουρκοκαπετανέων καὶ Τουρκοσεβαστῶν ἄρζι-Μουαζάρ πρὸς τὸ Δοβλέτι, ὅτι νὰ εἶναι παντοτινοὶ σκλάβοι του καὶ νὰ δουλεύουν πιστῶς τὸ Δοβλέτι, καὶ νὰ σκοτώνουν ὄντινα τοῦ λοιποῦ ἤθελεν ἀναφέρει γένος ἀπὸ τοὺς στερεοελλαδίτας, καὶ νὰ στέλνουν τὸ κεφάλι του εἰς τὸ Δοβλέτι· καὶ τὰ ὑπάρχοντά του νὰ γίνωνται μισθία, καὶ οὕτω μετεχειρίσθησαν ἕως τώρα, ὅσων ἦτο μὲ τὸ γένος ἐπῆραν τὰ ὑπάρχοντά των, ἐσκλάβωσαν τοὺς ἐδικούς των καὶ ὄσους ἐβγῆκαν νὰ προσκυνήσουν τοὺς ἐσκότωσαν, εὐθύς ὅμως ὅπου ἐξεβιάσθημεν ἐδῶ, ἔτρεξεν ὅλος ὁ λαὸς εἰς τοὺς ἀδελφούς των Ἑλλήνας, καὶ αὐτοὶ ἔμειναν ὡσάν τοὺς μασκαράδας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ των Βελήμπετη, εὐρισκόμενοι εἰς κακὴν κατάστασιν, ὡς ὁ Ἰούδας ὁ προδότης· τὴν ἐρχομένην ὅμως ἐβδομάδα ὅπου μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου μας θὰ κινήθωμεν διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἄρτης καὶ Πρεβέζης καὶ νὰ περάσωμεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ ἐμπρὸς διὰ νὰ ζυγώσωμεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Θεσσαλίας διὰ νὰ βοηθήσωμεν καὶ τοὺς εἰς Τρίκωρον ἀδελφούς μας τοὺς ὀλονέν πολεμοῦντας ἄγνοῶ τότε ποῦ θὰ τρυπώσουν οἱ Τουρκοζυμῶμενοι καὶ προδότης τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Πατρίδος.

Ὁ Ὁμῆρ—Πασᾶς τοῦ ἐδόθησαν Μανσοῦπι τὰ Τρίκαλα καὶ ὁ Αἴπαχος, καὶ ἔρχεται ἀπὸ Θεσσαλονίκην, μ' ὀλίγην ὅμως δύναμιν, τὰ Λαλιότικα καὶ λοιπὰ Μωραϊτικὰ χαρέμια ἐπέρασαν διὰ Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου δι' Ἄρταν καὶ ἀπ' ἐκεῖ μανθάνομεν διὰ Ἀλβανίαν.

Ἐκ τοῦ στρατοπέδου Χρυσοβίτσης.

Τῆς 10 106βρίου 1827.

Ὁ ἀδελφός σας
Γιαννάκης Ῥάγκος.

Ἐν σελ. δὲ 386 τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐνδείκνυται ἡλίου φαεινότερον ποῖοι ὀπλιτάρχει ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες παρηκολούθουν τὰ Τουρκικὰ στρατόπεδα καὶ οὗς ὁ Κολοκοτρώνης ἀναφέρει ῥητῶς τοὺς ἐξῆς Ι. Ρούκην, Γ. Δυοβουνιώτην, Σαφάκαν, Κοντογιάννην, Γιολδάσην, Γ. Σταίικον, Α. Ἴσκον, Τσόγκαν, Βαρνακιώτην καὶ Σωτήριον Στράτον, διότι μόλις 500 ὑπὸ τὸν Ῥάγκον ὑπῆρχον ἀνυπότακτοι εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα κατέχοντες τὴν θέσιν Λεοντίου¹, ἐπιλέγων, ὅτι οἱ ῥηθέντες ὀπλαρχηγοὶ ἀπεπλανήθησαν καὶ μετεχειρίζοντο τὰ μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν λεγόμενα καπάκια.

Ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ τῇ περιπτώσει ὁ Ῥάγκος (μετὰ τοῦ

¹ Ὅρα Κρέμου Γεν. Ἰστ. τομ. Δ', μερ. Β', σελ. 906 παραλείποντος τοὺς ἄλλους.

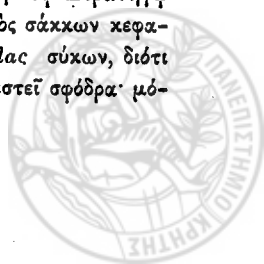

Τσόγκα) ἐν ᾧ ἦτο πρῶην ἀνυπότακτος εἰς τὴν Δυτ. Ἑλλάδα κατέχων μετὰ 1500 τὴν θέσιν Λεοντίου ἀπεφάσισε νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ τότε ἀρχιστρατήγου Τζούρτζ¹ ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ μὲ ἅπαν τὸ σῶμά του (βρα σελ. 581 Κολοκοτρώνην).

Παραπέμπομεν ἐπίσης τὸν ἐνδιαφερόμενον καὶ ἐν σελ. 451, 441, 440 καὶ 33 τοῦ ἰδίου συγγραφέως, ἐν ἀναγνώσῃ καὶ ἐτέρας ἐπιστολάς τοῦ Ῥάγκου πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, ἃς θεωροῦμεν περιττὸν νὰ παραθέσωμεν, καὶ ἰδῆ μὲ ποῖον πνεῦμα ἔγραφεν οὗτος περὶ διαφόρων μαχῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Καραϊσκάκης πρὸς τὸν Ῥάγκον (σελ. 440 Κολοκοτρώνην).

Ἐντεῦθεν φρονοῦμεν, ὅτι ἐπικρατεῖ κυκεῶν μεταξὺ τῶν ιστοριογράφων καὶ μάλιστα τῶν σοφωτέρων, ἄλλα μὲν ἔγραφεν ὁ εἷς, ἄλλα ὁ ἕτερος, πολλὰ δὲ ἀνδραγαθήματα τῶν ὀπλαρχηγῶν παρεσιωπήθησαν (ἢ ἐξετέθησαν ἀδιαφόρως) μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ αἱ σημαντικώτεραι μάχαι τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου. Προβαίνομεν δὲ εἰς τὰς ἀποδείξεις μας. Οὕτω παρ. χάριν ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς ιστορίας καὶ βλέπομεν τὸν Ῥάγκον ἐπανερχόμενον εἰς τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ (βρα σελ. 202 Πρόκες—Ὀστέν τόμ. 1), κατέλαβε δὲ τὸ Μακρυνόρος (σελ. 364), τί ἐγένετο ὁμῶς ἀπολύτως οὐδὲν ἀναφέρει· ὅτε δὲ εἰς τὸ Αὐτὶ (σελ. 61 τοῦ αὐτοῦ), καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν συνθηκολόγησιν μετὰ τῶν Τούρκων ἐν τῇ καταστροφῇ τοῦ Πέτα (σελ. 771 Παπαρρηγ.), ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἰσμαήλ Πλιάσα, ὅτε οὗτος συνεχέντρωσε 10—12,000 Ἀλβανούς (βρα σελ. 317, τόμ. 1). Ῥίψατε ἐν βλέμμα καὶ ἐν σελ. 598, 604, 605 τοῦ Μενδελσῶνος (μετάφ.

¹ Ἐκ τοῦ ἐν Δραγαμέστῳ ἀρχιστρατηγείου ὁ Τζούρτζ, καθὰ ἐκ τῶν πρὸς τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον ἐγγράφων του ἐμφαίνεται, ὑπέγραψε τὰς διαταγὰς του, ὅτε μὲν ἄλλοτε, ὅτε δὲ διὰ τοῦ Στρατηγοῦ Δεντζέλου. Παραθέτομεν δ' ἐν τέλει μίαν ἐπίσημον διαταγὴν του ἀρκετὰ νόστιμον, ἀπευθυναμένην τῷ Στρατηγῷ Ῥάγκῳ, δι' ἧς ὁ Τζούρτζ γράφει νὰ μὴ τῷ πέμπῃ πλέον ἐντὸς σάκκων κεφαλὰς Τούρκων, οὐδὲ ὄρμαθὸν ὡτα τετυπημένα ἐν εἶδει *σαπέλας* σύκων, διότι ἡ πρᾶξις αὕτη εἶναι Βανδαλικὴ καὶ Τούρκικη καὶ τὸν δυσαρρεστῆ σφόδρα· μόνον δὲ θέλει νὰ τῷ πέμπῃ τοὺς ζωγρηθέντας ἐχθρούς.

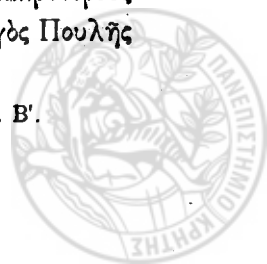

Βλάχου), οὐδεμίαν μνείαν ποιῶντος ἢ περὶ ἀρχηγίας Ἀγραφῶν. Ἄλλαχού ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Οἰκονόμου (σελ. 593) βλέπομεν τὸν Ῥάγκον ἐπανερχόμενον ἐκ τῆς Πελοποννήσου μετὰ τῶν Μίττου Κοντογιάννη, Λάμπρου Βείκου καὶ εἰσερχόμενον μετὰ τὰ σώματά των ἐν Μεσολογγίῳ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἀπὸ 13—23 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους¹. Πολλαχού δὲ καὶ οὗτος τὸν ἀναφέρει εἰς μάχας ἐτέρας, καὶ παρασιωπᾷ τὰς σημαντικωτέρας αὐτοῦ.

Θεωροῦντες ὅθεν ἄσκοπον νὰ κάμωμεν μνείαν πλείστον ὄσων ἐτέρων παραπομπῶν, οὐσιωδῶν μὲν, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ θέματος ἡμῶν, ἐκ τῆς Ἱστορίας τοῦ ἀοιδίμου Σπυρίδωνος Τρικούπη, ἐν ἣ παρατηρεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον λαμβάνοντα μέρος ἀνὰ τὴν Ῥούμελην εἰς διαφόρους μάχας, μὴ ἐξιστορουμένας λεπτομερῶς, περιοριζόμεθα ἤδη μόνον ν' ἀναφέρωμεν δύο τῶν οὐσιωδεστέρων μαχῶν, τὴν τοῦ Μακρυνόρου καὶ τὴν τῶν Συρρακιωτῶν (Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου), ἐκ τῶν ὁποίων τὴν μὲν πρώτην πιστότατα ἐξιστορεῖ ὁ τε ἀείμνηστος σεβαστὸς ἀνὴρ Τρικούπης καὶ ὁ Φιλῆμων Ἰωάννης, παραλειφθέντων ἀξίων λόγου ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ ἱστοριογράφου κ. Παπαρηγοπούλου, τὴν δὲ δευτέραν, ἤτοι τὴν τῶν Καλαρρυτῶν, καθ' ἡμᾶς, οὐχὶ ὀρθῶς, διότι ἐπλανήθη, φαίνεται, καὶ ὁ ἀοιδίμος Τρικούπης γράψας ὅτι «ὁ ὄπλαρχηγὸς Ῥάγκος ἔφυγε μετὰ τῶν ἐπιλοίπων ἐν τῇ καταστροφῇ ἐκείνῃ, μείναντος μόνου τοῦ Γεορμπαλωμένου μετ' 7 παλληκάρια!» (Ῥορὰ καὶ Ἑλλην. Χρον. καὶ Κούμαν οὐδεμίαν μνείαν ποιῶντα περὶ τούτου).

Ἰδοῦ π.χ. τί λέγει ὁ Τρικούπης ἐν σελ. 214 τόμ. 1, ἅτινα ἀποσπῶμεν, ὡς παραλειφθέντα ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ κ. Παπαρηγοπούλου, ἀναφερόμενα δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου κ. Φιλῆμονος, παρασιωπηθέντα δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιλοίπων ἱστοριογράφων. «Δεινὰ ἔπαθον μετὰ τὴν λαμπρὰν μάχην τοῦ Μακρυνόρου οἱ Τούρκοι, ὅπου ὁ σὺν αὐτοῖς στρατεύων ὄπλαρχηγὸς Πουληῆς

¹ Ῥορὰ καὶ Κρέμου Γεν. Ἱστορ. σελ. 863—864, τόμ. Δ', Μέρ. Β'.

«έζωγρήθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Γιαννάκην Ῥάγκον καὶ ἐθανατώθη¹.
 Ὁ ἀείμνηστος ἱστορικός Ἰωάννης Φιλλήμων ἐν τόμ. Γ', σελ.
 349, § 2 τῆς ἱστορίας τοῦ ἀντιδοξεῖ πρὸς τὸν ἀείμνηστον Τρι-
 κούπην καὶ περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴν ἐν τῷ χωρίῳ Αὐτὶ μάχην
 τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου, ἐν ἣ καὶ ἐζωγρήθη ὁ ὄπλαρχηγὸς Που-
 λῆς. Ἴδου τί λέγει· «Ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰσμαὴλ Πλιάσας² ἔδο-
 » κίμασε κατόπιν ἴν' ἀπέλθῃ ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ δι' ἄλλου παρὰ
 » τὸν Θύαμον μέρους πολεμηθεὶς ὁμως ἐν τῷ χωρίῳ Αὐτὶ παρὰ
 » τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Ἰωάννου Ῥάγκου ἐζημιώθη καὶ ἀπέτυχε.
 » Κατὰ τὴν συμπλοκὴν, ἐπιλέγει, ταύτην ἐζωγρήθη συμμαχῶν
 » μετὰ τῶν ἐχθρῶν ὁ ὄπλαρχηγὸς Πουλῆς³, ὃν ἐθανάτωσαν οἱ
 » Ἕλληνες κτλ. Μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα οἱ Ἀκαρνανεὶ καὶ
 » μέρος τῶν Σουλιωτῶν κατέλαβον διαφόρους ἀναγκαίας θέσεις,
 » ὁ μὲν Μάρκος Βότσαρης τὸν Ἅγιον Δημήτριον, ὁ δὲ Βακόλας,
 » ὁ Δημήτριος Κοτιλίδας καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ῥάγκος⁴ τὴν
 » Πλάκαν, ὁ δὲ Γιαννάκης Ῥάγκος τὸ Διπόταμον εἰς τοῦ Πα-
 » παστάθη».

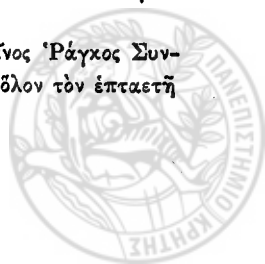
Ἄσφ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν Καλαρρῦταις καὶ Συρράκω καταστρο-

¹ Ἐν τῇ ἄνω μνημονευθείσῃ μάχῃ, ὡς ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτοῦ ἐνδείκνυται ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος μὲ ὄλην τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιθετικὴν θραῦσιν διέ-
 τρεξε τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

² Ὁ Ὄθωμανὸς οὗτος ἀρχιστράτηγος ὄντως προσεπάθησε νὰ εἰσέλθῃ μετὰ
 πεντακισχιλίων Ὄθωμανῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ, δὲν ἐγένετο δὲ συμπλοκὴ, ἀλλὰ σο-
 βαρὰ μάχῃ, διότι ὑπέστη σημαντικὰς ἀπωλείας καὶ ὠπισθοχώρησεν, ἀπορού-
 μεν δὲ πῶς καὶ ὁ σεβαστὸς κ. Φιλλήμων ἀναγράφει μόνον ὅτι ἐζημιώθη καὶ
 ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ του, ἀφ' οὗ ἐζωγρήθη καὶ εἰς τῶν καλῶν ὄπλαρχηγῶν
 Πουλῆς.

³ Διαμφισθητεῖται ἐὰν ὁ ὄπλαρχηγὸς Πουλῆς κατὰ τὴν ἐν Αὐτὶ μάχην τοῦ
 Ῥάγκου ἐζωγρήθη καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ ὑπὸ τῶν Ὄθωμανῶν.
 Ὁ δὲ ἀείμνηστος κ. Φιλλήμων ἀναφέρει ὅτι πρῶτος μάλιστα ἔδωκε ψῆφον κα-
 ταδικαστικὴν κατὰ τοῦ ὄπλαρχηγοῦ τούτου, ἵνα θανατωθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων
 ὁ πατριώτης αὐτοῦ Ἀθανάσιος Καστανᾶς.

⁴ Τυγχάνει ἀδελφὸς τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ὁ Κωνσταντῖνος Ῥάγκος Συν-
 ταγματάρχης, ὅστις μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπρομάχησε καθ' ὄλον τὸν ἑπταετῆ
 ἱερὸν ἀγῶνα.

φην ἐν σελ. 215 τόμ. 1 Ἱστορίας Τρικούπη ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς: «Ὅτε οἱ Συρρακιῶται ὑποκινηθέντες ὑπὸ τῶν θελόντων »τὴν διάχυσιν τῆς ἐπαναστάσεως Προκρίτων Κ. Τουρτούρη, Π. »Σγούρου, Ἰωάννου Κωλέττη καὶ Νικολάου Γιαννιώτη προσε- »κάλεσαν κρυφίως εἰς βοήθειάν των τὸν ὄπλαρχηγὸν Γιαννάκην »Ῥάγκον καὶ ἀπέκλεισαν ἐπὶ δύο περίπου ἑβδομάδας πρὸ τῆς »μάχης τοῦ Πέτα τοὺς ὑπὸ τὸν Πρεμέτην ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, »ὄτε αἰφνης ἐκ στενοῦ καὶ ἀνυπόπτου μέρους, ἐπελθόντος τοῦ »ἐχθροῦ, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς πάντας ἀπελπισθέντας καὶ κα- »ταφοβηθέντας, ὡς καὶ τὸν ὄπλαρχηγὸν Ῥάγκον, μόνον δὲ »ὁ Γερομπαλωμένος Συντεκνιώτης ἔμεινε πολεμῶν ἐφ' ἰκανὴν »ῶραν μὲ 7 παλλικάρια» (sic).

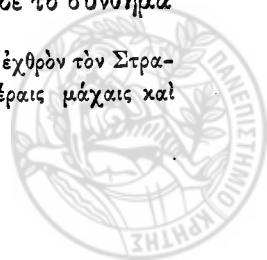
Τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν οὐδαμοῦ ἀπηντήσαμεν περὶ τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου, οὔτε εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Μάγερ Ἑλλήν. Χρον. ἀναφέρεται, οὐδὲ καὶ ὁ Κούμας ἀναφέρει τι περὶ Γερομπαλωμέ- νου, ἐὰν δὲν ἀπατᾷ ἡμᾶς ἡ μνήμη, ὅτι οὗτος ἔμεινεν εἰς τὴν πυρπόλησιν τῶν Καλαρρυτῶν καὶ ὁ ὄπλαρχηγὸς Ῥάγκος ἔφυ- γεν. Οὐδὲ ἐν τῇ ἐπισήμῳ αὐτοῦ ἀλληλογραφίᾳ γίνεται μνεῖα περὶ Γερομπαλωμένου. Πῶς ἔγραψε καὶ ποῦ τὸ ἀπήντησεν ὁ ἀείμνηστος Τρικούπης τὸ ἀνωτέρω συμβάν ἀγνοοῦμεν. Ἴδου δὲ πῶς ὄντως ἔλαβε χώραν ἡ καταστροφὴ τῶν Καλαρρυτῶν, ὅπερ καὶ ὁ ἀείμνηστος Φιλήμων πιστῶς ἐξιστορεῖ, ἀλλὰ καὶ οὗτος ποιεῖται μνεῖαν περὶ φυγῆς τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, φαίνεται, ἐν λεπτομερείᾳ καὶ τὰ αἰτία.

Ἐν τῇ τῶν Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου γνωστῇ καταστροφῇ, ὅτε κατόπιν μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ἐπυρπο- λήθησαν καὶ μετεβλήθησαν εἰς τέφραν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν αἰ κυριώτεραι αὐταὶ κωμοπόλεις, ὁ Μάρκος Βότσαρης εἶχε συλλά- βει περὶ μεσοῦντα Ἰούνιον τὸ σχέδιον, ὅπως καταλάβωσιν ὁ μὲν Γῶγος καὶ Κουτελίδας τὰ Κατσανοχώρια, ὁ δὲ Ῥάγκος μετὰ τοῦ Στουρνάρη τὰς κωμοπόλεις Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου, ὁ ἴδιος δὲ Μάρκος Βότσαρης μετὰ τῶν Σουλιωτῶν νὰ ἐπιπέσῃ

κατὰ τῶν Τούρκων ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλ' ἀγέτρεψε τοῦτο ἢ ἐναντίον τῆς συνθήκης τῆς Γλυκῆς εισβολῆ τῶν Τσάμιδων ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Σουλίου, καὶ ἠναγκάσθη ὁ ἀείμνηστος ἔνδοξος Βότσαρης ν' ἀποσυρθῆ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ. Οἱ κάτοικοι ὁμῶς λαβόντες βοήθην τὸν ὀπλαρχηγὸν Γιαννάκη Ῥάγκον (ἐπιλέγει ὁ ἀείμνηστος Φιλήμων ἐν σελ. 149 τόμ. Δ') φανεροὶ ἐγένοντο ἐπαναστάται καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν Ἰμβραχῆμ Πρεμέτην ἀπέκλεισαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν. Μετὰ πολιορκίαν δὲ δεκαήμερον ἀνεχώρησεν ἀβλαβῆς ὑπὸ συνθήκην.

Ἄλλὰ μαθὼν τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ὁ Χουρσὴτ Πασσᾶς ἐφρηνητίασεν οὐ μόνον βλέπων τόλμην μεγάλην, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποδίδων ταύτην εἰς ὑπενέργειαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Παραχρῆμα δ' ἀπηύθυνε δύναμιν σημαντικὴν ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Ἰσμαῆλ Πλιάσαν¹ ἐνωθέντα καθ' ὁδὸν μετὰ τοῦ Ἰμβραχῆμ Πρεμέτη, ἔχοντας περὶ τοὺς δισχιλίους Ὀθωμανούς. Ὁδηγήθησαν δὲ δι' ἀνυπόπτου καὶ στενοῦ μέρους καὶ πολιορκηθεὶς ὁ Ῥάγκος κατενόησεν ὅτι συλληφθήσεται ζῶν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπέδρα νύκτωρ χωρὶς νὰ φονευθῆ, διεσχορπίσθησαν δὲ οἱ Συρρακιῶται τῆδε κάκεισε καὶ γυναῖκες καὶ τέκνα. Ὁ ἀείμνηστος Φιλήμων καὶ ὁ ἀξιοσέβαστος Τρικουῆς δὲν ἐξιστοροῦσιν ἐν λεπτομερείᾳ διατὶ ἐδόθη εἰς φυγὴν καὶ πότε ἐφυγεν ὠρισμένως. Διότι μόλις ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος κατενόησεν ὅτι ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν Ὀθωμανῶν ἀρχιστρατῆγων καὶ ἰδίως τοῦ Ἰσμαῆλ Πλιάσα πολιορκεῖται, καὶ μὴ ἔχων δύναμιν καθόσον οἱ Συρρακιῶται κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ καὶ τὸν ἐγκατέλειπον, ἀναμείνας δὲ ὅπως τῷ ἀποσταλῆ βοήθεια καὶ μείνας ἔς τὰ κρύα τοῦ λουτροῦ, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, ἀπῆλθε, διότι ἀναμφιλέκτως θὰ συνελαμβάνετο ζῶν, ὡς ὁ ὀπλαρχηγὸς Πουλῆς εἰς τὴν κατὰ τὸ Ἀφτί μάχην τοῦ Ῥάγκου, ἔδωκε δὲ τὸ σύνθημα

¹ Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀρχιστράτηγος οὗτος ἐθεώρει ἀμείλικτον ἐχθρὸν τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον, διότι συνεπλάκη, ὡς ἄνω ἐρρήθη, καὶ ἐν ἐτέραις μάχαις καὶ εἰς τὴν μάχην Ἀφτί.

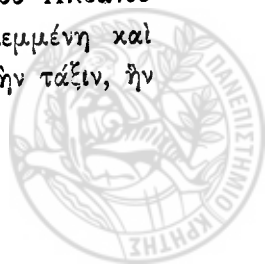

είς τούς μείναντας ὀλιγίστους Συρρακιώτας καί ἀπεχώρησε σώ-
σας καί γυναικόπεδα. Ἄλλ' ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατα-
στροφῇ τῶν χωρίων τούτων, ἐπαναλέγομεν, ὅτι δὲν ἀπώλεσε τὸ
θάρος, ἀφ' οὗ εἶχε πολιορκῆται ἐπὶ δέκα ἡμέρας τὸν Ἰμβραχῆμ
Πρεμέτην ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, τούναντίον δὲ
ἡ ἀποχώρησις του αὐτῆ ἐπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῶν Βαρνακιώτου
καί Τζαβέλλα, εἰπόντων ὅτι ἄνευ ἀποτελέσματος θὰ συναλαμ-
βάνετο καί θὰ ἐφρονεῦετο. Ὁθεν, καθ' ἡμᾶς, στρατηγικὸν πνεῦμα
καί ἐν αὐτῇ τῇ περιπτώσει ἐπεδείξατο. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ ὁ Γερο-
μπαλωμένος κατώρθωσε νὰ μείνη ἐφ' ἰκανὴν ὥραν καί νὰ πο-
λεμήσῃ μὲ ἐπτὰ παλλικάρια ταῦτα τὰ θεωροῦμεν μυθώδη. (Ἄς
μᾶς παρουσιάσωσι δὲ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐπίσημα ἔγγραφα ἢ καί
ἱστορίας ξένων συγγραφέων διὰ νὰ πεισθῶμεν ὅπωςδῆποτε περὶ
τούτου).

Ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς George Finlay πραγματευόμενος περὶ
Καλαρρυτῶν καί Συρράκου (ἀρχηγοῦντος τοῦ Ῥάγκου) μεταξὺ
τῶν ἄλλων ἐν σελίδι 199, τόμῳ 6, γράφει τὰ ἐπόμενα :

«But Khurshid, alarmed for his communications with Thes-
saly, sent the Mussulmans *powerful reinforcements* which
»enabled Ibrahim Premeti to drive back the *armatoli* of
»RHANGOS, and to regain possession of Syrako and Kalari-
»tes. The conduct of this Albanian officer was extremely
»prudent, and he succeeded in restoring tranquillity and
»order in the district over which his authority extended».

Ἦτοι, «Ἄλλ' ὁ Χουρσίτ Πασᾶς φοβηθεὶς διὰ τὴν μὲ τὴν
Θεσσαλίαν συγκοινωνίαν ἀπέστειλε τοῖς Μουσουλμάνοις ἰσχυ-
»ρὰς ἐπικουρίας, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ἰβραῆμ Πρεμέτης ἠδυνήθη
»νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς ἀρματωλοὺς τοῦ Ῥάγκου καί καταλάβῃ
»τὸ Συρράκον καί Καλαρρύτας. Ἡ διαγωγή τοῦ Ἀλβανοῦ
»τούτου ἀξιοματικῶς ἦτο καθ' ὑπερβολὴν περισκεμμένη καί
»κατώρθωσεν ἵνα ἐπαναφέρῃ τὴν ἡσυχίαν καί τὴν τάξιν, ἣν
»ἐξουσίαζε».

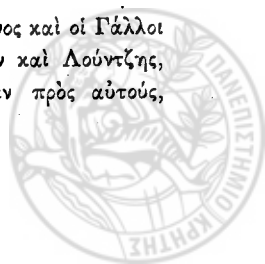
Ὡστε, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, καὶ αὐτὸς ὁ ἱστορικὸς Φίνλεϋ δὲν ποιεῖται μνείαν περὶ ἀπωλείας θάρρους τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ἐν τῇ τῶν Καλαρρυτῶν καὶ Συρράκου καταστροφῇ, ἀλλ' ὅτι κατόπιν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν ἐπικουριῶν »κατώρθωσεν ὁ Ἰβραήμ Πρεμέτης νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς ἄρματωλοὺς τοῦ Ῥάγκου καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν. Οὐτε ὁ Γερομπαλωμένος ἀναφέρεται ὅτι ἔμεινε. (Ὅρα καὶ τὸν Ἄγγλον Gordon μετάφρασιν εἰς τὴν Γερμανικὴν ὑπὸ Johann Wilhelm Zinkeisen, ταῦτά περίπου ἀναφέροντα¹).

Ἐτερον οὐκ ὀλίγον σοβαρὸν ὁ σεβαστὸς παρ' ἡμῖν κ. Παπαρηγόπουλος ἐν σελ. 764 τόμ. 5ῳ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας του, παραλείπει τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον λαβόντα ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν λαμπρὰν μάχην τῆς Λαγκάδος, τοῦτο δ' ἐλέχθη ἐπίσημως ἐν τῇ τότε Βουλῇ καὶ ἀναγράφεται καὶ παρ' οὐδενὸς τῶν τότε ἀγωνιστῶν ἀντεκρούσθη, ἐν ᾧ καὶ ὁ ἀοίδιμος Τρικουπῆς ἐν σελ. 210 τόμ. Γ' ἀναφέρει ῥητῶς τὸν Ῥάγκον οὐ μόνον εἰς τὸ Ἄφτι ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Λαγκάδα.

Ἐν τῇ μνημονευθείσῃ σελ. 764 ἰδοὺ τί γράφει ὁ κ. Παπαρηγόπουλος, ἅτινα ἀποσπῶμεν «ὁ Ἰσμαήλ Πλιάσας ὀρμώμενος »ἐξ Ἄρτης ἠγωνίσθη νὰ ἐμβάλη εἰς Ἀκαρνανίαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθη εἰς μὲν τὴν Λαγκάδα ὑπὸ τοῦ Γώγου Βακόλα, εἰς δὲ τὸ »Ἄφτι ὑπὸ τοῦ Γιαννάκη Ῥάγκου». Ἦδη δυνάμεθα ν' ἀπευθύνωμεν, φρονοῦμεν, τὴν ἐρώτησιν· ποῖος ἐκ τῶν δύο σοφῶν καὶ σεβαστῶν ἱστοριογράφων ἐξιστορεῖ ἐν πλήρει ἀληθείᾳ τὰ γεγονότα;

Δὲν πιστεύομεν νὰ θεωρηθῇ ἔπαρσις, ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἡ εἰσβολὴ δὲν ἐγένετο ταυτόχρονος καὶ ἐκ τῆς Λαγκάδος καὶ ἐκ τοῦ Ἄφτι, ὁ δὲ Στρατηγὸς Ῥάγκος διεδραμάτισε τὸ σπουδαιότερον μέρος ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς μάχαις. Μετέβη δ' εἰς

¹ Ἐθεωρήθησαν ὡς πιστῶς γράψαντες περὶ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος καὶ οἱ Γάλλοι καὶ Ἴταλοι Ῥαφενέλ, Ῥαιμπώ, Βουτιέ, Ἀρλιότης, Πελλιῶν καὶ Λούντζης, πλὴν καὶ οὗτοι, καθ' ἡμᾶς, μὲ ὅλην τὴν ὑπόληψιν ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτοὺς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον γριφωδῶς ἔγραψαν.

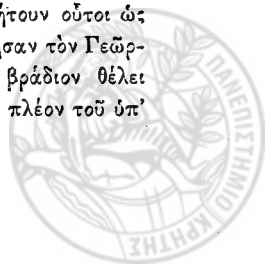

τὸ Ἄφτι, ὡς λέγει ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος, ἔνθα ἐζωγράφθη καὶ ἐθανατώθη ὁ ὄπλαρχηγὸς Πουλῆς ὑπὸ τὸν Ῥάγκον μετὰ τὴν μάχην ὅμως τοῦ Μακρυνόρου. Ταῦτα δύνανται νὰ διαλευκανθῶσιν ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ἱστοριογράφων, ἐὰν ἐρεῖδωνται ἐπὶ ἐπιστήμων εἰδήσεων, διότι ἡμεῖς ἔχομεν ἐπιστολάς καὶ ἐκ τῆς Λαγκάδος καὶ ἀπὸ τὸ Ἄφτι.

Τὸ παράδοξον εἶναι πῶς ὁ Οἰκονόμου ἐν τῇ ἱστορίᾳ του τῇ αὐτῇ ἐποχῇ ἐκσφενδονίζει, ὡς εἰπεῖν, τὸν Ῥάγκον ἐκ τῆς Ρούμελης εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τ' ἀνάπαλιν. Αἱ μάχαι οὐ μόνον αἰ ἐν Κρεμυδίῳ καὶ Νεοκάστρῳ τῆς Μεσσηνίας (ἄρα Βρετὸν κατωτέρω), ἀλλὰ καὶ αἰ σημαντικώτεραι Χαλάσματα, Κριθάρια, Μελισσουργούς, Ἄγναντα, Σκορετζιάννα καὶ τελευταῖον ἢ ὄντως ἀξία ἐν ἐκτάσει περιγραφῆς μάχη τοῦ Σταυροῦ κατὰ ἑπτὰ χιλιάδων ὀθωμανῶν, ἔνθα ἔγεινε παντελὴς καταστροφή τοῦ ἐχθροῦ, αὗται παρασιωπῶνται, ὁ δὲ Στρατηγὸς Ῥάγκος φαίνεται ξένος ἐν πλείσταις ἱστορίαις τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν μαχῶν, ἐνῶ αὗται σχεδὸν αὐτῷ ἀποκλειστικῶς ὀφείλονται, μόνον δὲ ὁ λόγιος Βρετὸς ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τῷ ἐκδοθέντι, ὡς γνωστὸν, ἐν Παρισίοις τῷ 1866 ἀναφέρει τινὰς τούτων, ἴσως παραλαβὼν ταύτας ἐκ τῶν Ἑλλήν. Χρονικῶν ἢ ἐτέρων πηγῶν. Παραθέτομεν δὲ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ὅσα γράφει ὁ Βρετὸς ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τούτῳ σελ. 373 τοῦ ἔτους 1866.

«Ῥάγκος (Ἰωάννης). Υἱὸς τοῦ περιωνύμου Γεωργίου Ῥάγκου¹,

¹ Ἀγνοοῦμεν διατί ὁ ἀείμνηστος Βρετὸς δὲν ἐξιπτόρησε ἐν πλήρει λεπτομερείᾳ τὰ κατὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πατρὸς τοῦ Στρατηγοῦ Γιαννάκη Ῥάγκου, τοῦ Γεώργου Ῥάγκου. Ὁ Γεώργος Ῥάγκος καθ' ὅλον τὸν ἀρματωλικὸν αὐτοῦ βίον ὑπεστήριξε πρὸ πάντων τοὺς συμμεριζομένους τὴν γνώμην καὶ τὰ φρονήματα αὐτοῦ, εἴτε συγγενεῖς ἦσαν, εἴτε πατριῶται, ὑπέπεσε δὲ τέλος εἰς τὴν μῆνιν τινῶν ἐξαδέλφων του, πρὸς οὓς ἤθελε νὰ ἐπιβάλλητε καὶ νὰ ὑπερέχη, κατ' ἀκολουθίαν οὗτοι ἐφθόνουν αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ἀπληστίαν αὐτοῦ ἕνεκα τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σημαντικῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἣν διημφισβήτησαν οὗτοι ὡς κακῶς κηθεῖσαν. Ὑπὸ τῶν αἰτιῶν τούτων ἀφορμώμενοι ἐδολοφόνησαν τὸν Γεώργον Ῥάγκον, ἔχοντες τὴν ἀκράδαντον πεποιθήσιν, ὅτι ὅσῳ ἢ βράδιον θέλει περιέλθει αὐτοῖς πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν ἐκέκτητο καὶ θ' ἀπαλλαγῶσι πλέον τοῦ ὑπ'

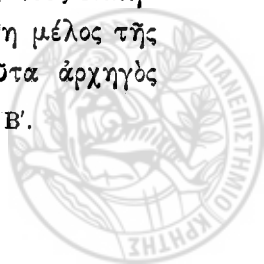

» ἀρματοῦ καὶ καπιτάνου ἦτοι ἀρχηγοῦ τῶν Ἀγράφων, ἐγεν-
» νήθη τῷ 1790 ἐν Συντέκνῳ τῆς Ἐπαρχίας Βάλτου. Τῷ δὲ
» 1808 συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, κατα-
» διώξαντος τὴν οἰκογένειάν του, δι' ἣν ἔδωκεν ὑπεράσπισιν εἰς
» τοὺς ἐχθροὺς του Κίτσον Μπότσαρην καὶ Παλάσκαν καταφυ-
» γόντας εἰς Ἀγίαν Μαύραν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλῆ Πασᾶς βλέπων
» τὴν ἀναρχικὴν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Βάλτου καὶ τὰς κατα-
» δρομὰς τῶν κλεπτῶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις του, ἀπεφυλάκισε
» τὸν Ἰωάννην Ῥάγκον μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἀποδοὺς αὐτῷ
» ἐξουσίαν καὶ τιμὰς, ὧν ἀπήλαυεν ὁ πατὴρ του, ἐξ οὗ ὁ Ἰωάν-
» νης ὠφέλησε τὰ μέγιστα τὸν σατράπην τῶν Ἰωαννίνων, ἀπο-
» καταστήσας τὴν ἡσυχίαν. Πεσόντος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἰς τὴν
» ὄργην τοῦ Σουλτάνου τῷ 1820, ὁ Ῥάγκος μυθεῖς ἤδη εἰς τὸ
» μυστήριον τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας, καὶ διατελῶν ἐν ἐξουσίᾳ ἐξε-
» στρατεύσεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν ὅτι πηγαίνει ὑπὲρ τοῦ πο-
» λιορκουμένου Ἀλῆ Πασᾶ κατὰ τῶν πολιορκούντων βασιλικῶν
» στρατευμάτων, πράγματι δὲ πρὸς ἀναρρίπισιν τῆς Ἑλληνικῆς
» ἐπαναστάσεως, ἧτις ἐκκραγεῖσα εὔρεν αὐτὸν πρόθυμον ἀντιλή-
» πτορα, συνεννοηθέντα καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν τοῦ
» Σουλίου, καὶ τὰ μέγιστα συντελέσαντα εἰς τὴν παραδό-

αὐτῶν θεωρουμένου τυράννου των. Ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος, παῖς ἔτι, ἠγνόει παν-
τελῶς τὴν λαβοῦσαν χώραν κατὰ τοῦ πατρὸς του δολοφονίαν. Δεκαοκταετῆς
περίπου τὴν ἡλικίαν γενόμενος, διεπυθάνετο παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του
περὶ τοῦ οἰκτροῦ καὶ ἀδίκου θανάτου τοῦ πατρὸς του, ἐφ' ᾧ ἤρξατο νὰ πνέῃ ἐκ-
δικησιν κατὰ τῶν δολοφόνων αὐτοῦ, οὓς ἠμολογητέον ὅτι ὑπέθαλπεν ἐν μέρει
καὶ ὁ τόπος κρύφα καὶ οἵτινες, ὡς ἄνω ἐρρήθη, ἐτύγχανον σχεδὸν πάντες ἐξά-
δελφοὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ περὶ τοὺς πέντε τὸν ἀριθμὸν καὶ οὓς ἀνεκάλυψεν, ἀφ'
οὗ δ' ἐσχημάτισε ἐδραϊὰν πεποιθήσιν περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτῶν, συνέλαβεν ἐν τῷ
νῷ τὴν ἰδέαν νὰ τοὺς κατασφάξῃ, λόγῳ ἐκδικήσεως, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρὸς
του, τοῦθ' ὅπερ πιθανολογεῖται, ὅτι ἐπραξε λίαν τεχνηέντως τραπεῖς εἶτα ἐπὶ
τὸν ληστρικὸν βίον. Λυπούμεθα διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου
ἐν Μεσολογίῳ ἀπωλέσθησαν μετὰ τῶν μεγάλῃς σημασίας ἐτέρων ἐγγρά-
φων του καὶ τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, ἵνα φέρωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὰ ὀνόματα
αὐτῶν, ὡς καὶ ἀκριβεῖς ἐτέρας λεπτομερείας περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ἀνδρός.
(Τ' ἀνωτέρω, ἐννοεῖται, ὅτι ἔλαβον χώραν πρὸ τῆς ἱεράς ἐπαναστάσεως).

»σιν τοῦ φρουρίου τοῦ τόπου τούτου εἰς τοὺς Σουλιώτας
»κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ λαβόντος τὴν ἐπιστολὴν τοῦ
»Ἰω. Καποδίστρια, διευθυνθεῖσαν πρὸς τὸν Ἰω. Ῥάγκον διὰ τοῦ
»Χρηστοδούλου Οἰκονόμου. Μετὰ ταῦτα συνενωθεὶς μετὰ τοῦ
»Γώγου Μπάκολη, καπιτάνου τοῦ Ῥαδεβιζίου, ἐπολέμησεν ἐν
»Σταυρῷ κατὰ 7,000 Τούρκων, ἐξ ὧν ἔπεσον οἱ πλείστοι. Τῷ
»δὲ 1822 συστηθείσης τῆς τοπικῆς γερουσίας ἐν Ἀγρινίῳ τῆς
»δυτικῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰωάννης διωρίσθη ὑπ' αὐτῆς ἀρχηγὸς τῆς
»κατὰ τῆς Θεσσαλίας ἐκστρατείας, ὅπου μαχόμενος εὐδοκίμη-
»σεν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην. Τῷ
»1823 διωρίσθη στρατηγός, ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς τότε κυβερ-
»νήσεως νὰ καταδιώξῃ τὸν Καραϊσκάκην ἀποστατήσαντα. Κατὰ
»τὸ 1824 συνδρομῇ τοῦ Βαρνακιώτου ἠδυνήθη ὁ Ῥάγκος νὰ
»σώσῃ τὸ Μεσολόγγιον ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου ἐκ τοῦ
»πολυαριθμοῦ στρατοῦ τοῦ Ὁμέρ Πασσᾶ. Μετὰ ταῦτα, συν-
»ελεύσεως γενομένης ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τῆς
»δυτικῆς Ἑλλάδος, ὁ Ῥάγκος ἐξελέχθη πληρεξούσιος τῶν
»ὀπλων, ἀντιπροσωπεύσας αὐτὰ εἰς τὴν ἐν Ἄστροι
»ἐθνοσυνέλευσιν. Εἰσβαλόντος δὲ τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ εἰς τὴν
»Πελοπόννησον, προσκληθεὶς ὁ Ῥάγκος ὑπὸ τῆς Ἑλλην. Κυβερ-
»νήσεως, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Κωντουριώτου μετέβη
»ἐκεῖσε καὶ πολεμήσας κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς ἐνίκησεν ἐν
»Κρεμυδίῳ καὶ Νεοκάστρῳ τῆς Μεσσηνίας μετὰ διαφόρων ἄλλων
»ὀπλαρχηγῶν. Πεσόντος δὲ τοῦ Μεσολογγίου τῷ 1826, ὁ Ῥάγκος
»ἐπανῆλθεν εἰς Ἀχαρνανίαν μετὰ τοῦ φιλέλληκος στρατηγοῦ Ἀγ-
»γλου Ῥιχάρδου Τσούρτζ. Τῷ δὲ 1828 διορισθεὶς διὰ τὴν πολι-
»ορκίαν τῆς Ναυπάκτου, ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατάρχου
»Δημ. Ὑψηλάντου, μεθ' οὗ πολεμήσας τοὺς Τούρκους εἰς Ἀνη-
»φορήτην¹ τῆς Βοιωτίας καὶ ἀκολούθως εἰς Θήβας τοὺς ἐνίκη-
»σεν. Ἐπὶ Κυβερνήτου ὁ Ῥάγκος τῷ 1830 διωρίσθη μέλος τῆς
»ὀργανικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ στρατοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀρχηγὸς

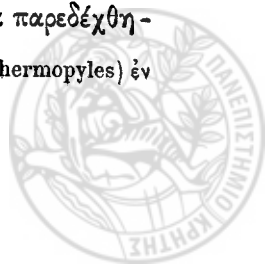
¹ Ὅρα Κρέμου Γεν. Ἱστορ. σελ. 464 καὶ 969 τομ. Δ' μέρ. Β'.

» τῆς Ἀττικῆς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου, καὶ ἔπειτα
» γενικὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἐνθα διεκρίθη
» διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ εἰσαχθείσης εὐταξίας καὶ τῆς καταστολῆς
» τοῦ Τσάμη Καρατάσου, ἀποστατήσαντος τῷ 1831. Ἐπὶ τῆς
» κυβερνήσεως τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια, ἐπελθόντος τοῦ
» ἐμφυλίου πολέμου, ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου. Ἐπὶ Ὀθω-
» νος ὁ Ἰωάννης Ῥάγκος ἐφυλακίσθη μετ' ἄλλων κατηγορηθεὶς
» ἐπὶ ψευδεὶ κατὰ τῶν καθεστώτων συνωμοσίᾳ· ἀλλ' ἠθωώθη.
» Ἐκ νέου δὲ κατὰ τὸ 1839 συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη ἐπὶ τῇ αὐτῇ
» ψευδεὶ προφάσει, διατελῶν πάντοτε ὑπὸ τὴν δυσμένειαν τῆς
» βασιλείας, ὡς ἄλλοτε θερμὸς κυβερνητικὸς, ἐξ οὗ ἠναγκάσθη
» νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Τέλος ἐπὶ τῆς βασιλείας
» Γεωργίου τοῦ Α' διωρίσθη μέλος τῆς ἐπὶ τῶν ἀδικηθέντων
» ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος ἐπιτροπῆς.

Ἔτεροι μάχαι οὐκ εὐκαταφρόνητοι εἰς Πετρίλον, Κερασιὰ¹
καὶ εἰς Στεῦγκον (βρα σελ. 212 τῆς ἱστορίας Τρικούπη παραδόξως
μὴ ποιοῦντος λόγον περὶ Ῥάγκου) ἐνθα πρὸ πάντων ὁ Ἀλάμπης
τῆς Λαρίσσης ἐφρονεύθη. Κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐκστρατείαν,
εἰς ἣν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν μετέπειτα ἐνδοξὸν Στρατάρχην
Καραϊσκάκην (βρα ἐπίσης Rouqueville κατωτέρω) καὶ ὅπου
σμηνοσ, ἐχθρικῶν στρατευμάτων ἤρχετο πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν
Βούνεσι πολιορκουμένων, ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος κατετρόπωσεν
ὀλόκληρον ἐκείνην τὴν ἐχθρικὴν φάλαγγα (βρα ἐπισημ. ἐπιστολ.)
καὶ ἐζώγησε τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς Μεχμέτμπεην Χουρούπστα,
(ἀντιδοξεῖ ὁ Rouqueville διότι ἀναφέρει ἕτερον ἀπωλεσθέντα
πασᾶν), ὃν ἀπέστειλεν ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῶν Ἀγράφων· διατὶ
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἱστοριογράφων καὶ περὶ αὐτῶν δὲν γίνεται
σχεδὸν οὐδεμίᾳ ὀμιλίᾳ ἢ μόνον ὑπὸ τοῦ Πουκεβίλ, ἐν ᾧ καὶ
ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Βουλῆς καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγωνιστῶν
μετ' εἰλικρινεστάτης ἀληθείας ἐξετυλιχθησαν καὶ τὰ παρεδέχθη-

¹ Ὅρα Rouqueville (Part qu'il prend aux combats des Thermopyles) ἐν
σελ. 551—564, τόμ. IV.

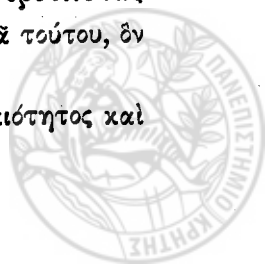
σαν και ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Μάγερ ἐν τοῖς Ἑλλήν. Χρονικοῖς; Ἡ μήπως ἐθεωρήθησαν αἱ μάχαι αὐται τοῦ Ῥάγκου μηδαμνηαί; Ἀφ' οὗ και αὐτὸς ὁ Πουκεβίλ σκοτεινὰ μὲν, διότι παραθέτει ὡς ἀπωλεσθέντα ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἕτερον πασᾶν, ἀλλ' ἐκθέτοντα ὀπωσδήποτε τὴν ἀλήθειαν, και. αὐτὰ τὰ Πρακτικὰ ὡς και τὰ Ἑλλήν. Χρονικά, ἅτινα θεωροῦνται ὡς τὴν πρώτην θέσιν κατέχοντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι ἐξεδίδοντο ἐν ὥρᾳ ἐπαναστάσεως, ἀναγράφουσι τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ μάχην τοῦ Ῥάγκου ὡς σημαντικωτάτην.

Ἴδου δὲ ὁ ἱστοριογράφος Πουκεβίλ δὲν ἀπέκρυψεν, ἀλλ' ἐπισφραγίζει τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα, ὅτι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ και ἐν Κερασιᾷ τὸν χιλιάρχον Κεφαλλῆνα Φωκᾶν και Καραϊσκάκην (ὡς προεῖπε και ὁ Στρατηγὸς Α. Μεταξᾶς κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐκ στρατείας). Ἀποσπῶμεν δὲ μόνον τὰ ἐξῆς [σελ. 551, τόμ. Δ'], οὗ σμικρὰν σημασίαν ἔχοντα. «On laissa après cette affaire cinq cents hommes à Kerachia sous les ordres Rhangos, Phocas et Karayscos. Tandis qu'on se porte dans la *Thessalie*, on s'avança jusqu'à Phanaraki de Tricale, ou l'on se battoit avec des chances diverses contre les Turcs qui perdirent *Alai Pacha de Moulalik et plusieurs officiers de distinction.*

Ἦτοι, «Ἐγκατέλειψαν μετὰ ταῦτα πενταχοσίους ἀνδρας ἐν Κερασιᾷ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ῥάγκου, Καραϊσκού και Φωκᾶ, ἐν ᾧ δ' ἐφέροντο πρὸς τὰ Θεσσαλικά πεδία προὔχώρησαν μέχρι τοῦ Φαναράκι τῶν Τρικκάλων, ἐνθα συνεπλάκησαν μετὰ διαφόρων περιπετειῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀπόλεσαν τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν Μουλαλικὴν και πλείστους ἀξιωματικούς διακεκριμένους.»

Ὡστε, ὡς Παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, παρελήφθη ὁ ζωγραθεὶς ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου *Μεχμέτμπεης Χουρρούπτας* και παρετέθη ὁ *Μουλαλικης*, διότι περὶ τοῦ Πασσᾶ τούτου, ὃν ἀναφέρει ὁ Πουκεβίλ, δὲν γνωρίζομεν νὰ εἴπωμέν τι.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη διεξήχθη μετὰ σπανίας γενναιότητος και

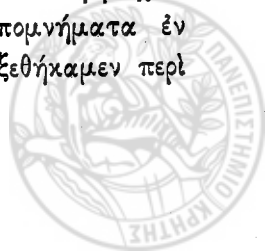

ὑπὸ τοῦ Σκαλτσοδήμου καὶ Κοντογιάννη. Ὁ δὲ Pouqueville ἐπιβεβαίωσεν ταῦτα γράφων παρακατιῶν ἐν τῇ αὐτῇ σελ. τὰ ἐξῆς: «Cette entreprise avait été conduite avec une rare bravoure par Scaltzodimos et Contoyannis qui sortirent ensuite des montagnes d'Agapha etc.

Ὁ Πρόκες.—Ὅσταν πραγματευόμενος ἐν σελ. 417 τόμ. 1 γράφει αὐτολεξεί περὶ Ῥάγκου τὰ ἐξῆς, ἅτινα ἀποσπῶμεν, ἵνα ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης πόσον ἀνακριβῶς καὶ ἕτερά τινα ἐγράφησαν. «Ἡ »πρὸ τοῦ τηλεβολοστασίου τοῦ Φραγκλίνου τάφος ἐπληρώθη »ἀρτίως διὰ δένδρων καὶ κλάδων. Ἄλλ' οἱ πολιορκούμενοι ἐπέ- »τυχον νὰ καύσωσιν αὐτά. Σχεδὸν δέ, ἐπιλέγει, ἀπώλεσαν τὸ »θάρος καὶ τινες αὐτῶν, ἐν οἷς μάλιστα οἱ ὀπλαρχηγοὶ »Ῥάγκος καὶ Τσόγκας, καίπερ ἐκτιθέμενοι εἰς τὸν ἔσχατον »κίνδυνον».

Ἐν ποίοις διπλωματικοῖς ἐγγράφοις ἀπήντησεν ὁ Πρόκες —Ὅσταν, ὅτι ὁ Ῥάγκος καὶ ὁ Τσόγκας ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ ἀπώλεσαν τὸ θάρρος, ἐν ᾧ ὁ Ῥάγκος ἦτο πανταχόθεν πολιορκη- μένος, ὥστε ἐὰν δὲν ὑπεξέφευγεν ὡς καὶ ὁ Τσόγκας ἀμφοτέροι θὰ ἐκαίοντο μὲ ὄλον τὸ παρακολουθοῦν αὐτοὺς σῶμα, διότι ἔστε- ροῦντο ἡμερῶν τροφῆς· ἀπεσκίρτησε δὲ συνωδᾶ τῇ ἀποφάσει τοῦ πολεμικοῦ Συμβουλίου καὶ ἔφερε μέγαν ἀντιπερισπασμὸν κατα- καύσας αὐθωρεὶ τὰς τροφὰς κτλ., ὡς ἄνω ἐρρέθη, καὶ συνάψας μάχας εἰς Λεσύνιον κλπ. (ἄρα καὶ ἐπίσημα ἐγγρ. Κολοκοτρῶνη). Τοιοῦτοτρόπως τὸ καλῶς διοικεῖν ἐνὸς στρατηγεῦ, ἵνα μὴ ἀπω- λεσθῇ ἄνευ ἀποτελέσματος θεωρεῖται ἀπώλεια θάρρους ;

Ταῦτα γράφοντες οὐδένα ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων σεβαστῶν παρ' ἡμῖν ιστοριογράφων ἐννοοῦμεν νὰ ψέξωμεν, οὐδὲ δύναται ποτε νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ ἐν τῷ νῷ ἡ ἰδέα, ὡς λέγει ὁ κ. Φιλαδέλφευς καὶ ἄλλοι, ὅτι αἱ ἱστορίαι ἐγράφησαν ἕνεκα συμπαθειῶν πρὸς πρόσωπα καὶ διὰ τοῦτο ἀπλαῖ ἀψιμαχία ἐξυμνήθησαν ἄλλων (ἄρα καὶ Κολοκοτρῶνη Ὑπομνήματα ἐν σελ. 122). Τῇ ἀληθείᾳ ὅμως ὅτι τὰ ὅσα ἐξεθήκαμεν περὶ

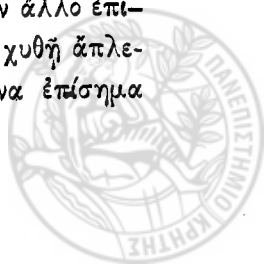

μαχῶν τοῦ Ῥάγκου βεβαίως ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν παρελείφθησαν ἢ κατὰ παραδρομήν. Διότι ἐπιτραπείτω ἡμῖν νὰ εἰπωμεν ὅτι ὅσῳ σοφὸς καὶ ἂν ἦ εἰς ἱστοριογράφος δὲν δύναται νὰ συγγράψῃ, καθ' ἡμᾶς, μίαν ἱστορίαν ἐν πλήρει λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ χωρὶς νὰ τῷ διαφύγῃσι καὶ πολλὰ ἄξια λόγου ἱστορικὰ γεγονότα.

Ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ἦτον εἰς τῶν ἐπιζησάντων πλουσιωτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε χρήματα εἶχε νὰ δώσῃ, ἵνα γράψῃσι πλεῖστα ὅσα ἀνέκδοτα περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαχῶν (ὄρα Ἑπαμ. Φραγκίσταν ἐν σελ. 284 τόμ. Β' τῆς Ἱστορίας του ὑποστηρίζοντα ταῦτα), ἀλλ' ἵστατο πάντοτε εἰς ὑψηλὴν περιωπὴν καὶ οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ κάμῃ λόγον περὶ ἑαυτοῦ.

Πρὶν ἢ περαιώσωμεν τὸν λόγον μετὰ λύπης ἀναφέρομεν, ὅτι ὁ κ. Δημοσθένης Κυριακοῦ, ἐν δὲν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζωμεν, ἐν τῷ κατὰ τὸ 1888 ἐκδοθέντι βιβλίῳ του ἐπιγραφομένῳ «Σκηνογραφίαι τῆς Ἀρχαίας καὶ Νέας Ἑλλάδος» ἀφήρπασεν ὀλοκλήρους παραγράφους ἐκ τῆς περὶ Σουλίου περιεκτικῆς πραγματείας ἡμῶν ἐκδοθείσης ἐν ἔτει 1880 καὶ τὰς ἐτοποθέτησε χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ οὐδεμίαν λέξιν (ὄρα σελ. 113 Ἑρωϊκαὶ πράξεις Σουλιωτῶν), ἐνῶ ἔδει, φρονοῦμεν, συνωδᾶ τοῖς δημοσιογραφικοῖς κανόσι, νὰ ἔκαμνε μνεῖαν πόθεν ἠρύσθη ταῦτα.

Περαίνοντες δ' ἀναγράφομεν μετὰ παρρησίας, ὅτι ἐὰν ἡμεθα περιβεβλημένοι μὲ τὴν ὡς πῦρ φλέγουσαν ἐκείνην γραφίδα τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου ἢ καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων ἱστοριογράφων, καὶ θὰ λογιζώμεθα εὐτυχεῖς, ἠθέλωμεν βεβαίως ἐπιχειρήσει νὰ ἐξιστορήσωμεν ἐν ἐκτάσει ἅπαντα τ' ἀνωτέρω ἱστορικὰ γεγονότα, καὶ νὰ περιχοσμήσωμεν τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον δι' ὄλων ἐκείνων τῶν πομπωδῶν φράσεων, ὡς εἴθισται τοῦτο παρὰ πολλῶν. Ἡμεῖς ὁμῶς οὐδὲν ἄλλο ἐπιδιώκομεν διὰ τῆς παρουσίας πραγματείας ἢ μονον νὰ χυθῇ ἅπλετον φῶς εἰς τὰ ὑπὸ σκοτεινὸν πέπλον περιβεβλημένα ἐπίσημα

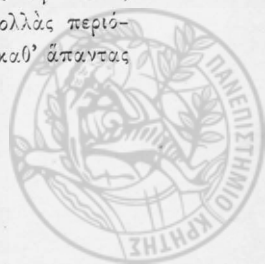
ἔγγραφα τοῦ 1821, γράψαντες τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν, ἢ δ' ἀλήθεια ὡς μίαν καὶ ἀδιαίρετος θέλει διαλάμψει ἡμέραν τινὰ καὶ ἡνεωτέρα ἡμῶν ἱστορία ἀκραδάντως πεπεσμέθα ὅτι ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ θέλει παραλάβει καὶ ἐξιστορήσει, ὡς εἰκός, καὶ τὰ ἄλλα ἡρωϊκὰ κατορθώματα ἐνὸς τῶν διαπρεπεστέρων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος τοῦ Στρατηγοῦ Γιαννάκη Ῥάγκου.

ΠΑΝΟΣ ΡΑΓΚΟΣ

Μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἐκδώσει τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνωτέρω σκιαγραφουμένου προσώπου Πάνου Ῥάγκου, μέλους τοῦ Πολεμικοῦ Τμήματος τῷ 1821, Πανελληνίου ἐπὶ Καποδιστρίου, ἐπὶ Ὀθωνος δὲ βουλευτοῦ ἐπὶ πολλὰς περιόδους, ἐκτάκτου ἐπιτρόπου τῶν Νοτίων Κυκλάδων καὶ Διοικητοῦ καθ' ἅπαντας τοὺς Νομοὺς τοῦ Κράτους.

Ἄριθ. 2662.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Πρὸς τὸν κύριον Πάρον Ῥάγκον

Ὁ ἐξοχώτατος Κυβερνήτης διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ: 9110 καὶ 9111 διαταγμάτων, ἤξιωσε νὰ σὲ κατατάξῃ εἰς τὸν χορὸν τοῦ Πανελληνίου, διορίζων σε μέλος τοῦ Τμήματος τῶν Πολεμικῶν.

Ἡ Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας σπεύδει κατὰ χρέος νὰ σοὶ γνωστοποιήσῃ τοῦτο, οὔσα πεπεισμένη ὅτι θέλεις δικαιοῦσαι κατὰ πάντα τὴν ἐκλογὴν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 5 Φεβρουαρίου 1829.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

(Τ. Σ.)

Ν. Σπηλιάδης.

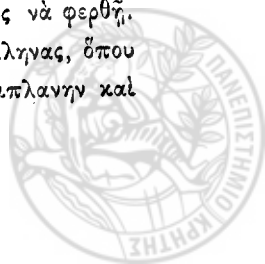
ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Πρὸς τοὺς ἐν Ἄρτα Τούρκους καὶ ὀπαδοὺς αὐτῶν.

Ὁ Στρατηγὸς Ἰωάννης Ράγκος

Εἶδησις καὶ χαιρετισμὸς πρὸς ἐτᾶς Μπέιδες, Ἀγάδες καὶ πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς σας προεστούς καὶ ἐπιλοῖπους τοὺς ἐν Ἄρτα κατοίκους, ὅτι τὸν ἐδῶ ἐρχομὸν μου στοχάζομαι νὰ τὸν ἐμάθατε, ἐν ταύτῃ εἶμαι πληροφορημένος ὅτι εἶδατε ὀφθαλμοφανῶς τὴν καταστροφὴν τῆς Ἐπαρχίας σας ἀπὸ τὰ ἰσχυρὰ στρατεύματα τῆς Ἑλλην. Διοικήσεως

Ἐγὼ εἶμαι διωρισμένος ἀπὸ τὴν σεβαστὴν Διοίκησίν μου, ὅπου ἤθελα φθάσει καὶ μὲ δεχθοῦν νὰ προσκυνήσουν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα καὶ φανοῦν εὐπειθεῖς, νὰ τοὺς δεχθῶ καὶ νὰ τοὺς φυλάξω νὰ μὴ ὑποφέρωσι καμμίαν βλάβην· ὅσοι δὲ φερθοῦν διαφορετικὰ τοὺς ἀφήσω εἰς τὴν τύχην των νὰ δοκιμάσωσι τὴν ὀργὴν τῶν Γενναίων Ἑλλήνων. Οἱ τοιοῦτοι ἄς ὄψονται! Σεῖς δὲ λαμβάνοντες τὴν παροῦσάν μου νὰ μοῦ στείλητε ζωοτροφίας χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀναβολὴν καὶ νὰ ἔλθητε νὰ προσκυνήσητε εἰς τὰ νικηφόρα ὄπλα τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ φυλαχθῆτε, ὅτι τὰ στρατεύματα ἔχουν μεγάλην ὀρμὴν κατ' ἐπάνω σας, καὶ ὅταν κινηθοῦν δὲν δύναμαι πλέον νὰ τὰ ἐμποδίσω καὶ θὰ χαλασθῆτε οὗλοι καὶ ὁ τόπος θὰ γίνῃ γῆς Μαδιάμ, καθὼς ἔγεινε καὶ ἡ ἐπαρχία σας· μὴ στοχασθῆτε ὅτι ἔχετε ἐλπίδα σωτηρίας ἀπὸ τὸν Ὁμέρ Βρυώνην διότι αὐτὸν τὸν ἔκλεισεν ὁ ἐκλαμπρ. Π. Μαυροκορδάτος εἰς τὸν Καρθασσαρᾶν, καὶ εἰδοποίησε τὸ στρατεύμα του διὰ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς χεῖράς του, καὶ τότε νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ διαθοῦν εἰς τὰ ἴδια, εἰ δὲ μὴ θὰ μείνουν ἀποκλεισμένοι ὅλοι μετ' αὐτοῦ καὶ ἄς λάβουν μέτρα. Ὁ Σουλτάνος ἔστειλε καπιτζήδες νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν καὶ αὐτὸς ὁ δυστυχὴς δὲν εἰξέυρει πῶς νὰ φερθῇ. Ὁ Ρουμελῆ-Βαλεσῆς ἐμάθατε τί ἐδοκίμασε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, ὅπου οἱ σωροὶ τῶν κοκκάλων τοῦ στρατεύματός του εἰς Ἀμπλανην καὶ

Ἀγόριανην θὰ σώζονται εἰς Αἰῶνας, τὸ δὲ σώμα του ἀπὸ τὰς 15—16,000 διελύθη καὶ μὲ ὀλίγους ὅπου ἐλαγάρισεν ἀναχωρεῖ διὰ Λάρισσαν. Ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου κατεστράφη εἰς τὰ Ψαρρὰ καὶ εἰς τὴν Σάμον ἀπὸ τὰ Ἑλλην. πλοῖα καὶ ὅσα καράβια ἠμπόρεσαν ν' ἀποφύγουν τὴν πυρκαϊάν, τὸ βύθισμα ἢ τὰς χειῶρας τῶν νικητῶν, διεσκορπίσθησαν ἔνθεν κάκειθεν. Ὁ στόλος τοῦ Μεχμέτ-Ἀλή δὲν τολμᾷ νὰ ἔβγη εἰς τὴν θάλασσαν, καταθλίβεται ἀπὸ τὴν πανώλην καὶ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν ν' ἀντιπαραταχθῇ. Διὰ τοῦτο Σᾶς λέγω αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία ὥρα νὰ προστρέξετε εἰς τὸ ἔλεος τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, ἣτις θέλει σᾶς εὐσπλαχνισθῇ καθὼς ἐκήρυξεν ἀμνηστίαν τῶν παρελθόντων πραγμάτων. Δι' ὅσα ὅμως ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἔξῃ πράξατε εἰσθε ἔνοχοι καὶ ὑπεύθυνοι ν' ἀπολογηθῆτε καὶ νὰ ἔχω τὴν ἀπόκρισίν σας ἀμέσως.

18 Αὐγούστου Κομπότι 1824.

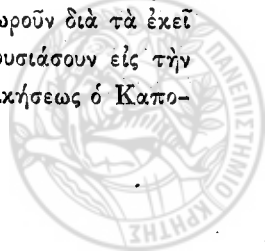
Ὁ Στρατηγός

Γιαννάκης Ῥάγκος.

Σημ. Ἡ ἀνωτέρω προκήρυξις τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου ἀνεγράφη ἐκ τοῦ 1ου τόμου τῶν Ἑλλην. Χρονικῶν Μάγερ τοῦ 1824 ὑπ' ἀριθ. 69.

*Γενναιότατοι ἀδελφοί (Γιαννάκη Ῥάγκο
καὶ λοιποὶ ὀπλαρχηγοί).*

Ἐλαβα τὸ γράμμα σας, ἐχάρηκα τὴν ὑγείαν σας καὶ ἐκατάλαβα τὰ γραφόμενά σας εἶδα τὴν ἐφοδίασιν τῶν Λεσινιῶν ὅπου ἐκάματε καὶ ἐχάρηκα, διὰ δὲ τοὺς Τούρκους καὶ Τουρκουλάτρας καλὰ ἐκάματε καὶ τοὺς ἐμεταχειρίσθητε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς Τουρκουλάτρας δὲν θελήσουν ν' ἀκολουθήσουν μαζῇ σας κάμετε τὸ χρέος Σας· προσέτι εἶδα νὰ μοῦ γράφετε διὰ τροφάς, πολεμοφόδια διὰ τὰ ὁποῖα κατὰ τύχην ὅπου ἤλθον τὰ γράμματά σας ἐπαρעυρέθησαν ἐδῶ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καπ' Βασίλης Πετμεζᾶς καὶ ὁ Σπυρομήλιος, οἱ ὁποῖοι ἦτον πληρεξούσιοι τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὅπου εἶναι ἀπεσταλμένοι ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ οἱ ὁποῖοι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀναχωροῦν διὰ τὰ ἐκεῖ πέρνωντας μαζῇ των καὶ τὸ γράμμα σας νὰ τὸ παρουσιάσουν εἰς τὴν Συνέλευσιν, μάλιστα ἀπεφασίσθη Πρόεδρος τῆς Διοικήσεως ὁ Καπο-

δίστριας, και Ναύαρχος τῆς θαλάσσης ὁ Κόχραν και Ἄρχηγός τῆς ξηρᾶς τῆς Πελοποννήσου και Ρούμελης ὁ Γκενεράλ Τζρώτζης, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄνθρωπος ἐμπειροπόλεμος και μὲ μεγάλην κατάστασιν, ὁ ὁποῖος μὲ τέσσερας πέντε ἡμέρας ἔρχεται ἐνταῦθα και τότε, ἀδελφοί, σᾶς καταφθάνομεν και τροφᾶς και πολεμοφοδία. Ἄδελφοί! ἐκ τούτων περιμένομεν μεγάλα κατορθώματα πρὸς συμφέρον τοῦ ἔθνους μας

Πρὸς τούτοις ἰδοὺ ὅπου γράφω και τῶν ἀδελφῶν μας Νάκου Πανουριᾶ και Γ. Διοβουνιώτου, διὰ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τοῦ Μήτσου Κοντογιάννη ἢ γενναιότης σας ὅμως φροντίσατε ὅπου νὰ κρατήσετε τὰς αὐτοῦ θέσεις μὲ τὴν συνειθισμένην σας φρόνησιν και γενναιότητα εἰς κάθε ἐχθρικὸν κίνημα.

Ἄδελφὲ καπετὰν Γιαννάκι! Βλέπω ὀφθαλμοφανῶς ὅτι ἐτελείωσαν πλέον τὰ ψεύματα και ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος μας θέλει φθάσει ἐντὸς ὀλίγου· ἀνάγκη ὅμως ὅπου και ἡμεῖς νὰ προθυμοποιηθῶμεν διὰ νὰ φανῶμεν ἔνδοξοι τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων μας.

Ἐκ τοῦ στρατοπέδου Κερασίνοι. 2 Ἀπριλίου 1827.

Ὁ ἀδελφός σας
Καραϊσκάκης.

Πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνη

Ἐκλαμπρότατε ἀρχηγέ.

Ἐπιθυμῶ νὰ μαθάνω τὴν ἀγαθὴν σας ὑγείαν, νὰ χαίρωμαι. Ἐκλαμπρότατε, ὁ μισεμὸς μου ἀπὸ Ἄργος σᾶς ἔγινε γνωστὸς και διὰ ζώσης φωνῆς και μὲ ἀναφορὰν μου, ὅπου νὰ ἐνεργήσετε νὰ μοῦ ἔλθῃ διαταγὴ διὰ νὰ ἐκστρατεύσω διὰ τὴν πατρίδα μου, Δυτικοελλάδα, ἐπληροφορήθην, ἔκαμες και ἀναφορὰν εἰς τὴν σεβαστ. διοίκησιν εἰς τὰ ὅσα σᾶς εἰδοποίησα, ἐκαρτέρεσα τὴν ἀπάντησιν διὰ τρεῖς ἡμέρας δὲν μᾶς ἤλθε και ἀπάντησις τῆς ἀναφορᾶς, ἐσικλετίστηκα ἀπὸ τὰ ἔξοδα τῶν στρατιωτῶν και ἐμίσησα ἀπὸ Ἄργος μὲ τοὺς στρατιώτας μου και ἐβγήκα εἰς τὴν πέρα χώραν και ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέρασα εἰς Ντομπρένα και ἀνταμωθήκαμεν και μὲ τοὺς λοιποὺς ὄπλαρχηγούς, Ἀνατολικοδυτικοελλαδίτας μὲ Στάθη Κατζικογιάννη, μὲ Τζιόκα, Ράγκον, υἱὸν Πανουριᾶ και Ρούκην, εἰς τὴν μεταξὺ ἀντάμωσίν μας μᾶς ἤλθαν και γράμματα ἀπὸ τοὺς πολιορκημένους ἀδελφούς μας.

ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, καὶ ἐφανέροναν τὸν κίνδυνον ὅπου τραβοῦν ἐκεῖ ἐξόχως ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ψωμίου, ἐγράψαμεν εὐθὺς κοινὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν σεβαστὴν διοίκησίν μας στέλλοντας καὶ τὰ γράμματα, ὅπου μᾶς ἤλθαν ἀπὸ Μεσολόγγι νὰ βεβαιωθοῦν, ἡμεῖς τοὺς ἐζητούσαμε τὴν ἀπάντησιν, πολεμεφῶδια καὶ τροφὰς καὶ εὐθὺς νὰ ἐκστρατεύσωμεν πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκημένων ἀδελφῶν μας ἐν Μεσολόγγι καὶ εὐθὺς ὅλοι μαζί νὰ ἐκστρατεύσωμεν. Ἐκάλεσε καὶ χρεῖα ὅπου ν' ἀνταμωθῶμεν καὶ με τὸν στρατηγ. Γκούραν καὶ ἤλθαμεν ὅλοι μαζί ἐδῶ εἰς Ἀθήνας καὶ ἠνταμώσαμεν καὶ τὸν εὐρομεν καὶ αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν γνώμην εἰς τὸ νὰ τραβιζώμεν ὅλοι μαζί εἰς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου, ἐπροχθὲς εἰς τὰς 15 τοῦ τρέχοντος ἐδῶ εἰς Ἀθήνας μᾶς ἤλθε καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς διοικήσεως διατάττοντάς μας ὅλους κοινῶς νὰ ἐκστρατεύσωμεν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐδῶ εἰς Ἀθήνας με τὴν κοινὴν μας ἀντάμωσιν εὐρομεν εὐλογον, ὅπου ἀπὸ τὸ μέρος μας ἀνατολικὸ καὶ δυτικοελλαδίτας νὰ διορίσωμεν καὶ πληρεξούσιον τὸν στρατηγὸν Γκούραν διὰ νὰ ἔλθῃ ἀπὸ μέρους μας εἰς τὴν ἱερὰν συνέλευσιν, ὅπου νὰ θεραπεύσῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος μας, καὶ αὔριον εἰς τὰς 15 τρέχοντος μισεύει ἀπὸ ἐδῶ, ὁμοίως καὶ ἡμεῖς ὅλοι οἱ ὄπλαρχηγοὶ μισεύομεν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ἔθνους μας νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ ὠφελήσωμεν εἰς τοὺς ἀδελφούς μας.

Ἐκλαμπρότατε καὶ πατρικέ μου φίλε καὶ ἀδελφέ, σοῦ εἶναι γνωστὰ τὰ ὅσα καταφρόνια ἔχω δοκιμάσει ἀπὸ τὴν πρώτην χρονιά τῆς ἐπαναστάσεως καὶ στεροῦμαι τὴν προπατορικὴν μου πατρίδα καὶ τώρα ἀπεφάσισεν ἡ σεβαστὴ μας διοίκησις ἄλλους ἀρχηγούς τῶν ἀρμάτων τοῦ Ἀγράφου, πότε Ῥάγκον, πότε Καραϊσκάκην, καὶ ἔκαμαν καὶ οἱ δύο τόσαις καταχρήσεις εἰς ἐκείνην τὴν χώραν βάνοντας καπάκια με τοὺς Τούρκους, καθὼς εἶναι φανερωμένα, ἐγὼ ὅμως ἔτρεξα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ με τὴν ὑπομονήν, ὅπου ἦταν ἐχθρικοὶ πόλεμοι καὶ ἕως τὴν σήμερον, λοιπὸν περισσότερον δὲν ὑποφέρετε τὸ καταφρόνιόν μου καὶ καθὼς σοῦ ὠμίλησα εἰς Ἄργος καὶ διὰ ζώσης φωνῆς σὲ ξαναθυμάω καὶ διὰ ταῦτα τὰ δεινὰ μου, ὅπου τώρα εἰς τὴν ἱερὰν ἐθνικὴν μας συνέλευσιν παρακαλῶ νὰ με ἐνθυμηθῇ ὅπου νὰ ὀμιλήσῃ τὸ δίκαιόν μου, νὰ με διορίσῃ ἡ σεβαστὴ διοίκησις ὄπλαρχηγὸν εἰς τὰ ἄρματα τῆς πατρίδος μου, Ἄγραφα, ὁμοίως καὶ μίαν δευτέραν δια-

ταγήν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Ἀγράφων, ὅπου φθάνοντας ἐγὼ εἰς τὰ Ἄγραφα νὰ με ἀκολουθήσουν ὅλοι οἱ πατριῶται νὰ κτυπήσωμεν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Τουρκολάτρας, ὅπου εἶναι ἐκεῖ νὰ τοὺς ἐλευθερώσωμεν καὶ ἐνώσωμεν καὶ ἐκείνην τὴν δυστυχίαν με τὰ ἀπόπερα βιλαέτια, τὸ ὅποιον ἐκλαμπρότατε εἶναι πολλὰ εὐκολον. Ἐγὼ ὁμῶς κινῶ με ἑκατὸ στρατιώτας ποῦ ἔχω σήμερον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου, ἀντάμα με τοὺς λοιποὺς ὀπλαρχηγοὺς διὰ τὸ Μισολόγγι. Παρακαλῶ μὴν ἀμελήσης, ὡς Κολοκοτρώνης, νὰ ὀμιλήσης καὶ νὰ βοηθήσης διὰ τὸν Μπουκουβάλα.

17 Μαρτίου 1826 ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Πατριώτης

Γιάννης Μπουκουβάλας.

Γερναϊότατε Στρατηγέ!

Ἐπειδὴ ἡ πατρίδα μας σὲ ἐγνώρισεν πιστὸν πατριώτην καὶ ἐλευθερωτὴν της, διὰ τοῦτο ἡ ἴδια πατρίς σὲ διορίζει ὡς ἀρχηγόν, εἰς ὅλα τὰ ἄρματα τοῦ Βιλαετιοῦ μας, διὰ νὰ ἦσαι πάντα προσεκτικὸς καὶ νὰ μᾶς προφυλάττης ἀπὸ κάθε κακὸν ὅπου ἤθελεν ἐπανέβη εἰς τὰ σύνορά μας καὶ σὲ εὐχόμεθα με νίκας λαμπρὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας καὶ μένομεν εἰς τοὺς ὀρισμούς Σας πιστοί.

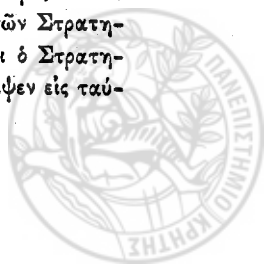
1823 Δεκεμβρίου 13 Ἄγραφα.

(Ἐπονται πλεῖσται ὑπογραφαί).

Γερναϊότατε Στρατηγέ!

Ἡμεῖς οἱ Ἀγραφιῶται ἀπαξάπαντες φανερώνομεν, ὅτι ἐπειδὴ εἰς τὸ βιλαέτι μας, κοινῶς καὶ κατὰ μέρος, ἐδοκίμασε πολλὰς καὶ μεγάλας τυραννίας, σκλαβιαὶς καὶ ντζαραμέδες καὶ ἄλλα μύρια κακὰ τόσον ἀπὸ τὸν Καραϊσκάκη¹ ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του, διὰ τοῦτο

¹ Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν ἕτερον σημαντικὸν ἔγγραφον συμπάντων τῶν Ἀγραφιῶτων (σεβόμενοι τὴν μνήμην τοῦ μετέπειτα ἐνδόξου Στρατάρχου Καραϊσκάκη), διότι δι' αὐτοῦ ἐκφράζονται ἀραι κατὰ τοῦ ἀνδρός. Οὐδὲ τὴν πρωτότυπον καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, τῶν Στρατηγῶν, δι' ἧς ἐστερεῖτο τότε καὶ τοῦ βαθμοῦ του. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος προσκληθεὶς καὶ παρακληθεὶς νὰ ὑπογράψῃ δὲν ὑπέγραψεν εἰς ταύτην μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀναφερομένων διαπρεπῶν στρατηγῶν.

ἐπροσκαλέσαμεν συμφώνως, συνδρομητήν, τὸν Γενναϊότατον Στρατηγὸν Γιαν. Ῥάγκον καὶ ἤλθε καὶ μᾶς ἐλευθέρωσεν, ἀπὸ τὸν ἄνωθεν τύραννον καὶ ὀπαδούς· ὅθεν ὡς πιστὸν συμπατριώτην μας καὶ ἐλευθερωτὴν τῆς πατρίδος μας, τὸν ἐδιωρίσαμεν δι' ἀρχηγὸν τῶν ἀρμάτων τοῦ βιλαετιοῦ μας διὰ νὰ ἦναι πάντα ἑτοιμος εἰς τὰς προσταγὰς τῆς Διοικήσεως καὶ νὰ μᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ κάθε κακὸν ὅπου ἤθελε συνέβῃ εἰς τὸ βιλαέτι μας.

1823 Δεκεμβρίου 13.

(Ἔπονται πλείσται ὑπογραφαί).

Περίοδος Β'.

Ἀριθ. 2645.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ἙΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Πρὸς τοὺς Γενναϊότατους Στρατηγοὺς

*Ἰωάννην Ῥάγκον, Ἀνδρέαν Ἰσκούρ καὶ λοιποὺς
ἀξιωματικοὺς τοῦ Βάλτου.*

Ἡ Ἑλλάς κινδυνεύουσα τὸν ἔσχατον καὶ φοβερὸν κίνδυνον, δὲν ἤλπιζεν οὐτ' ἐλπίζει τὴν σωτηρίαν τῆς, εἰμὴ ἀπὸ τοὺς καλοὺς πατριώτας καὶ ἀκαταμαχῆτους προμάχους τῆς. Ἐκ τούτων εἴσθε καὶ ἡ γενναϊότης σας διὰ τοῦτο δικαίως προσμένει νὰ πληροφορηθῇ ὅτι ἐκάματε τὸ χρέος σας καὶ συντελέσατε εἰς τὸν ἱερόν της σκοπὸν. Ἐν ᾧ τὰ λαμπρὰ ὀνόματα τοῦ ἀθανάτου Μπότσαρη καὶ τῶν ἄλλων συστρατιωτῶν σας ἀντηχοῦν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ καθ' ὅλην τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην.

Οἱ ἥρωες τοῦ Βάλτου ἐλπίζεται νὰ μεθέξουν τῆς ἰδίας δόξης καὶ τιμῆς καὶ νὰ διασώσουν τὰ ὀνόματά των εἰς τὰς παρούσας καὶ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Ἀδελφοί! Σεῖς ἐκαταφρονήσατε πάντοτε τὰς πολυαριθμοὺς φάλαγγας τῶν βαρβάρων, τοὺς ὀποιοὺς ὁσάκις ἐπολεμήσατε ἐνίκησατε καὶ κατεστρέψατε, ἰδοὺ καὶ τώρα πατήσαντες τὸ ἱερόν ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος σας ἠνοιξαν νέον στάδιον δόξης καὶ τιμῆς. Ἐνωθήτε λοιπὸν μὲ ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν καὶ ἀντιπαραταχθῆτε μὲ τὴν ἐγνω-

σμένην ἀνδρείαν σας διὰ νὰ τοὺς κτυπήσητε καὶ ἐλευθερώσητε τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴν παρουσίαν των.

Ἡ διοίκησις ἐφρόντισε διὰ νὰ ἐκπλεύσῃ ταύτην τὴν ἐβδομάδα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, καὶ διὰ νὰ προφθάσουν πολεμεφρόδια καὶ στρατεύματα πελοποννησιακὰ διὰ νὰ σᾶς βοηθήσουν εἰς τὸν ἱερόν ἀγῶνά μας, καὶ ἡ πατρίς μέλλει νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ μίαν ἡμέραν ἐπαξίως τῶν ἰδρωτῶν σας ὅπου χύνετε καὶ τῶν θυσιῶν ὅπου κάμνετε διὰ τὴν σωτηρίαν της.

1823 τὴν 22 Αὐγούστου ἐκ Σαλαμίνος.

Ὁ Πρόεδρος

(Τ. Σ.)

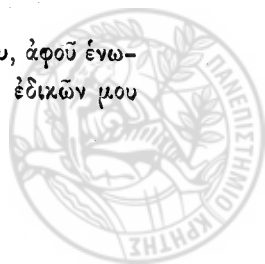
**Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.
Σωτήριος Χαραλάμπος.
Α. Μεταξᾶς.**

*Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Γεν. Γραμματέως
Ν. Σπηλιάδης.*

Γερραϊότατε καπετὰρ Γιαννάκη (Ράγκο)!

Ἐλάθωμεν τὸ υἱικόν σας καὶ διὰ τὴν ποθητὴν ἡμῖν καὶ ἀγαπητὴν υἰείαν σου ὑπερεχάρην καὶ τὴν εἰς τὰ αὐτόθι ἔλευσίν σας καὶ ἄκρως εὐχαριστήθημεν· εἶδομεν καὶ τὰ ὅσα μοῦ σημειοῖς καὶ τὸν ἰδικόν μας αὐτόθι ἐρχομόν ὅτι εἶναι ἀναγκαιοτάτη πλὴν καὶ ἡμεῖς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἐκστρατεύσαμεν ἀπὸ Πελοπόννησον διὰ νὰ ἀποκατασταθῶμεν ὠφέλιμοι εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ δὲν ἐλλείψωμεν ἅμα ὅπου εὐωδόθημεν εἰς ταῦτα τὰ παράλια νὰ ἐνεργήσωμεν τὰ ὅσα συντείνουν πρὸς σωτηρίαν τούτων τῶν μερῶν· διότι καὶ ἄλλοῦ κατοχὴν ἐκινήσαμεν ὑπὲρ τοὺς ἐπτακοσίους στρατιώτας διὰ νὰ προκαταλάβωσιν τὰς ἀναγκαίας θέσεις τῆς διόδου τῶν ἐχθρῶν· καὶ ἐντεῦθεν ἐκινήσαμεν καὶ τοὺς ἐναπολειφθέντας, ὥστε ὅπου ἡμεῖς νὰ μὴ μένωμεν ἐνταῦθα· μ' ὄλον τοῦτο ἂν καὶ ἡ παρουσία μου δὲν ἀναγκαίουσεν ἐδῶ διὰ νὰ οἰκονομῶμεν τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου ἐλληνικὰ πλοῖα, βεβαίως καὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὸ βᾶρος τῆς ἡλικίας μου ἔπρεπε νὰ ἔλθωμεν κατὰ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ· πλὴν κατὰ τὸ παρὸν δὲν τὸ συγχωρεῖ ἡ ἐνταῦθα χρεία νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν αὐτόσε ἐρχομόν μου.

Καὶ διὰ τοῦτο δίδομεν τὸ βᾶρος εἰς τὴν φιλογενεϊάν σου, ἀφοῦ ἐνωθῆς μετὰ τοῦ γενναιοτάτου Καπετὰν Τζόγκά καὶ λοιπῶν ἐδικῶν μου

νά προβλέψετε κοινή γνώμη τὰ ὅσα κάμνει χρεῖα διὰ τὴν ἀπάντησιν τῶν ἐχθρῶν, προκαταλαμβάνοντες καὶ τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν θέσεις καὶ ἐνσωματωθέντες εἰς ἓν νὰ κτυπήσητε ἂν καὶ τὸ κρήνητε κοινῶς εὐλογον καὶ τοὺς ἐν Λεπενοῦ ἐχθροὺς, ἀφοῦ εἰσί, ὡς σημειοῖς, τόσοι ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν πρὶν νὰ τοὺς ἔλθῃ ἄλλη βοήθεια ἀπὸ Βραχῶρι· καὶ ἐλπίζομεν εἰς Θεὸν νὰ τοὺς κατατροπώσετε καὶ ἐνταυτῷ νὰ φροντίσης διὰ νὰ ὠχυρωθῇ καὶ ὁ Κραβασαράς ἀπὸ δυνάμεις τῆς ἐπαρχίας σας Βάλτου· ὁ Καπετὰν Ἴσκος νὰ λάβῃ τὴν φροντίδα τῆς ὀχυρώσεως αὐτῆς τῆς θέσεως ἢ νὰ ὀχυρωθῇ ἐκ τῆς ἐδικῆς σου δυνάμεως· διὸ δεῖξον τὴν *συνήθη γενναιοψυχίαν σου* καὶ λάβε ὅσα μέτρα ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν παντελεῖ καταστροφὴν τῶν ἐχθρῶν μὲ τὸν ἀνέκαθεν πατριωτικὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν σου, ἵνα λάβῃς ἐν καιρῷ καὶ τὰς ἀξίας ἀμοιβὰς τῶν ἐκδουλεύσεών σου ἀπὸ τὴν μητρικὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πατρίδος καὶ δὲν ἀμφιβάλομεν ὅτι θέλει ἀναδειχθῆς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον ἐποχὴν *κατὰ τὴν λαμπρὰν γῆμην τοῦ ὀνόματός σου*· καὶ ἔνεκα τούτου δὲν παρωτρύνομεν περισσότερον τὸν πατριωτικὸν ζῆλόν σου· ἀλλὰ περιμένομεν νὰ ἀκούσωμεν τοὺς ἡρωϊκοὺς θριάμβους σου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀπὸ πολεμοφῶδια ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τροφὰς ἐπομένως θέλει σὰς προφθάνομεν μὲ τὸ νὰ μὴν εἴχωμεν ἀνὰ χεῖρας ζῶον διὰ νὰ τὰς μεταφέρωμεν· πλὴν ἐστείλαμεν διὰ νὰ μᾶς φέρωσιν ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα ταῦτα μέρη καὶ αὖριον τὰ ἐκκινουῦμεν· ὅθεν ἀνδρῖζεσθε καὶ κρατεῖτε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ ἀξιέραστός σου αὐτάδελφος παρευρίσκεται ἐνταῦθα μαζί μου, ὡς καὶ ὁ ἴδιος σὲ πληροφορεῖ καὶ μείνατε ἡσυχος καὶ περὶ τῆς εὐγενείας του· εἰς τὸν Καπετὰν Γεωργάκη Βαρνακιώτην ἔχομεν ἀποσταλμένον πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸν γαμβρόν του Ἀναγνώστην Καραγιάννην διὰ νὰ τοῦ ὀμιλήσῃ τὰ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἴδιου ἑαυτοῦ καὶ ἰδιαιτέρας πατρίδος του, καὶ ἂν δώσῃ ἀκρόασιν ἐξέπλυνε τὴν δυσφημίαν τοῦ ὀνόματός του· εἰ δὲ μὴ ἄς ὄψεται· ἡμεῖς ἐκάμαμεν τὸ πρὸς αὐτὸν χριστιανικὸν χρέος μας· φθάνει καὶ αὐτὸς νὰ μεταμεληθῇ· καὶ ἔως τῶρα δὲν ἤλθεν ὁ ἀποσταλθεὶς διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν τὸν κύριον σκοπὸν τῶν φρονημάτων του· καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἐπευχόμεθα γενναίας ἀνδραγαθίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν, μένομεν μὲ ὄλην τὴν πατρικὴν ἀγάπην.

Ὁ ζηλωτὴς πατριώτης καὶ ὡς πατὴρ σου
Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

Υ. Γ. Τὸν Δῆμο Τσέλιο καὶ Κωνσταντὶ Λεπενιωτάκι πατρικῶς τοὺς ἀσπάζομαι.

Τῆ 7 Ἰανουαρίου 1823, ἐκ τοῦ λιμένος Δραγαμέστου.

Πρὸς τὸν γενναιότατον κύριον Γιαννάκην Ῥάγκον

Εἰς Μαχαλαῶ.

Ἀριθ. 980.

Πρὸς τὸν Γενναιότατον Στρατηγὸν

Ἰωάννην Ῥάγκον.

Σᾶς περικλειῶ αὐτόγραφον τῆς κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Στρατηγοῦ, χιλιάρχων καὶ προεστώτων, τὴν ὅποίαν κατὰ ζήτησιν τῶν ἰδίων ἐπεκύρωσα καὶ ἐγὼ καὶ πέμπω εἰς ὄλους τοὺς Ναχιγέδες εἰξεύρων ὅτι ὁ χιλιάρχος Ἀνδρέας δὲν εὑρίσκεται αὐτοῦ τὴν στέλνω πρὸς τὴν γενναιοτήτά σας, διὰ νὰ γνωστοποιηθῆ εἰς τὸ Βιλαέτι καὶ νὰ ἐνεργηθῆ.

Ἐρρωσθε.

19 Αὐγούστου 1822 ἀπὸ Δογᾶ.

Α. Μαυροκορδάτος.

Πρὸς τὸν Γενναιότατον Στρατηγὸν Ἰωάννην Ῥάγκον

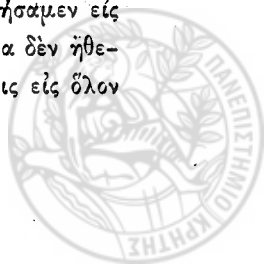
Εἰς Λαγκάδα.

Ἀπόφασις γενικὴ ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀποφασισμένους πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος νὰ θυσιασθῶν.

Ὅλοι οἱ ὑπογεγραμμένοι στρατηγοὶ καὶ ὄλοι οἱ εὐρεθέντες στρατιωτικοὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι καθὼς καὶ οἱ παρευρεθέντες ἄρχοντες καὶ προεστώτες τῶν πέντε ἀναχαέδων τοῦ παραλιῶ ἄσπασιστον ἀποφασίζομεν μὲ κοινὴν γνώμην καὶ μὲ ἀπόφασιν ἄτρεπτον τὰ κάτωθεν.

α' Ἐνανειδοποιούμεν εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι ἐδῶ καθὼς καὶ ἐκείνους ὅπου λείπουν, ἐκείνους ὅπου εἶναι ἐδῶ τοὺς εἰδοποιούμεν διὰ νὰ μὴν ἤθελον φύγει κρυφίως χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν ἀρχηγῶν των ἢ τοῦ στρατηγοῦ των, διὰ δὲ ἐκείνους ὅπου λείπουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κάτωθεν διορίαν, διὰ νὰ μὴν πάθουν τὰ ὅσα ἀπεφασίσσαμεν ὡς κάτωθεν.

β' Ἐπειδὴ καὶ ἡ παροῦσα περίστασις τῆς πατρίδος εἶναι ἡ πλέον ἀναγκαιοτάτη τὴν ὅποίαν τὴν εἶδαμεν, τὴν ἐγνωρίσαμεν, ὅχι τώρα, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ, τὸ χρέος μας τὸ ἐκάμαμεν καὶ εἰδοποιήσαμεν εἰς ὄλους καὶ ὅσοι ἦτον πατριῶτες ἐγνωρίσαν καὶ ἂν καὶ τώρα δὲν ἤθελον ἔλθει πάλιν γνωρίζονται ὑστερις ἀπὸ τὴν διορίαν ἄπατρις εἰς ὄλον

τους τὸ βίον, κινήτὸν καὶ ἀκίνητον θέλει μείνει εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θυσιάζονται διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος.

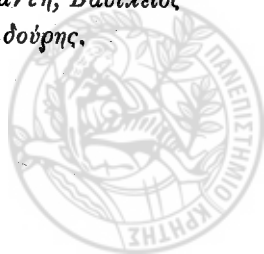
γ' Διορίαν δίδομεν εἰς ἐκείνους ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰ πλησιέστερα χωρία ἡμέρας τρεῖς καὶ εἰς τὰ μακρυνότερα ἡμέρας ἕξ καὶ ἂν εἰς αὐτὴν τὴν διορίαν δὲν ἤθελαν ἔλθῃ εἶναι ἄπατρις καὶ ὑπεύθυνος εἰς κεφαλικὴν ποινὴν.

δ' Ἀκόμη ἀποφασίζομεν, καὶ δι' ὅλους τοὺς ξένους, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς ὄλον τὸ παράλιον, ἔὰν καὶ αὐτοὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δὲν ἤθελαν ἔλθῃ, ἃς ἠξέυρουσιν ὅτι ὄλοι οἱ κόποι τοὺς χάνονται, ὅσους ἕως τώρα ἔκαμαν πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος, ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ὥρα ὅπου κινδυνεύει τὸ πᾶν, ἐξαιροῦνται μοναχὰ ἐκεῖνοι ὅπου εὐρίσκονται εἰς ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, οἱ δὲ λοιποὶ ὅσοι εὐρίσκονται ἄνεργοι καὶ δὲν ἔρχονται ὄχι μόνον ὅτι χάνουν τοὺς κόπους των, ἀλλὰ θέλουσιν εἶναι καὶ διὰ πάντα ὀνειδισμένοι καὶ καταφρονημένοι· αὐτὰ ταῦτα καὶ μὲ κοινὴν γνώμην ὀρκιζόμενοι εἰς τὸν ἱερὸν ὄρκον τῆς πατρίδος, ὅπου ἡ αὐτὴ ἀπόφασίς μας νὰ ἦναι ἄτρεπτη καὶ ὅστις ἐξ ἡμῶν ἤθελεν διαφθεντῆσαι, ἢ ἐδικόν του ἢ ξένον, ἐκεῖνον νὰ τὸν θυσιάζομεν καὶ νὰ σκοτόνομεν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποφασίζομεν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θεὸς βοηθός.

1822 τῇ 16 Αὐγούστου ὥρα δεκάτῃ τῆς μερὸς πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐκ τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου ἀπὸ Πέρσοβον.

(Τ. Σ.) **Γεωργάκης Νικολοῦ** (Τ. Σ.), **Γιαννάκης Μπουκουδάλας** (Τ. Σ.), **Γεώργιος Τζόγκας** (Τ. Σ.), **Ἀλέξιος Βλαχόπουλος** (Τ. Σ.), **Κώνστας Σιαδήμας**.

Δράκος Γρέβαλα, Γεράσιμος Β. Φωκᾶς, Τζαγοσ Γιαννάκης Σουλτάνη Μοραστηριώτης, Ἀναστάσιος Βαδαλᾶς, Σ. Παρῆς, Γιαννάκης τοῦ Ἰσάκη Χαλκιοπούλου, Γεώργιος Ταράζας, Γεώργιος Πράσιнос, Καροῦσος Φωτίου, Γεωργάκης Μαγγίνας, Τάτζι Κώστα Μαγγίνας, Σταθάκης Σταῖκος, Ἀναγνώστης Χαροκόπος, Ἀναγνώστης Γεωργάκης, Γεωργάκης Εὐσταθίου Γαβαλιώτης, Στέργιος Μαρδές, Μουργιὰ Στρέχος. Οἰκοτόμου Σურτεκινιώτης, Σωτήρις Ἀναστάσι, Ἰωάννης Παπακωνσταντῆ, Βασίλειος Κορέτζης, Ἀλέξιος Γεώργετας, Ἀναγνώστ-ς Κατζαδούρης.

Γενικὸν Στρατόπεδον Ἀκαρνανίας¹.

Λυγοβίτσι 16 Αὐγούστου.

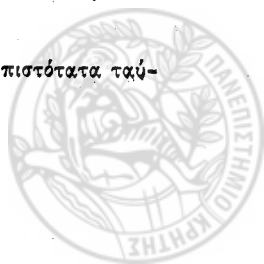
Ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος ἔβαλεν ἐντελῶς εἰς πρᾶξιν τὰς διαταγὰς ὅπου εἶχε λάβει ἐσθήκωσεν ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ Ῥαδοδίτσι καὶ ἐρήμωσε τὸν τόπον. Ὁ ἐχθρὸς εἶχεν εἰς αὐτὸ τὸ τμήμα τὴν ἀποθήκην του, ἐπειδὴ εὐρέθησαν πλῆθος γεννήματα, καὶ ἄλλαι ζωοτροφίαι, φυλαγμένα εἰς διάφορα μέρη, ἐξ αὐτῶν ὅσα ἠμπόρεσαν μετέφεραν εἰς τὰ ἐλεύθερα μέρη, τὰ δὲ λοιπὰ καὶ περισσότερα ἔκαυσεν. Εἰς μίαν μάχην του ποῦ ἔκαμεν ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος μὲ τοὺς τουρκολάτρας ἔχασεν ἓνα ἀνεψιὸν καὶ ἀξιωματικὸν του τὸν ἀνδρειότερον καὶ πολεμικώτερον μεταξὺ τῶν λοιπῶν ὀνομαζόμενον Γῶγον. Αὐτὸς ὁ θάνατος, ὅσον ἐνδοξος καὶ ἂν ἦναι (ἐπιλέγει ὁ Μάγερ) κατελύπησε τὸν Στρατηγὸν Ῥάγκον, διότι ἔχασε πολὺ στερηθεὶς τὸν πιστότερον φίλον καὶ συγγενῆ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ σώματος ὑπερβαίνει τοὺς ὀκτακοσίους ἐκλεκτοὺς, ἐπειδὴ ἔχει μαζύ του ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος τοὺς χιλιάρχους Γκοτζαμάνην, Γιάννην Ἀραπογιάννην, Κώστα Σαδῆμαν καὶ Κώσταν Οἰκονόμου. Ὁ σκοπὸς των εἶναι νὰ πληροφηθῶν πρῶτον ἐὰν δὲν εἶναι θανατικὸν εἰς τὴν Ἄρταν, νὰ ἐπιπέσουν εἰς αὐτήν, εἰ δὲ μὴ νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ ἄλλα πλησίον τμήματα. Χθὲς ἔφθασε καὶ ὁ Γιάννης Σούκας μὲ ἑκατὸ περίπου στρατιώτας. Σήμερον συνεκροτήθη πολεμικὸν συμβούλιον ὑπὸ τοῦ Τσόγκα, Μακρῆ καὶ Πεσλῆ καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν, εἰς τὸ ὁποῖον πρόκειται λόγον νὰ κτυπήσωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καρβασαρά.

Ἡ κατὰ τῆς Ἄρτης ἐκστρατεία καὶ πολιορκία τοῦ φρουρίου².

Τῆ 9 Ἰουνίου ὁ ἐχθρὸς τολμήσας περισσότερον ἦλθε πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὁ Στρατηγὸς Τσόγκας ἐστρατοπέδευεν (εἰς Ξοδάκτυλον) καὶ ὀχυρωθεὶς εἰς λόφον τινὰ κείμενον ἀντικεῖν ἐκείνου ἤρχισε τὰς βολὰς τῶν τυφεκίων εἰς τὰς ὁποίας ἀντεπεκρίνοντο ὡσαύτως καὶ οἱ ἡμέτε-

¹ Ὅρα Ἑλλ. Χρονικὰ ἀριθ. 68 Α' τομ. τοῦ 1824.

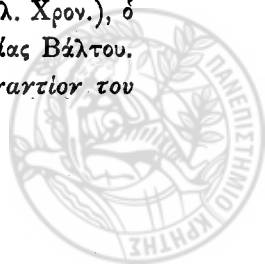
² Ὅρα συνέχειαν Ἑλλ. Χρονικῶν (ἀριθ. 50), ἐν οἷς ἀφηγεῖται πιστότατα ταύτην ὁ Μάγερ ἐν ἔτει 1824.

ροι. Ἐν τούτοις ὁ ἀνδρείος Στρατηγὸς Ῥάγκος, ὅστις εἰς ἄλλην θέσιν εὐρίσκετο στρατοπεδευμένος τρεῖς ὥρας ἀπέχουσαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀκούσας τὸν πυροβολισμόν καὶ πληροφορηθεὶς ἐν τ' αὐτῷ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἤλθεν εἰς μάχην μετὰ τῶν ἡμετέρων, ἔβαλε πάραυτα τὸ στράτευμά του εἰς κίνησιν καὶ μετὰ σπουδῆς ἔτρεχε διὰ νὰ προκαταλάβῃ τὰ ὄπισθεν τῶν Τούρκων καὶ νὰ τὸν διακόψῃ οὕτω τῆς φυγῆς τὴν ἐλπίδα. Πλὴν ἕως ὅτου γείνη τοῦτο οἱ ἀνίκητοι καὶ σταθεροὶ στρατιῶται τοῦ μεγαλοφύχου Τσόγκα μὴ ὑποφέροντες τὴν τόλμην τῶν βαρβάρων, μὴ ὑποφέροντες νὰ βλέπωσι τὴν νίκην διὰ ν' ἀργοπορῇ νὰ τοὺς στεφανώσῃ ἐτοιμάσθησαν νὰ ὀρμήσουν μὲ τὸ ξίφος γυμνὸν εἰς τὴν δεξιὰν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του. Εἰς μάτην ἠγωνίζετο ὁ φρόνιμος στρατηγὸς τῶν διὰ νὰ ἐμποδίσῃ πρὸς καιρὸν τὴν δικαίαν τῶν ἀγανάκτησιν λέγων πρὸς αὐτούς, ὅτι ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι συναδέλφοι τῶν ὑπῆγον μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Ῥάγκου νὰ περικυκλώσωσι τοὺς Τούρκους ἦτον ἀνάγκη νὰ προσμείνωσι καὶ αὐτοὶ ὀλίγον ἕως ὅτου νὰ κλείσωσιν ὅλας τὰς ἐξόδους τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ἀφόβητον στράτευμα τοῦ Τσόγκα δὲν ἤκουσεν, ἀλλ' ἐπιπίπτει χωρὶς ἀναβολὴν κατὰ τῆς τοποθεσίας τῶν Τούρκων, μάχεται ὡς στράτευμα ἥρώων δι' ἀρκετὴν ὥραν θανατώνει ἐχθροὺς ἱκανοὺς, προχωρεῖ εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν καὶ τέλος τοὺς βάλλει εἰς φυγὴν καὶ τοὺς καταδιώκει μὲ ζήμιαν τῶν αἰσθαντικῆν ἕως δύο ὥρῶν διάστημα καὶ ἕως εἰς Σκουλικαριά. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν 700 περίπου ἄνδρες Ἕλληνες μετρηθέντες μὲ ἐχθροὺς πενταπλασίους σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐξ ἴσου καλοὺς πολεμιστὰς ὄντας, ἠτύχησαν νὰ καταπολεμήσωσι τούτους καὶ νὰ θανατώσωσιν ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν καὶ ἄρ ἢ πολλὴ τῶν φιλοτιμία δὲν τοὺς ἐβίαζε τόσο, βέβαια τοὺς ἠφάνιζον ὅλους, διότι ἀποῦ ἐκλείειν ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος τὸν δρόμον τῶν δὲν ἤθελεν ἠμπορέσωσιν οἱ ἐχθροὶ νὰ εὕρωσι κανὲν καταφύγιον.

Μετὰ τοῦτον τὸν θρίαμβον οἱ ἡμέτεροι ἐκρύφθησαν μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰς πέριξ τοποθεσίας, μήπως ἐξαπατήσωσι τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν φέρουν εἰς τὰς ἐνέδρας τῶν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν στρατηγῶν Τσόγκα καὶ Ῥάγκου ἐκ τῆς ἐστρατείας ταύτης, (ἐπιλέγει παρακατιῶν ἐν σελ. 51 Ἑλλ. Χρον.), ὁ ἐχθρὸς τολμήσας ἐπροχώρησε μέχρι τῶν συνόρων τῆς ἐπαρχίας Βάλτου. Ὅτε ἐξαίφνης πάλιν ὁ ἀνδρείος Ῥάγκος ἐφορμήσας ἐναρτίον του

τὸν ἠγάγκασε νὰ ἔμβῃ εἰς βλαίον φυγὴν ματαιώσας τοιουτοτρόπως τοὺς ὀλεθρίους σκοπούς του.

Γραμματ. Γεν. Διευθυντοῦ.

Υ.Γ. Ὁ Στρατηγὸς Ῥάγκος μετέβη εἰς Σύντεκνον τὸ Σάββατον, τὴν Κυριακὴν μέλλει νὰ εἰσβάλῃ εἰς Ἄρτινόν, ὃ δὲ στρατηγὸς Ἴσκος εὐρίσκεται εἰς Σακαρέτσι καὶ ἀκολουθεῖ τὰ βήματα τοῦ Ῥάγκου.

Στρατιωτικὴ Ῥηρσειά¹.

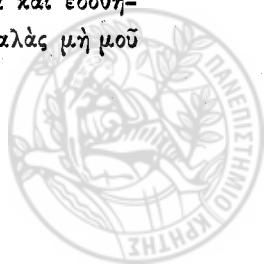
Ἐκ τοῦ ἐν Δραγαμέσφ Ἀρχιστρατηγείου τὴν 11 Φεβρουαρίου 1828.

(Ἐκ τοῦ πρωτοτύπου).

Στρατηγέ!

Ἐλαβα τὰ γράμματά σας, καὶ ὅσον εἶμαι εὐχαιιστημένος διὰ τὸν ὁποῖον δεικνύεται ζῆλον ὑπὲρ τῆς προόδου στρατιωτικῶν κινήματων, ἄλλο τόσον ἐδυσσαρεστήθην ἰδὼν νὰ δίδετε ἄδειαν τῶν εἰς τὸ σῶμά σας στρατιωτικῶν νὰ ἀφήνωσι τὴν θέσιν των ἐν καιρῷ πολέμου καὶ νὰ ἔλθουν (ἔρχοντας) πρὸς ζήτησιν χρημάτων, ἐν ᾧ ἤξεύρετε ὅτι ἀκόμη χρήματα δὲν ἔλαβον, καὶ ἐν ᾧ δὲν ἀμφιβάλλετε ὅτι καθὼς λάβω, ὡς προσμένω ὀγλήγορα, θέλει εἶναι τὸ ἰδικόν σας σῶμα εἰς τὸ ὁποῖον θέλω δώσει πρῶτον. Ἐπιθυμῶ κατὰ τοῦτο νὰ εἰδοποιήσητε καὶ νὰ βεβαιώσης κατὰ τοῦτο τοὺς μεθ' ὑμῶν στρατιωτικούς. Πειπεισμένος ὅτι ἔχω ὄλην τὴν ἀπαιτουμένην ἐμπιστοσύνην καὶ ὑπόληψιν εἰς τὸ ὑποκείμενόν σας δὲν ἔπρεπε ν' ἀμφιβάλλητε ὅτι δίδω ὄλην τὴν πίστιν εἰς τὰ γραφόμενά σας καὶ νὰ μὴ μοῦ στέλλητε **κεφάλια καὶ αὐτιά**, πράξις τούρκιχη οὔσα μὲ δυσηρέστητε μεγάλως, ὅθεν μὴ τὴν ματαπράξητε. Τροφαὶ σᾶς στέλλονται ἀμέσως, καθὼς ἕως τῶρα δὲν ἔπαυσαν νὰ σᾶς στέλλωνται. Φυσέκια ἔχομεν νὰ σᾶς στείλωμεν, εἶναι ὁμως χυτὰ καὶ δὲν ἔχομεν κασέλας νὰ τὰ βάλωμεν, διευθυνθήτε λοιπὸν εἰς τὴν κατὰ τὸ . . . ἀποθήκην καὶ ἐκεῖ εὐρίσκετε νὰ λάβητε ἀρκετά. Πρὸς τοὺς κομίσαντας τὸν αἰχμάλωτον Ἀλθανὸν διέταξα καὶ ἐδόθησαν τὰ κατὰ τὴν προκήρηξιν τέσσαρα τάλληνα. Κεφαλὰς μὴ μοῦ

¹ Ὅρα σελ. 54.

ματαστειλήτε πλέον, αλλά μόνον τούς ζωηρημένους Τούρκους.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος
SIR RICHARD TCHURTZ

Καὶ ἐξ ἐπιταγῆς αὐτοῦ ὁ Στρατηγὸς καὶ Ἀρχηγὸς
τῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως

Δέντζελος.

(Πρὸς τὸν Γεν. Στρατηγ. Γιαννάκη Ῥάγκον).

Υ. Γ. Εὐρέθησαν δύο κασέλες καὶ σᾶς στέλλονται γεμάταις φυσέκια.

Γενναϊότατε Στρατηγέ (Ῥάγκο)!

Ερωτῶ μὲ τὸ παρὸν μου διὰ τὴν υγείαν σου· σὲ συγχαίρομαι πρὸς τούτοις διὰ τὴν νίκην ἐναντίον τοῦ ἀντιδιοικητοῦ· μὲλλον ὁποῦ εἶσαι ἀξιαγάπητος ἀπὸ ὅλους, εἰς αὐτὴν τὴν περιστάσιν δὲν ἠμπόρεσα νὰ μὴ σ' ἀγαπήσω περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην περιστάσιν, ἐπειδὴ ἐδείχθης ἀξίος υἱὸς τῆς πατρίδος καὶ ἐκτύπησες ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατατρέχεται ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος· ἡ συντροφιά σου κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ἀξιόλογος· συμφωνήσατε καὶ οἱ τρεῖς καὶ κάμετε ὅπως σᾶς φανῇ τὸ καλλίτερον· αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ὑπερασπίζονται διοικήσιν καὶ ἔθνος καὶ εἶναι ἀδελφοὶ μας καὶ μάλιστα ὁ Καραγιάννης, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐδικὸς μας καὶ ἱκανὸς διὰ κάθε ὑπόθεσιν· ἀκολουθεῖ ἀδελφῆ ὀγλήγωρα καὶ καλὰ καὶ γείνου ἕνας συνεργάτης διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος. Ἐπιθυμῶ νὰ σ' ἀκούσω ὀγλήγωρα πάλιν νικητὴν, καὶ τότες ἔχω μεγάλην εὐχαριστησιν. Ἐλπίζω νὰ ξεκινήσωμεν καὶ ἡμεῖς ὀγλήγωρα μετὰ τὸ φθάσιμον τῶν μετρητῶν. Ὑγείαινε.

Τῆ 1 Ἰουνίου 1824 ἀπὸ Μεσολόγγι.

(Ἐκ τοῦ πρωτοτύπου).

Ὁ ἀδελφός σου

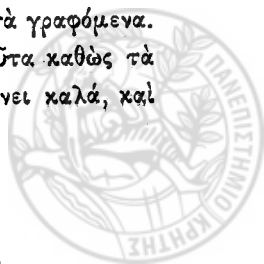
Νότης Μπότζαρης.

Ἀριθ. 1720

Πρὸς τὸν Γενναϊότατον Στρατηγὸν Κύριον

Γιαννάκη Ῥάγκον.

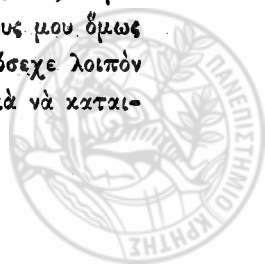
Ἐλαβον τὸ ἀδελφικὸν σας τῆς 18 Μαΐου καὶ θεωρῶ τὰ γραφόμενα. Τὰ κινήματα τοῦ Καραϊσκάκη τὰ συμπεραίνω διὰ τοιαῦτα καθὼς τὰ περιγράφετε καὶ τὸ ὅτι ἐνεργήσατε ἐναντίον του πηγαίνει καλὰ, καὶ

ὅταν δὲν σωφρονισθῆ με τὰ ὅσα ἔπαθεν νὰ προσπέσῃ εἰς τὸ ἔλεος τῆς Διοικήσεως νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν καὶ νὰ παύσῃ ἀπὸ ταῖς κακίαις του, ἠμπορεῖτε πάλιν νὰ τὸν κτυπήσῃτε· μοῦ κακοφαίνεται πολλὰ ὁποῦ ἠδυνήθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ μοναστήρι ὁποῦ τὸν ἐσφαλισατε, ἤθελα λάβει μεγάλην εὐχαρίστησιν ἂν τὸν ἐπιάνατε. Ἐλπίζω ὅμως αἱ κατάραι τοῦ ἔθνους, τὸ ὅποιον αὐτὸς κατατρέχει, νὰ φθάσουν ἐν τάχει καὶ νὰ λάβῃ ἐκεῖνο ὁποῦ ζητεῖ. Εὐρον καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ γράμματος ὁποῦ συντροφεύεις, διὰ τὸν κανακλῆ τὴν φαμελλίαν του, γράψε πρὸς τὸν Ἀραπογιάννην καὶ θέλω τοῦ γράφει καὶ ἐγὼ· διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν σου δὲν δύνανται ἀκόμη νὰ οἰκονομηθοῦν. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔχουν τὰ φρονήματα τοῦ Καραϊσκάκη ἐμεταχειρίσθησαν πολλὰς μηχανουργίας διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸ δάνειον· μεῖνε βέβαιος ὅμως ὅτι εὐθὺς ὁποῦ γενῆ ἢ εὐκολία, θέλει γενῆ καὶ διὰ τὴν Γενναϊότητά σου, ἐκεῖνο ὁποῦ θέλει γενῆ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀρμάτων.

Τὰ νέα τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν Ελλάδα εἶναι πολλὰ καλὰ, ὅλοι μᾶς ἀγαποῦν καὶ προθυμοποιοῦνται νὰ μᾶς βοηθήσωσι. Τὰ καμώματά μας ὅμως μᾶς βλάπτουν πολλὰ· μόνον τοῦτο εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἠμποροῦμεν ν' ἀπολαύσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν μας, ὅταν ἐνωμένοι κτυπήσωμεν τὸν ἐχθρὸν καθὼς πρέπει εἰς ὅποιον μέρος φανῆ. Τὰ τῆς Πελοποννήσου πηγαίνουν πολλὰ καλὰ καὶ τὰ τῆς Διοικήσεως θριαμβεύουν. Ἀπὸ τὰς 10 ἕως 12 Μαΐου οἱ ἀποστάται ἐκινήθησαν με ἀπάτην προσποιούμενοι πῶς ὑπάγουν εἰς τὴν Διοίκησιν, καὶ ὁ μὲν Κολοκοτρώνης ἐπῆγεν ἐναντίον τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁ Κολιόπουλος, Γενναῖος καὶ ἄλλοι ἐναντίον τοῦ Ἄργους. Οἱ προεστῶτες με μερικὸς Βουλγάρους ἐναντίον τῶν μύλων τοῦ Ναυπλίου, με ἕνα καιρὸν ἐκτύπησαν καὶ διὰ μᾶς ἐκτυπήθησαν καὶ ἐχαλάσθησαν με καταισχύνην των καὶ τὰ ἄρματα τῆς Διοικήσεως ἐθριάμβευσαν, οἱ Βούλγαροι καὶ ὅσοι Ῥουμελιώται ἦτον με ἐναντίον μέρος ὑπετάχθησαν εἰς τὴν Διοίκησιν, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν· ἐλπίζω μετὰ τοῦτο νὰ παύσουν αἱ διχόνοιαί καὶ νὰ στερεωθῆ ἡ ἡσυχία.

Ὁ κόσμος ἐδῶ κοινολογοῦν πολλὰ, ὅτι καὶ ἡ γενναϊότης σου, στρατηγέ, ἀγροικῆσαι με τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, ἐκ μέρους μου ὅμως δὲν τὸ πιστεύω, ἀλλ' αἱ κοινὰ φωναὶ δὲν παύουσι. Πρόσεχε λοιπὸν καὶ φρόντισε ν' ἀποδείξῃς τὴν ἀλήθειαν, Γενναϊότατε, διὰ νὰ κατα-

σχυνοῦν ἐκεῖνοι ὅπου καταγίνονται εἰς ἀνακατώματα καὶ κατηγορίας.

Ἐρρωσο.

Ἀδελφικῶς

Α. Μαυροκορδάτος.

Μεσολόγγιον 23 Μαΐου 1824.

(Ἐκ τοῦ πρωτοτύπου)

Ἀριθ. 945

Πρὸς τὸν Γενναϊότατον Στρατηγὸν Γιαννάκη Ῥάγκον.

Ἐλαβον τὸ ἀπὸ 12 τοῦ τρέχοντος γράμμα σας καὶ ἔγνων τὰ γραφόμενα· δὲν ἔγραφα πρὸ καιροῦ διὰ νὰ σᾶς δώσω τὰς διαφόρους εἰδήσεις ὅπου ἐλάμβανα, διότι ἐνόμιζα ὅτι ὁ Στρατηγὸς πρὸς τὸν ὁποῖον τακτικῶς τὰς ἔστελνα σᾶς τὰς ἐκοινοποίει· ἤδη συντόμως ἀνακεφαλαιῶ ὅλας ἢ τοῦλάχιστον τὰς οὐσιωδεστέρας.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔγειναν δύο μάχαι λαμπραὶ, ἡ μία εἰς τὰ Δερβένια μεταξὺ Κορίνθου καὶ Ἄργους, ὅθεν οἱ Τούρκοι ἠθέλησαν νὰ περάσουν, ἀφοῦ ἐκινδύνευσαν νὰ ψοφήσουν τῆς πείνης εἰς τὸν Κάμπον τοῦ Ἀναπλιοῦ, εἰς αὐτὴν ἐσκοτώθησαν ὑπὲρ τοὺς 1500 ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀπελπισθεῖς ὁ Δράμαλης νὰ φθάσῃ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔστρεψεν ἀπὸ ἄλλην ὁδόν, ἀλλὰ φθάσας εἰς ἓν στενὸν Μπιρπάτι ὀνομαζόμενον ἠναγκάσθη νὰ συγκροτήσῃ δευτέραν μάχην καὶ ἐκεῖ ἐσκοτώθη αὐτὸς καὶ ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδες τῶν ἐκλεκτοτέρων στρατιωτῶν του, πολλὰ ὀλίγοι ἐχθροὶ διεσώθησαν ἀπὸ αὐτὸ τὸ σῶμα ὅπου εἶχε προχωρήσει μέχρις Ἀναπλιοῦ καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Κόρινθον ὅπου εὑρίσκεται ἤδη τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος, πανταχόθεν στενοχωρημένοι ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας. Τὰ Ντερβενάκια κρατοῦνται ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους καὶ εἶναι καλὰ ἐνδυναμωμένα. Τὸ Ἀνάπλι εἶναι πολιορκημένον καὶ καθὼς μὲ γράφουν παραδίδεται ἀφεύκτως· οἱ ἐδικοί μας ἔχουν τὸ Καστέλι καὶ τὰ βεχέμια τῶν Ἀναπλιωτῶν πενήντα τὸν ἀριθμὸν συγκείμενα ἀπὸ τοὺς καλητέρους Μπέδες. Ὁ στόλος μας εἶχεν ἑταιμασθῆ συγκείμενος ἀπὸ 120 κομμάτια καὶ ἔπεται νὰ ἐξέπλευσε· πρὸ τινων ἡβερῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἔγειναν δύο μάχαι· ὁμοίως εἰς Νευρόπολιν· εἰς τὴν πρώτην οἱ Ἕλληνες ἔπεσαν εἰς τὰ λάφυρα καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔγεινε τόσον μεγάλη φθορὰ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Εἰς τὴν δευτέραν μὲ γράφει ὁ Σαφάκας, ἀφ' οὗ τοὺς κατασκότωσαν τοὺς ἔκλεισαν εἰς τρόπον ὅπου δὲν ἤμπορούσαν πλέον

νά τοὺς διαφύγουν, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ἱμῳάτι ὅπου οἱ ἐχθροὶ ἠθέλησαν νὰ θέσουν εἰς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἀπέτυχε. Ὁ Χουρσεΐδὶ Πασᾶς γράφουν ὅτι ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Λάρισσαν διὰ τὴν Αἰκατερίνην καὶ κατ' ἄλλους ἠμπορέσῃ νὰ συνάξῃ ἄλλο στράτευμα. Τώρα ἐὰν τζακισθοῦν καὶ οἱ ἐν Λουτράκι ἐχθροὶ καὶ δὲν ἤξεύρω διατί δὲν πρέπει νὰ τζακισθοῦν. Αἱ ὑποθέσεις μας λαμβάνουν ὑπέρποτε καλὴν μορφήν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀπολαμβάνομεν τὸ ποθοῦμενον.

Ἐγὼ ἀπὸ ἐδῶ ἐξεκίνησα ὅσον ἱμῳάτι ἠμπούρεσα εἰς Ξηρόμερον προσμένω καὶ τοὺς Κραββαρίτας, οἱ ὅποιοι σήμερον αὔριον πρέπει νὰ ἔλθουν, στοχάζομαι ὅτι καὶ οἱ διωγμοὶ τῶν φαμελιῶν ἀπὸ Κάλαμον θέλει ἀναγκάσει τοὺς μέχρι τοῦδε ἀδιαφοροῦντας νὰ μὴ ἀδιαφορήσουν πλέον. Ὁ Μάγερ ὅταν ἦλθεν εἰς τὸ Βασιλάδι μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἤδη πρόκειται περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου γίνεται συνέλευσις γενικὴ εἰς Φλωρεντίαν ὅπου θέλει ἀποφασισθῆ περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀπόφασις θέλει εἶσθαι ἐπωφελὴς διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἂν οὗτοι ἔως τότε ἀνθέξουν, δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶπεν, οὔτε ἡ Ἀγγλία μόνη τῆς ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν ἄμμεσον προστασίαν τῆς τοὺς Ἕλληνας, διότι θέλει γεινήν αἰτία σκανδάλου· αὐτὰ μὲ εἶπε φιλικῶς καὶ ἰδιαιτέρως· ἤξεύρω ὅμως ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμοῦσε νὰ μᾶς ὑποχρέωσῃ νὰ προσκυνήσουμε διὰ νὰ μὴ μείνομεν ἀνεξάρτητοι, μάλιστα ὅτε εἶδεν ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχθη περισσοτέραν παράτασιν. Τὸ ὅποιον φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ φερμάνια τοῦ Δουβλετίου πρὸς τὸν Καπετὰν Πασᾶ καὶ λοιποὺς Πασάδας, διὰ τῶν ὁποίων τοὺς προστάζει ὅτι νὰ κάμουν ὅ,τι ἤξεύρουν διὰ νὰ τελειώσουν τὴν ἀποστασίαν τῆς Ἑλλάδος, εἴτε μὲ συμβιβασμόν, εἴτε μὲ τὴν βίαν εἰς διάστημα 35 ἡμερῶν τὸ πολὺ καὶ ἀπὸ τὴν μεσιτείαν τὴν ὁποίαν ἐπρόφρασεν ὁ εἰς Πάτρας ἀγγλικὸς Κόνσολας ἐν ὀνόματι τοῦ Καπετὰν Πασᾶ καὶ τέλος καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ τελευταῖον κίνημα τοῦ διωγμοῦ τῶν φαμελλιῶν τὸ ὅποιον καθὼς καὶ ἄνωτέρω σὲ ἔγραφον, ἂν καὶ δὲν ἔγινε μὲ καλὸν σκοπὸν ἔγινεν ὅμως πρὸς ὄφελός μας. Τώρα δὲν μένει ἄλλο παρὰ καὶ τὰ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ κάμωμεν διὰ ν' ἀνθέξωμε, τὸ πρᾶγμα εἶνε εὐκόλον φθάνει μόνον νὰ θέλωμεν μὲ τρεῖς χιλιάδες Τούρκους, ὅπου ἦλθαν εἰς Λουτράκι· τὸ Κάρλελι δὲν ἐξουσιάζεται μάλιστα ἂν θέλωμεν αὐτοὺς ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς ἀφανίσωμεν. Οἱ Βαλτινοὶ ὅταν θελήσουν δὲν ἀφήνουν τὸν Ματρουσί ἀγᾶ καὶ Βεϊζην νὰ περάσῃ ἀπὸ Μακρυνόρος εἰς τὴν Ἀνατολι-

κὴν Ἑλλάδα, καὶ Πελοποννήσιοι ἔκαμαν ἐκεῖνο ὅπου ἔπρεπε νὰ κάμουν καὶ ὅταν κρατυνθῆ καὶ τότε ὁ ἐξολοθρευμὸς των εἶναι ἀφευκτος. *Κάμε λοιπὸν κάθε τρόπον νὰ καταπείσης τοὺς Βαλτινοὺς νὰ βαστάξουν τὴν Λαγκαδά, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν θέλει μᾶς βοηθήσει.* Ἡ ἐξοικονόμησις τοῦ τζεπχανέ, καὶ ἀλεύρι εἶναι δύσκολος διότι κατὰ τὸν σκορπισμὸν ὅπου ἐπροξενήθη μόλις οἰκονομεῖται τὸ στρατόπεδον τοῦ Ξηρομέρου, μ' ὄλον τοῦτό δι' ἀλεύρι ἔγραψα, διὰ τζεπχανέ ὅμως ἤξεύρω ὅτι εἶναι ἀρκετὸς καὶ φρόντισε, καὶ φροντίσατε νὰ εὐρεθῆ πῶς εἶναι τρυπωμένος, διότι βεβαίως δὲν ἐχάθη. Καρτὶ σᾶς στέλνω μὲ τὸν γραμματοκομιστήν.

Τοῦ Σουλίου ἡ εἶδησις μ' εὐχαρίστησε πολὺ, διότι τώρα εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀντισταθοῦν ἕως ὅτου καὶ τοὺς προφθάσῃ βοήθεια.

Γράφετέ μοι πάντοτε καὶ ἰδιάζετέ με περὶ παντός, κάμε κάθε τρόπον νὰ δώσητε εἰς τὸ Σούλι καμμίαν εἶδησιν διὰ τὰ μὴν εἶναι καὶ οἱ ἐκεῖ εἰς ὑποψίας περὶ ἡμῶν.

Ἐρρωσθε.

15 Αὐγούστου 1822 ἀπὸ Καινούριον.

A. Μαυροκορδάτος.

Πρὸς τὸν Γενναϊότατον Στρατηγὸν Γιαννάκην Ῥάγκον

Ἐθεν εὐρίσκεται.

(Ἐκ τοῦ πρωτοτύπου).

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

- 1) Περί ἐπιδράσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.
 - 2) Σοῦλι, ἥτοι σελίδες ἱστορίας Σουλίου.
 - 3) Περί παιδείας καὶ τῆς χρησιμότητος τῆς Γαλλ. Γλώσσης.
 - 4) Ἡ μυθιστορία τῆς Βαλεντίνης Σαβράν.
-

Τιμᾶται διὰ μὲν τοὺς Συνδρομητὰς δραχ. 1.50
Διὰ δὲ τοὺς μὴ..... » 2.—
Διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ..... φρ. χρ. 2.—

